

muusika

Nr 12
detsember
2010
hind 35.-
(2.24 €)

Franz Schuberti
vähenõudlik salapära

Peeter Lilje 60

Klaverifestival ja
"Boheem"

Peeter
Volkonski

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA KONTSERDID **DETSEMBRIS**

1. detsember kell 19.00

EMTA kammersaal

Heino Elleri klaverimusika III
STEN LASSMANN (klaver)

3. detsember kell 15.15

EMTA kammersaal

EMTA koor, Tallinna Kammerorkester
Dirigent Tõnu Kaljuste ja EMTA
üliõpilased

3. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal

Professor JAAKKO RYHÄNENI
LAULUKLASS
klaveril Piia Paemurru

3. detsember kell 22.00

Teater No99 Jazzklubi

G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli
ansamblid, EMTA jazzmuusika
osakonna ansambel
Juhendaja JAAK SOOÄÄR

3. detsember kell 19.00

Estonia kontserdisaal

Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ja
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
sümfooniaorkestri ühiskontsert
Dirigent PAUL MÄGI
Solist MAKSIM ŠTŠURA
Kavas Beethoven, Šostakovitš

4. detsember kell 15.00

Tallinna Linnamuuseum

EMTA trubaduurid Linnamuuseumis
Dotsent IMBITARUMI KLAVESSIINI
eriala üliõpilased Lauri Honkavirta,
Liidia Ilves, Denis Kasparovitš
Kaastegevad Anna-Liisa Eller (kannel),
Janno Pokk (nyckelharpa), Maarja Uus
(plokkflööt), Ott Indermitte (bass)

4. detsember kell 16.00

EMTA kammersaal

Dotsent REIN ROOSI LÖÖKPILLIKLASS

4. detsember kell 19.00

Tallinna Metodisti kirik

EMTA koor, Tallinna Kammerorkester
Dirigent TÕNU KALJUSTE

5. detsember kell 12.00

EMTA kammersaal

Dotsent NATA-LY SAKKOSE ja MARRIT
GERRETZ-TRAKSMANNI õpilased

5. detsember kell 13.00

EMTA orelisaal

Professor ANDRES UIBO ORELIKLASS

7. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal

Kontsert prantsuse kammermuusikast
EMTA kammermuusika osakonna
üliõpilased

9. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal

EMTA üliõpilaste JÕULUKONTSERT

11. detsember kell 15.00

Tallinna Linnamuuseum

EMTA trubaduurid Linnamuuseumis
Dotsent HEIKI MÄTLIKU ja KRISTO
KÄO KITARRI eriala üliõpilased Aengus
Kirakowski, Kirill Ogorodnikov ja EMTA
kitarrikvartett koosseisus: Kaarel-Mikk
Parm, Elena Saksa, Matteo Laurenzi,
Siim Kartau
Kaastegev Albert Zorilla (viul)

9. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal

“London – New York”
MARTTI RAIDE saateklassi üliõpilased

16. detsember kell 18.00

EMTA kammersaal

JUBILATE – MARJE SINK 100

18. detsember kell 14.00

EMTA orelisaal

Professor ANDRES UIBO üliõpilaste
JÕULUKONTSERT

18. detsember kell 16.00

Teater No99 Jazzklubi

TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia
ansambel ja EMTA jazzmuusika
osakonna ansamblid
Juhendaja RAUL SÖÖT

19. detsember kell 16.00

EMTA kammersaal

TRIIN RUUBEL (viul)
KÄRT RUUBEL (klaver)

20. detsember kell 17.00

EMTA kammersaal

EMTA ooperistuudio üliõpilaste
JÕULUKONTSERT

31. detsember kell 16.00

EMTA kammersaal

TANEL JOAMETS (klaver)

Intro 12/2010

Hetkel, mil kirjutan seda Introt, on alanud ja kestab üks keerulisi momente Eesti muusikaelus: Andres Siitani vallandamine ERSO direktori kohalt ning sellest lähtunud selle aasta sügisest ERSO peadirigendiks asunud Neeme Järvi lahkumine. Harva kõneldakse Eesti tavameedias nii palju klassikalise muusikaga seonduvast, probleem on ületanud ka Eesti piirid ning jõudnud rahvusvahelisse ajakirjandusse. Ajalehtede ja netiportaali kommentaaride arv ulatub sadadesse, arvamusi on seinast sein. Loodetavasti leiab probleem jõulukuul algul lahenduse.

Tõsiasi on aga see, et talendid on riigi ja rahvuse üks kallimaid varandusi. Vahel võib mõni talent ka materiaalses mõttes kallis olla, kuid see ei vähenda nende väärtust.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Roosikrantsi 11, II korrus, tuba 256, Tallinn 10119
Toimetuse telefon **6 416 016**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **23** krooni number
Aastatellimus **305** krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6 416 016, 55 56 18 94

Peeter Volkonski
FOTO PRIIT SIMSON / EESTI
PÄEVALEHT

muusika

KAVA

SOOLO

2 Berk Vaher. Peeter Volkonski – kultuuride kuulaja

BAGATELLID

7 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Uudiseid maailmast

PAUS

10 Mailis Pöld. Legendidest, ja neile lisaks. Pärast Sergio Sablich "L'Altro Schubert" lugemist

HOMMAGE

13 Mõeldes Peeter Liljele

IDOL

16 Mirjam Tally. Ekstravagantsed kõlavärvid ja langenud inglid George Crumbi loomingus

EKSPRESSIOON

18 Madli-Liis Parts. "Plaat on kunstiojekt". Intervjuu plaadifirma Rune Grammofon looja Rune Kristofferseniga

HOMMAGE

20 Ene Pilliroog. Ühel hommikul kaob udu. Marje Sink 100

AKTSENT

21 Risto Lehist. Instrument või museaal? Seminarist "Ajaloolistest pillide restaureerimine ja kasutamine muuseumis"

IMPRESSIOONID

23 Tamara Unanova, Ia Rimmel. Festivali "Klaver '10" *crescendo*
27 Talvi Nurgamaa. Paavo Järvi ja Deutsche Kammerphilharmonie Viinis
28 Toomas Velmet, Talvi Nurgamaa. Lähetus Viini. Tallinna Filharmoonikud Tallinnas ja Viinis
30 Hele-Mai Poobus. Ajatud boheemlased taas Estonia laval. Puccini ooperi "Boheem" esietendustest Rahvusooper Estonias
32 Aet Mikli. Kitarrifestivalidest Eestis

BAGATELLID

33 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

34 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

37 Valik detsembri muusikasündmusi

PILL

40 Celia Roose. Torupill

FOTO HEIKO KRUIISI / LINNALEHT

SOOLO

Peeter Volkonski- kultuuride kuulaja

BERK VAHER
kirjanik

Tol vilul oktoobripäeval Tammelinna Peeter Volkonskit intervjuerima minnes ei plaaninud ma küsida vürstinduse ega Propelleri kohta, mõne tema kohta käiva rahvajutu kehtivuse kohta; nii harjumuspäraselt "paigas" on nende läbi ta avalik kuvand, et usutlusest usutlusele on libisetud mööda Volkonski muusikalisest eruditsioonist, tema tegevusest rockmuusika piiride avardajana, teiste rahvaste muusika ja kultuuri tutvustajana, hari-va keskkonna loojana (isalt saadud haruldane vanamuusikakogu on teel Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia arhiivi, rahvaste muusika kogu aga Viljandi Pärimusmuusika Aita). Mis paremat võimlust on nendele teemadele keskendumiseks kui ajakiri Muusika?

Kui kaugel on Viljandi Kultuuriakadeemia jaoks loodav rahvaste muusika kogu ja kui kerge on sinna plaate leida?

Kui vaadata kataloogi, on seal praegu üle 900 plaadi ja kogu aeg tuleb neid juurde. Eks ma otsin ja küsin. Mõte on ikka selles, et kõik see rahvaste muusika, mis Eestist võimalik kätte saada, oleks ühes kohas saadaval, et ei peaks enam mööda inimesi otsima. See on ju õppematerjal.

Oled rahvaste muusikat ammu kogunud, huvi ulatub kaugemale tagasi?

See ulatub lapsepõlve ja ma ei tea, kust see pärit on. Täna tuli mis-kipärast meelde, kuidas lapsena vaatasin telekavast: tuleb film pealkirjaga "Aborigeen". Mul oli kohutavalt hea meel ja huvitav, et on tehtud "kunstiline film", nagu siis öeldi. Hakkas pihta ja ma olin nii pettunud! See polnud üldse Austraalia aborigeenidest, vaid oli vene film uuest linnast, kus oli üks poiss, esimene laps, kes selles linnas sündinud. Oli temanimeline tänav ja teda nimetatigi aborigeeniks. Olin küll laps ja see oli poistefilm, aga mind oleks tunduvalt rohkem huvitanud film Austraalia aborigeenist.

**Tulid seitsmekümnendatel Leo Normetile appi tegema raadio-
saateid "Kauged rahvad muusikas". Tal oli küllap veel tundu-
valt raskem neid plaate leida?**

Oi, muidugi, aga vist India reisil oli ta juhuslikult kokku sattunud kellegagi, vist väliseestlasega, kes hakkas talle neid saatma.

Plaatidele kehtis tollimaks, aga heliloojate liidu liikmed olid sellest vabastatud, nii et talle tulid päris suured pakid.

Neid saateid on küll ka hiljem Eesti Raadios korratud, aga paljuski on nad ikka tänapäevale kaduma läinud. Olen märganud, et Leo Normetit teatakse parimal juhul tegelasena filmist "Mehed ei nuta". Mida ta sulle õpetas, mille suhtes kanalid avas?

Kõige rohkem sain talt ikka üldpilku. Kuidas need saated sündisid – ta tegi algul üksinda üheksa, siis lisandusin mina ja kui oli sada täis, tegin üksinda kümme saadet veel otsa. Ma otsisin iga-suguseid muinasjutte ja luuletusi ja rahvalaulude tekste ning tõlkisin neid saadete jaoks. Kahekesi lugesime ja siis vaatasime, et oleks kena, kui oleks naishäääl ka juures. Naishääled vaheldusid, keda parasjagu kätte sai, lõpuks jäi väga hea raadiohäälega Malle Pärn. Käisin ka Normeti 20. sajandi muusika loengutes ja vestlesin temaga... Tõlked polnud mul siiski enamasti algkeelest, sõnaraamatu abiga tõlkisin ka rootsi ja hispaania keelt ning kümne saate jaoks tegi tõlkeid Rein Raud – Vietnam, Jakuutia... Olin just Leningradis sotsmaade raamatupoest avastanud kolmeköitelise vietnami luule antoloogia prantsuse keeles, seal oli luulet keskajast peale ja Rein tõlkis sellest.

Siit võib edasi mõelda tõlgitavusest laiemalt. Kui mingil ajal tuli lääne rockmuusikasse tuntav teiste kultuuride mõju, ehkki mõnevõrra naivistlikult – biitlitel oli India-vaimustus, Rolling Stonesi Brian Jones avastas enda jaoks *joujouka*-mehed – siis Eestis midagi sellist polnud. Kas sa oled tahtnud rockmuusikasse teiste rahvaste muusikat tuua ja kas see on jäänud pillimeeste sisemiste tõkete taha? Või pole sa seda vajalikuks pidanud?

Eks see jää ikka nii või teisiti ainult mingisuguseks tsitaadiks või värviks, kui me räägime Indiast või Hiinast või Indoneesiast. Seda järele teha on lihtsalt võimatu. Nagu *didgeridoo* mängimine – ta on meie jaoks lihtsalt värv ja keegi ei oska teda tegelikult mängida, mitte ükski lääne inimene. See on keel ja sellega jutustatakse: müüte, muinasjutte. Aga lääne inimene lihtsalt puhub seda ja teeb häält. Austraalia aborigeenid tavaliselt naeravad selle peale, sest tekib mingisugune absurdne tekst.

Aga praegu, kui teiste rahvaste muusika on hakanud eesti muusikasse jõudma, kui ka kultuuriakadeemia õpilased teevad oma bände ja kasutavad seda, kas sa vaatad sellele hea pilguga?

Muidugi, tsitaadid, värvid, see kõik rikastab, aga... Need kooslused on päris huvitavad, kus õige inimene mängib oma pilli. Nagu Viljandis hiljuti *kora*-mängija ja Rootsi viuliproua (Solo Cissokho ja Ellika Frissel – B. V.). Nad rääkisid huvitava loo. Nad olid mänginud juba tükk aega koos ja siis oli üks muusik kõrvalt öelnud, et kuulge, te mängite ju erinevas taktimõõdus. Nemad polnud seda enne tähele pannud ja avastasid, et jah, tõepoolest! Üritasid taktimõõtu korrastada ja kõik läks untsu. (*Naerab.*) Ja siis lasid vanamoodi edasi. Tegelikult väga hea näide, et ei maksa muusikat vägisi ühele või teisele poole ajada.

Kui palju sinu varasemates kontsertkavades oli isevoolu teel kujunemist, iga muusiku enese käekirja toimida laskmist või mil määral sa kas või ROSTA Akendes pidid bändimehi drillima? Kuidas nad su ideedega kaasa tulid?

Väga. Kuidagi kohe said aru. Kui oli esimene proov Majakovski

programmiga, siis Tarmo Leinatamm oli kohutavalt üllatunud: issakene, sa paned noodid ette ja kõik mängivad? Niuke bänd või? Köik mängivad ja tuleb! Ja ega ma siis Viktor Vassiljevile ja Riho Grossile soolosisid ette kirjuta...

Nendes kaheksakümnendate lõpu ja üheksakümnendate alguse kavades on ju olnud ka näitamist, kuidas erinevate kultuuride erinevad arengud omavahel kokku saavad (nagu bluus ja romanss), või läbi omakeelse ja tuntu teise tutvustamist, näiteks Vana-Kreeka muusika Albert Uustulndi laulu najal. Kuidas oskas Tartu muusikapäevade publik seda hinnata? Või kes seal üldse olid? Selle üle on ju vaieldud, et kas rockipäevad olid vabadusesaareke või komsomoli poolt organiseeritud oiviku-programm.

Nojah, seal oli see, kes sai. Aga see oli ikka sündmus – mis kooslused kõik on tänu sellele sündinud, pärast ka jätkanud ja plaate välja andnud, VSP Projekt näiteks. Hõim ja E = mc² alustasid seal, ka ROSTA Aknad, mille Majakovski-kava oli küll etenduse "Müsterium-buff" muusika, aga seal tulime esimest korda sellega välja ja jätkasime ka hiljem.

Kas tajusid toonases ajakirjanduses adekvaatset vastukaja? Kas eesti rockikriitikud said aru, mida sa lava peal teed? Üldkokkuvõtted ikka olid, aga arvestades seda infohulka või kultuurilise üllatuse määra laval, on üllatav, et keegi ei süttinud sellest põhjalikumalt kirjutama. Või toimus see teistes kanalites?

Aga ma ei mäleta! Ma ei mäleta mingisuguseid artikleid. Moskvas olid – Troitski kirjutab, ja Saulski. Nemad kirjutasid põhjalikult. Aga öelda nüüd, et komsomoliüritus – no kuulge! Teistmoodi polnud lihtsalt võimalik. Meist oli enamik komsomolis. Aga tõsimeelselt? Mõni oli jah, võib-olla. Nende päris juhtivatega ma avameelselt ei suhelnud. Me olime klassivend Toivoga esimesed poisid klassis, kes komsomoli astusid, sellepärast, et saaks Kloogale laagrisse, kus käis igavene pidu. Tegime komsomoliõhtul isetegevus-programmi, kus mina olin Lenin, direktori poeg oli Dzeržinski ja tema pinginaaber hüüdnimega Äрни oli Krupskaja – madrusesärk seljas, lõngakerad tissideks. Lugu oli selles, et Lenin tahtis hirmsasti sibulat süüa, aga sibulat ei olnud, Dzeržinski saadeti otsima. Koolis ei tulnud selle peale mingit jama.

Kas oli plaanis ka midagi sellist, mis kontsertkavana teostamata jäi?

Need seisavad veel ees... Näiteks viimane, "Kojujõudmine"

“Odüsseia” tekstidele (Tartu muusikapäevade 30. aastapäeva tähistamisel 2009. aastal – B. V.) – kui on nii, et kell kaks peame lavale minema ja kell üks saavad bänd, kaks koori ja sümf esimest korda kokku, siis on selge, et asi on toores. Eks seda tuleb veel arendada. Tegelikult on ROSTA stuudios lindistanud ainult esimese kava, need kõik võiks ära teha.

Mida kujutas endast album “The Book of Secrets” (Rand Records, 1994)?

Aa, sellega on niisugune lugu. Kui ma olin New Yorgis, oli mul Eesti Majas loeng ja mind viidi kokku ka John Kingiga, kitarrimängijaga, et me mängiksime koos, mina klahvkat ja tema kitarat. Ta on abielus eestlannaga. Riho Sibula käest küsisin enne, kas ta teab Kingi – “jaa jaa, väga vingevend”. Saimegi kokku, et vaadata “mis sülg suhu toob”. Enne veel tuli Roland Rand, kes elas tollal New Yorgis, see, kes Mauritiusel ära kargas, kui Anne Veski taustal Nemos klahvpille mängis. Nüüd on ta ammu Eestis tagasi. Küsis: “Kas sa plaati ei taha teha?” Kui pakutakse, loomulikult! “Ma toon oma aparatuuri ja kõigepealt võtame selle linti, mis te Eesti Majas mängite, siis teeme stuudios ka midagi.” No väga hea! Plaadi alguse- ja lõpulugu ongi *live*. Otsis veel pillimehi juurde ja salvestasime stuudios ka. Aga ma olen selline programmivend, peatusin kadunud Linda Pakri juures, sorisin tema raamaturiulis ja avastasin äkki raamatu “The Book of Secrets”. Leidsin, et see on täpselt see raamat, mis vaja. Pealkirja “Saladuste raamat” all olid igasugused õpetused lihtsa ameeriklase igapäevaeluks.

FOTO ALDO LUUD / ÖHTULEHT

Valisin mõned välja ja tegin musa taha – kuidas valida klaverit, kuidas peletada tüütut helistajat jne. Seal oli ka näiteks nimekiri alkohoolsetest jookidest, mis tekitavad kõige rohkem pohmakat, protsendid ka juures. Kõige hullem oli burboon.

Kas Tony Allen, kes plaadil trumme mängib, on seesama maailmakuulus afrotrummar, kes nüüd Eestisse esinema tuleb?

Ta oli enne Tallinnas käinud, Rock Summeril, mingisuguse tüdrukute bändiga... ot-ot-ot... (Kontrollib netist põhjalikult, kas ikka on seesama, ja jõuab järeldusele, et ei ole).

Aga eks see plaat üks pula ole.

Telelavastuse “Kuidas kuningas Kuu peale kippus” muusika on tänini vastu pidanud – Kosmikud ja No Big Silence tegid originaaltrüüde uusversioonide plaadi, ka Vanemuise tugevalt muudetud sisuga uuslavastuses on muusika alles jäetud. Nendes lauludes on minu arvates selgelt tunda, kuidas heli endaga lugu jutustatakse või pilti maalitakse. Ööülikoolis oled pidanud ka loengu sellest, kuidas erinevad rahvad helidega loomadest lugusid jutustavad. Kuivõrd see heliga jutustamine või pildi edasiandmine on sulle oluline olnud?

Tegelikult, no mis seal salata, ega ma ikka päris professionaalne helilooja ei ole. Pilti võin edasi anda küll... Hiina muusikas on täiesti mõeldamatu, et mõne pala pealkiri oleks Sonaat nr 14. Pala pealkiri võib olla “Kevadtuul mägimändide latvades”, aga mitte Sonaat nr 14. Sonaati mina kirjutada ei suudaks.

Nendele loengutele, mida ma Viljandi Kultuuriakadeemias ja nüüd ka Elleri muusikakoolis pean, mõtlesin välja pealkirja “Võrdlev kultuurilugu muusikas”. Muusikanäited ongi pigem abivahendid rääkimaks kultuuridest, püüdmaks avardada inimeste maailmapilti. Kui huvitav on tegelikult kõik see maailm, kuid tihti-peatle ei tea me lähirahvastestki midagi. Kes teab midagi läti või leedu rahvamuusikast? Kui küsida eestlase käest, et ütles mõni läti rahvalaul, siis enamik ütleb “Puhu, tuul”, mis on tegelikult liivi rahvalaul. Mõni mäletab veel ka õiget läti rahvalaulu, mis oli meie ajal laulikutes, see on “Kukeke”. Kõik. Aga huvitav, kui lätlase käest küsida, et öelge mõni eesti rahvalaul, mida nad siis ütlevad? Ühe korra ma küsisin ja tead, mida siis öeldi?

Ju ta mingi saksa laul oli.

Ei olnud saksa laul. Oli “Viljandi paadimees”. Aga kes on “Viljandi paadimehe” viisi autor? Lätlane! See on läti lugu tegelikult.

Sa rääkisid, et praegu on õpilastel suur Balkani-huvi, aga kus neil veel tekivad ootamatud seostumised teiste rahvaste muusikaga ja kus tekivad tõrked?

Tead, mis on kõige raskem? Kõige raskem ja kurvem on see, et inimesed ei oska kuulata. Ma küsisin möödunud aastal, et palun tõstke käsi, kes on viimase aasta jooksul kuulanud ära ühe plaadi. Niimoodi, nagu küsitakse, et tõstke käsi, kes on viimase aasta jooksul lugenud läbi ühe raamatu. Kui ma loen raamatut, siis ma ei juhi samal ajal autot, autos plaadi kuulamine ei tule arvesse. Et – võtan plaadi, panen peale ja muud samal ajal ei tee; nagu loeks raamatut. Üks inimene oli. Ma küsisin: miks sa seda tegid? Ta tunnistas: mul lasid tuttavad plaadi välja...

Näiteks Indias on ragad klassikaline muusika, nagu meil Bach ja Beethoven, neid tuleb kuulata tervikuna. Pillinäiteks võib küll võtta jupikese, aga mõistmiseks tuleb ikka algusest lõpuni ära kuulata, sinna sisse minna, see enda sisse ja endast läbi lasta, sellega

FOTO TERJE LEPP / EESTI PÄEVALEHT

ühineda. Küsimus polegi enam selles, et mingi muusika oleks võõras, vaid et üks lugemisoskustest on üldse kadunud. Ka seetõttu, et pidevalt nüristatakse meid igasuguse müraga. Miks ma pean kaubamaja liftis kuulama Francis Goyat, kes ei oska üldse kitarri mängida? Ja siis ma loen järjekordselt lehest, et saabub kitarrivirtuoos. (*Puhkeb laginal naerma.*)

Millise muusika puhul tullakse pärast tundi üle küsima ja esitaja nime kirja panema?

On igasuguseid. India rocki lasin, see võeti kohe ümber, tunni ajal.

Vajadus teistsuguse muusika järele on olemas ja isegi kasvanud, kui argine helipilt on niivõrd ühtlustunud?

Seda ma peangi oma ülesandeks. Muidu ongi nii, et pole saanud, ei tea tahta. Aga Balkani-huvi on neil vist Goran Bregovici kaudu tulnud.

Kuidas sa suhtud rahvaste muusika hübriidiseerumisse?

Seesama india rock; funk'i ja psühhedeelia tulek pärimusmuusikasse; tantsubiidid; sellesse, kui neis paikades hakatakse tegema mõneti läänelikku sulamimuusikat?

Lasen sulle india rocki? (*Paneb plaadi mängima.*) Kõik on paigas – ei ole mingisugune lääne järeletegemine, on ikkagi rock, samal ajal raudselt selge, et india oma. See on kaaluks küsimus. Ma ei usu, et mingisugused India rockibändid ohustaksid india klassikalise muusika traditsiooni. Nad ei ole seda ka oma eesmärgiks seadnud. Ohtlikuks muutub asi siis, kui seda tahetakse serveerida tõelise pärimusena.

Aga kui mõelda neist sulandumistest mitte ainult ruumiliselt, vaid ka ajaliselt, siis... Kui kuulaksime praegu 12. või 13. sajandi trubaduuri, oleks see õudne, kuidas ta laulab. Ja kui tema kuulaks, kuidas meie praegu neid laule laulame, oleks see talle jube. Need meie häälestused on ju suhteliselt hilised.

Kui palju sa loodad kuulamisoskust oma loengutega tagasi tuua? Kas see on taastatav?

Väike lootus mul on. Ma räägin sellest pidevalt. Ega see mööda külgi ju maha jookse. Õpilastega saab vestelda, küsida neilt, mida

te sellest või teisest teate. Näiteks Balkanist. Ahhaa – aga kas te seda teate? Aga miks nii on? Kust see pärit on? Aga miks bosnjakid on moslemid? Mis vahe on serblastel ja horvaatidel?

Lohutav on ju seegi, et õpilased tunnevad Balkani vastu huvi kas või karikeeritud “Musta kassi, valge kassi” kaudu, mitte ei mõtle, et Balkan on see, kes meile Eurovisioonil ära teeb, selline “Leto svet”.

Aga ma ei tea ju! Ma küsin neilt, mida nad tunnevad. Kui otsisin ülikooli raamatukogus Balkani muusikat, oli seal küll palju Eurovisiooni laule.

Mõnel inimesel võib olla ka alateadlik tõrge Balkani suhtes. Siis tuleb näidata, kui palju seal veel muud muusikat on. Ning on mingisugused alad, kuhu lääne eksootikapuhangud ei ulatu ja mis jäävad kaardil katmata.

Unustatakse ära, millega Balkan lõpeb. Kreeka. Albaania. Vapustav muusika!

Ajakirjas Record Collector küsitakse muusikutelt ikka, kas on tundmatuid salvestusi, mis võiksid veel välja tulla?

$E = mc^2$ tuligi just juhuslikult välja. See ei olnud Tartu kontsert, sest Tartu oma ei võetud linti, vaid TTÜ kontsert. See oli õnnelik juhus, mu raamat oli juba ettevalmistamisel, kui helistati, et Tipi arhiivis on see salvestis. Tänu raamatule tuli kontsert ka plaadil välja. Ja et ROSTA Akende kolmikplaat välja tuli, on ka vinge asi, dokument. Aga ma näiteks ei kujuta ette, kas on alles nalja pärast Rujaga ise sisse lauldud “Kuninga” laulud. Siis on veel telelavastus “Vanaema õunapuu otsas”, millele ma muusika tegin. Seal on kummalisi asju, neid ei ole hiljem eriti esitatud. Kui oli minu juubelkontsert, siis Kärt Tomingas laulis mõned lood, näiteks tšaardaši...

Oled öelnud, et sa praegust eesti muusikat eriti ei kuula, aga kas on mõne uue artisti puhul olnud selline tunne, et keegi ajab samasugust asja edasi?

Need Vaiko Epliku värgid, need küll, jah. Ma tean, et paljud olid pahased, kui ta musapäevade kolmekümnendal aastapäeval esines. Õeldi, et tuli siia mõnitama. Kurat, igavesti vinge oli!

NELE-EVA STEINFELD
pianist

Chopini konkursi võitja Julianna Avdejeva aupärjaga.

Vene pianist Julianna Avdejeva saavutas XVI rahvusvahelisel Chopini konkursil Varssavis üllatusliku võidu

Kolm nädalat Varssavis kestnud Chopini konkursi võitjaks tunnistati Julianna Avdejeva, 25-aastane vene pianist, kes on hariduse saanud nii Venemaal kui ka Šveitsis. Võiduga kaasnes 30 000 euro suurune preemia ja võimalus esineda solistina New Yorgi Filharmooniaorkestri ees Varssavis 29. oktoobril ja New Yorgis 4. jaanuaril 2011. Julianna Avdejeva saavutuste hulgas on juba kümme rahvusvahelise konkursi võitu ja ta on muuhulgas esimene naine, kes on pärast Martha Argerichi Chopini konkursil peapreemia saanud.

Argerichi võidust on möödas juba nelikümmend viis aastat.

Chopini konkursil osales tänavu 82 pianisti, nende hulgas 16 Jaapanist ja 13 Hiinast. Konkursi teist preemiat jagasid 20-aastane leedulane Lukas Geniušas ning 25-aastane austerlane Ingolf Wunder. Wunder oli sel võistlusel publiku lemmik ja Avdejeva võit valmistas Wunderi fännidele suure pettumuse. Kolmanda koha pälvis vene pianist Daniil Trifonov, neljanda koha sai bulgaarlane Jevgeni Božanov ning viienda prantslane François Dumont. Kuuendat preemiat välja ei antud ja seega jäi finaali jõudnud poola esindaja Paweł Wakarecy preemiata.

Ükski suur ja kaalukas konkurss ei möödu vastuolude ja ebakõladeta. Poola väljaanne Rzeczpospolita kirjutas, et žürii otsus oli väga šokeeriv. “Avdejeva on pianist, kes on konkurssidega harjunud, ta valdab instrumenti kindlalt ja probleemitu, kuid tema mäng on äärmiselt etteaimatav,” kirjutas Rzeczpospolita. Poola muusikateadlane ja ajakirjanik Adam Rozlach väitis, et varasematel aastatel on žüriile olnud tähtsad Chopini looming ja tema muusika sisu, aga sel aastal oli muusika asemel esiplaanil pianist. Gdąnski Muusikaakadeemia rektori Bogdan Kulakowski sõnul on Avdejeva väljapaistev pianist, kuid tema mängus puudub jumalik sära. Poola kultuuriminister Bogdan Zdrojewski nimetas Avdejevast aga interpreediks, kes on suuteline suuri pianiste oma mänguga intrigeerima ning rõhutas, et tänavune žürii koosnes eranditult väljapaistvatest pianistidest. Kui varasematel konkurssidel on žüriisse kuulunud ka mitmed õpetajad, siis tänavu olid žüriis vaid pianistid: auliige Jan Ekier, žürii esimees Andrzej Jasinski, Piotr Paleczny, Martha Argerich, Bella Davidovitš, Philippe Entremont, Nelson Freire, Kevin Kenner, Dang Thai Son, Fou Ts'ong, Katarzyna Popowa-Zydroń, Michie Koyama ja Adam Harasiewicz. Loetelu põhjal on selge, et tegemist on kõrgetasemelise žüriiga, kelle otsusega keegi ilmselt niisama lihtsalt vaielda ei tahaks.

Žüriiliige Kevin Kenner, kes esines ka tänavusel festivalil “Klaver 2010”, oli Avdejeva mängust samuti üllatunud, ent mitte negatiivses mõttes. Tema sõnul on Avdejeva muusikalised ideed väga otsekohesed ja artisti eesmärgiks polnud kindlasti mitte publikule meeldimine. Klassikaraadiole antud intervjuus mainis Kenner, et Chopini konkursi peamine eesmärk ongi välja selgitada, kuidas tõlgendatakse Chopini loomingut sada viiskümmend aastat pärast helilooja surma. Konkursil sõelutakse välja põnevamad artistid ja suundumused ning tuuakse need avalikkuse ette, jäädes ootama, kuidas või kas kuulajad need omaks võtavad.

Publiku lemmikuks oli tänavusel konkursil 25-aastane austerlane Ingolf Wunder, kes kogus kõige rohkem toetajaid ka inter-

netihäätusel – 26 protsenti. Trifonovi toetas 23 protsenti, Božanovit 12,5 protsenti ja Avdejevat kõigest 9,1 protsenti muusikahuvilisi. Ajakirjanik John Allison kirjutas Wunderi mängu kohta järgmist: “Wunderil on olemas kõik omadused, mida ühelt Chopini interpreedilt oodata võiks: aristo-kraatlik kõla, suur muusikaline fantaasia ja väljapaistev virtuoossus.”

Chopini konkurss on üks kaalukamaid pianistide võistlusi maailmas, mis toimus esmakordselt 1927. aastal. Konkursi tegevuses oli paus Teise maailmasõja ajal, praegu toimub see iga viie aasta tagant. Chopini konkurss on tuntud ka kui väga karmide hinnangutega võistlus, näiteks 1990. ja 1995. aastal esimest preemiat välja ei antud. Kui aga õnnestub see konkurss võita, siis on karjäär tõenäoliselt garanteeritud. Seda näitab ka varasemate laureaate Martha Argerichi, Krystian Zimermani või Maurizio Pollini käekäik. Ootame põnevusega, mida toob tulevik tänavusele laureaadile ja teistele preemiaomanikele.

Poola üks tähendusrikkamaid heliloojaid Henryk Mikolaj Górecki.

Suri poola helilooja Henryk Mikolaj Górecki (1933–2010)

12. novembril suri 76-aastaselt poola helilooja Henryk Mikolaj Górecki, kes sai ülemaailmselt tuntuks 1992. aastal oma Kolmanda sümfooniaga (*Symfonia pieśni żalostnych*), mis oli valminud juba 1977. aastal. 1992. aastal salvestasid teose Dawn Upshaw ja London Sinfonia David Zinmani juhatusel, salvestust müüdi miljoneid koopiaid ja uued plaadistused muudkui järgnesid. Mitukümmend aastat ei ilmutanud helilooja ainsatki märki järgmisest, Neljandast sümfooniast. Nüüdseks oleks Londoni Filharmooniaorkester pida-

nud selle aasta algul Górecki Neljanda sümfoonia ette kandma, kuid helilooja oli liiga nõrk ja teose ettekannet lükati pidevalt edasi. Tänapäevani teos veel avalikkuse ees kõlanud ei ole.

Henryk Górecki sündis 1933. aastal Sileesias. Õige pea pärast sündi jäi ta orvuks. Muusikalise hariduse sai Górecki Katowices. Tema varane helikeel oli tugevasti mõjutatud poola folkloorist ning Bartóki ja Szymanowski teostest. Oma loometeel läbis Górecki erinevaid stiiliperioode. 1960. aastatel kuulus ta poola väljapaistvamate avangardistide hulka ning tema helikeeles oli mõjutusi Webernilt, Xenakiselt ja Boulezilt. 1970. aastatel pöördus Górecki rohkem minimalismi radadele ja just sellest perioodist pärit loominguga põhjal tuntakse teda tänapäeval kõige rohkem.

1970. aastatest alates sidus heliloojat tihedalt sõprus Kronose kvartetiga, millele ta kirjutas mitmeid teoseid. Oma loominguga kohtas Górecki öelnud: “Ma ei vali kunagi oma kuulajaid. Ma küll mõtlen oma kuulajaskonna peale, aga ma ei kirjuta oma muusikat nende jaoks või meeleheaks ja pole seda kunagi teinud. Helilooja eesmärk on publikule midagi anda ja publiku ülesanne on end pingutada, et helilooja mõttest aru saada.”

Daniel Barenboimi 60 lava-aastat

Pianist ja dirigent Daniel Barenboim sõlmis hiljuti lepingud Deutsche Grammophoni ja Deccaga. Esmakordselt oma pianistikarjääri jooksul salvestas Barenboim koos Berliini Linnakapelliga Chopini ja Liszti klaverikontsertid. Lisaks on plaanis jäädvustada erinevat sooloklaverirepertuaari, nende hulgas ka uudisloomingut. Koostöös West-Eastern Divan Orchestra kavatses Barenboim salvestada Beethoveni sümfooniad, Tšaikovski Sümfoonia nr 6 ja Schönbergi Variatsioonid orkestrile. Plaadid peaksid Deutsche Grammophoni märgi all välja tulema 2011. aasta algul, mil möödub kuuskümmend aastat Daniel Barenboimi debüüdist pianistina. Salvestamine peaks kestma vähemalt 2012. aastani, mil muusik tähistab oma 70. aasta juubelit. Esimesed plaadid on pühendatud Chopini loomingule, millel sisaldub *live*-ülesvõtte Varssavis toimunud sooloõhtust ning samuti Chopini klaverikontsertid Andris Nelsoni juhatusel. Järgmisel aastal möödub aga kakssada

aastat Liszti sünnist, mille puhul salvestab Barenboim Liszti klaverikontsertid Berliini Linnakapelliga Pierre Boulezi juhatusel.

Suri dirigent ja violamängija Rudolf Baršai (1924–2010)

2. novembril suri Šveitsis vene tunnustatud violamängija ja dirigent Rudolf Baršai. Baršai lõpetas 1948. aastal Moskva konservatooriumi violaeriala professor Vadim Borissovski juhendamisel, viiulit õppis ta Lev Zeitlini käe all. 1945. aastal oli Baršai kuulsa Borodini-nimelise keelpillikvarteti üks asutajaliikmeid, mängides kollektiivis kokku kaheksa aastat. Lisaainena õppis Baršai dirigeerimist Ilja Mussini klassis ning 1955. aastal rajas ta Moskva kammerorkestri, mida juhatas ajani, mil emigreerus Nõukogude Liidust Iisraeli.

Moskva kammerorkestriga esitas Baršai eriti palju Viini klassikute loomingut ja nüüdismuusikat, samuti tunnustati kõrgelt tema interpretatsioone Šostakoviči ja Prokofjevi teostest ning ka teoste arranžeringuid. Tuntud on tema seade Šostakoviči Keelpillikvartetist nr 8 ja Prokofjevi klaveritsüklist “Põgusad nägemused” kammerorkestrile. Baršai oli Prokofjevi ja Šostakoviči lähedane sõber, viimase käe all õppis ta Moskva konservatooriumis lisaainena kompositsiooni. 1969. aasta septembris juhatas Baršai Šostakoviči 14. sümfoonia esiettekannet Moskva kammerorkestriga, mida Šostakovič pidas maailma parimaks kammerorkestriks.

Baršai emigreerus Iisraeli 1977. aastal ja juhatas seal aastatel 1977–1981 Iisraeli kammerorkestrit ning aastatel 1977–1979 kollektiivi nimega Uus Iisraeli Orkester. Baršai oli Bournemouthi sümfooniaorkestri kunstiline nõustaja ja Vancouveri sümfooniaorkestri muusikaline juht. Violamängijana olid tema sagedasteks lavapartneriteks Svjatoslav Richter, Emil Gilels, David Oistrakh, Yehudi Menuhin, Leonid Kogan ja Mstislav Rostropovič. Dirigendina pälvis ta suurt tunnustust Šostakoviči sümfooniaste salvestamisega koos WDR sümfooniaorkestriga (2003). Elu viimastel aastatel tegeles ta oma agendi Askonas Holti sõnul nn eluülesandega, milleks oli Johann Sebastian Bachi tsükli “Fuugakunst” arranžeerimine kammerorkestrile.

Tänav kitarrilegendi auks

Üks *free* jazzi esimesi kitarriste Sonny Sharrock sai oktoobris oma kodulinnas Ossiningis New Yorgi osariigis endanime-lise tänava. Sündmust tähistanud kontserdil esines Sharrocki poegadest koosnev pereansambel. 1940. aastal sündinud ning juba viiekümne kolme aastaselt lahkunud Sharrocki stiil on mõjutanud selliseid kitarriste nagu Bill Frisell ja Ben Monder. Ameerika jazziajakirjandus on paigutanud ta 20. sajandi saja suurima ning kümne kõige alahinnatuma kitarristi hulka.

Selgus maineka jazzikonkursi võitja

Oktoobri algul toimunud 23. Thelonious Monki nimelisel jazzikonkursil võistlesid sel aastal vokalistid, võitis Cécile McLorin Salvant. Haiiti-prantsuse päritolu kahekümne ühe aastane lauljatar on õppinud viimased kolm aastat Prantsusmaal Aix-en-Provence'is.

Finalistide sekka mahtusid ka Cyrille Aimée Prantsusmaalt ja Charenee Wade New Yorgist.

Konkursil võisteldakse igal aastal erinevas kategoorias ning viimati pistsid vokalistid rinda 2004. aastal, mil võitis Gretchen Parlato. Eelmisel aastal olid võistlustules kontrabassistid ning esikoha noppis Ben Williams. Varasematel aegadel on mainekal konkursil tunnustust pälvinud näiteks saksofonistid Seamus Blake ja Joshua Redman ning pianist Jacky Terrasson.

Võistluse žüriisse kuulusid seekord sellised kuulsused nagu Patti Austin, Dee Dee Bridgewater, Kurt Elling, Al Jarreau ja Dianne Reeves. Salvant sai võidu eest tšeki 20 000 dollarile ning plaadilepingu plaadifirmaga Concord.

Youn Sun Nah Prantsuse müügiedetabeli tipus

Praeguse hetke tõenäoliselt tuntuima korea jazzmuusiku, kevadel ka Tallinnas "Jazzkaarel" esinenud Youn-Sun Nahi seitsmes album "Same Girl", mille andis välja plaadifirma ACT, jõudis oktoobris Prantsusmaal internetipoe iTunes jazzmuusika müügiedetabeli tippu. Korealanna edestab edetabelis näiteks selliseid artiste nagu Lizz Wright ning Nik

Bärtsch. Uuelt helikandjalt, kus on kaastegev rootsi kitarrist Ulf Wakenius, leiab nii mõnegi üllatuse. Näiteks esitleb Nah oma nägemust raskerocki lipulaeva Metallica hitist "Enter Sandman".

Nah on sündinud Soulis, kuid elab juba alates 1995. aastast Prantsusmaal. Värskel plaadil mängib ta ka Aafrika päritolu suupilli kazood ja pöidlaklaverit ehk kalimbat. Nahi edu virtuaalmaailmas on seda hinnatavam, et viimaste uuringute kohaselt ületab iTunesi digitaalsete muusikapalade müük tunduvalt "füüsiliste" helikandjate müüginumbreid. Allalaetavaid lugusid on iTunes'is praeguseks juba kümne miljardi ringis.

Jamiroquai ilmutab taas elumärke

Viieaastase vaheaja järel tuli Suurbritannias 1. novembril müügile jazzi sugemetega pop-*funk*'i viljelleva Briti bändi Jamiroquai uus album "Rock Dust Light Star", mis lükkas ümber kuuldused ansambli laialiminemisest. Esimesena asub raadiojaamu vallutama singel "Blue Skies". Jamiroquaid on 1992. aastal alanud kar-

jääri jooksul saatnud peadpööriv edu – müüdnud on üle kolmkümne viie miljoni albumi, 1997. aastal võitis bänd ka Grammy. Selle kõige taga on ansambli karismaatiline juhtfiguur Jay Kay (kodanikuni-mega Jason Kay), ainus bändi liige, kes Jamiroquai'ga seotud algusaegadest peale.

Lahkus *free* jazzi pioneer

18. oktoobril suri tähelepanuväärne *free* jazzi saksofonist Marion Brown. Peamiselt altsaksofoni mänginud Brown sai suurema tähelepanu osaliseks John Coltrane'i plaadil "Ascension" (1965). Selleks ajaks oli Brown jõudnud koostööd teha Archie Sheppi, Sun Ra ning teiste avangardi pioneeridega. Brown sündis Atlantas 8. septembril 1931. aastal. Seitsmekümnendatel tegutses ta ka õppejõuna, 1976. aastal sai temast diplomeeritud muusikateadlane. Brown tegi tihedat koostööd New Yorgi pool-põrandaaluse plaadifirmaga ESP-Disk, mis on alates kuuekümnendatest keskendunud *free* jazzi varamu väljaandmisele. Brown tegeles ka kunstiga, tehes kaasmuusikuid kujutavaid sõejoonistusi.

Kitarrilegend Sonny Sharrock 1970. aastal.
FOTOD INTERNETIST

Legendidest, ja neile lisaks

Pärast Sergio Sablichi “L’ Altro Schubert” (2002) lugemist

MAILIS PÕLD

vabakutseline

Kohe päris kahju, kui te kunagi pole käinud privaatdiskol. Kui mitte muust, siis olete ilma jäänud võimalusest mõelda end praeguse pildi taustal ajas tagasi – näiteks 19. sajandi kahekümnendate aastate Viini, hoopis teisest puust tantsupõrandale mõnes äärelinna eramajas, kuhu aeg-ajalt kogunes üks sõpruskond, mille ridades leidis ka suvalisi lõbuhimulisi ja vastutulelikke kujusid. Peale kunstiinimeste ja elukunstnike kuulus tollesse sõpruskonda usinaid riigiteenreid ja õukonnaametnikke ehk siis kõigiti normis inimesi, kes karjääridelil ilmutasid edasipüüdlikkust ja pereringis olid lugupeetud. Aga oli ka selliseid, kes ei teinud karjääri, ei loonud peret ja loobusid kindla sissetulekuga ametist. Koosviibimiste aegu voolas odav vein, punš ja baieri õlu, kehakinnituseks pakuti viinervorste, küpsekana ja täidisega kooke. Aeg kulges pillimängu, laulu ja tantsu tähe all, üks harrastus vaheldus hoogsalt teisega, lust ei välistanud süvenemist, improvisatsioon keskendumist.

Ja vahel istus klaveri taha tantsuks mängima üks lapselikult meela suuga noor mees, kelle pontsakad sõrmed “sibasid klahvidel kui hiired”. Pianismiajalooost mäletan, et klaverimängijana polevat ta olnud kuigi väljapaistev; ometi on kaasaegsed kiitnud ta ülilaulvat tooni ning võimet kōita rütmiga nagu ei keegi teine. Aga jah, puhtmanuaalseid transtsendentseid keerukusi ta klaveriteostes tõepoolest pole. Olen mõelnud, et seda võis mõjutada tõsiasi, et alati sõltus ta kellelegi teisele kuuluvast klaverist. Ta näoilme olnud reeglina apaatne, pilk ilmetu. Seesugusena (ja klaveri taga) on teda hiljem kujutanud ka Gustav Klimt oma õlimaalil, mis hävis Immendorfi lossi põlengus aastal 1945. Ta muidu hägusale silmavaatele lisasid aga teravust väikesed traatraamis ümarprillid. Lühinägelikkuse tõttu polevat ta neid prille isegi magades eest võtnud, kuna vajanud neid une näge-

Schubert ja tema muusika: lõputu, laulev, ajastuga seotud, igavikuline.

miseks. Uni ja unenäoline ketramine on ta loomingust lahutamatu. Too prillidelugu paistab aga olevat üks arvukaist legendidest, mis seda heliloojat ümbritsevad – nagu on legend seegi, et Beethoveni surma järgselt Viinis uue turu juures Zur Mehlgrube trahteris sõprade seltsis viibides tõstnud ta klaasi lahkunu ja ühtlasi tolle auks, kes “meist esimesena temale järgneb!”. Pisut enam kui pooleteise aasta möödudes sai temast endast järgneja. Ta õpetaja, leeb Antonio Salieri oli Beethovenist aasta varem surnud. Siitilmast läksid nad ajas-ruumis väga lähestikku, nende looming esindab aga sootuks erinevat maailmapilti. Kui Salieri ja Beethoveni puhul paistavad sildid enam-vähem paigas olevat, siis too lühinägelik looja valmistab siiani ebamugavust. Seda enam, et pikka aega nähti tas vaid kit-

saste olude kiuste ilmsüütu linnukese kombel laule loonud figuuri. Just nagu oluks ta üksnes *lied*-meister, muis žanreis aga väheütlevam, muusikateatris lausa läbikukkunu.

Oli ta siis ikka üleminekufiguur, hiline klassik / varane romantik, rippisillal tasakaalu leidnud siirduja? Või sattus ta sellisesse asendisse hoopis paigutajate mugavusest? Mis seieri taktis tiksus ta looming? Klassikalise, romantilise, mõlema taktis üheaegselt? Või ei saa kumbki selle mõõtmisega rahuldavalt hakkama ning seierite asemel läheks vaja sisse suunatud luubisilma? *Moderato*, *Allegro moderato*, *Molto moderato*, *Molto moderato e cantabile*. See pidev *moderato* toonitamine ta teostes manitseb interpreeti lakkamatult tähelepanu teravdama. Vormiskeemidega, mida ta rakendab, ei kaasne klassikalisele dialektikale

Schubert seltskonnas kuulsa kaasaegse Moritz von Schwindi kujutuses.

omaseid lahendusi; mažoori-minoori semantiline väli vahetavad sagedasti kohti; kui aga rääkida romantikutele omasest tungleva laululisuse ideaalist, siis... teemade pingeväli ammendub iseeneses.

Üheksateistkümnendal sajandil mängiti ta eksprompte ja muusikalisi hetki, sonaadid ei pakkunud huvi. Enne, kui sonaate vääriliselt märkama hakati, kulus ka kahekümnendast sajandist tubli tükk. Sonaatide hulgas on arvukalt otsekui tahtjõetusest või materjali liiga kiire läbipõletamise tõttu lõpetamata jäänud teoseid. Klassikutele oli tahtjõuetus tundmatu; romantikud tundsid ka psüühika seesugust seisundit, ja spliini suutsid nad sellest alati välja võtta – tema mitte.

Tantsuta on tollast Viini võimatu ette kujutada. Ei tantsitud üksnes nädalavahe- tuseks, vaid ka nädala sees. Advendi- ning kannatusajal oli tantsimine keelatud, Schubert ja ta sõpruskond ei võtnud aga käske-keelde teab kui tõsiselt. Protesti või jumalatust sellest otsida ei maksaks, on lihtsalt inimesi, kelle religioosus ei mahu kindla usutunnistuse ega kiriku nõudmistele raamidesse. Menueti ja galopi aeg oli läbi, Viinis tantsiti valssi, ländlerit. Ländler viitas maalähedusele, viimse vindi võrdkuju valss aga joovastas. Schuberti loomingule tunnussõna otsides jäin pidama l õ p u t u juurde. Eks puuduta see ju võrdset nii hulka kui ka omaduste kogumit, suutmata sealjuures midagi hõlmata. Schuberti klaveriteoseid iseloomustab lõputu transla-

toorsus, ta lavamuusika libretod sisaldavad lõputuid eelsünnimusi, ta *lied*'ide vormistik on lõputu, tal on lõputult tantsumuusikat... Schuberti tantsud on tekkelt tarbemuusika, juhuluule sarnane. Sergio Sablichi arvates pole Schuberti tantsumuusikast kiirgavat fluidumit tänapäeva kontserdielutingimustes võimalik esile kutsuda. Aga äkki on Schuberti tantsudes peituvat energiavaru kontserdilavadel liiga vähe proovile pandud? Üks on kindel: Schuberti tantsulooming on kui laboratoorium, seal katsetatud on ta ammutanud kõikide žanrite tarbeks.

Haydni tulehargist naine ajanud abikaasa teoseid ahju; Beethoven kannatanud joodikust isa sünduse all; Mozarti selja taga sepsitunud kurikaval Salieri; Leopardi kalk ema polevat külmas raamatukogus küürutavale pojale raatsinud isegi tekki anda; Schuberti lapsepõlvkodu õhustikku halvanud türannist isa. Rida legende püsib demonliku ja ingelliku konfliktil. Konflikt kui elumahl. Liigne elumahl võib aga imalaks mürgiks kätte minna. Mäletan oma esmakordset kokkupuudet Schuberti loomingu- ga: üheksa-aastasena juhtusin raadiost kuulma Eksprompte Ges-duur ja Es-duur op 90, vapustav kogemus, vanust arvestades liigagi. Püüdsin helilooja kohta ühteist lugeda. Parem kui ma seda teinud poleks. Hulgaks ajaks kadus vähimigi huvi Schuberti elukäigu vastu. Sest trafaretne pilt Schubertist, kes kogu oma ahastavalt nukra elu kannatab vaimupimedada ümbruse

ning türannist isa surve all, on vale, mida isegi lapsel raske uskuda.

Valele aitasid Schuberti surma järel kaasa ta sõbrad. Esimesed katsed Schuberti näiliselt sündmustevaene elu kirja panna tuginesid sõprade mälestustele. Kes neid lugenud, teab, et sageli lipsab sisse “truu ja ustav sõber”-stiilis pateetikat. Otsekui hauakirjad, mis rõhutavad kadunu tublidust ja toredust. Ainus, kes lahkunust la- medusi ei kirjutanud, oli Franz von Schober – Schuberti elu kesksemaid kujusid. Schober läkitas uudistajaile alati ühesu- guse galantse vastuse, kus seisis ligiläheda- selt selline tekst, et kuna ta Schubertiga kokku puutudes ei pidanud päevikut, mälu aga on lünklik, pole ta pingutamist hooli- mata suuteline midagi meenutama.

Schoberit on peetud Schuberti hukutajaks – kurjaks ingliski. Nende sõprus sai alguse 1815. aastal, tolsamal aastal lõi Schubert üle 140 *lied*'i, Missa G-duur D 167 ja mitu lavateost. Kuidagi liiga viljakas aasta kurjast ingliski vaevatu kohta. Diletant Schober jõudis harrastada kõiki kauneid kunste, mingi aeg teenis ta Weimari õukonnas, Lisztile oli ta reisikaaslaseks...

Sõprade mälestustest märksa huvitava- vam on lugeda, mida kirjutavad vanem vend Ignaz ja Wenzel Ruzicka. Ruzicka kinnitab, et kõik, mida ta tunnis kavatses käsitleda, oli Schubertile juba teada; Ignaz mainib, et vaid mõni kuu kestnud pilliõppe järel avaldanud Schubert soovi iseseisvalt jätkata. Andekusest märksa erakordsem tundub pisikesse Schuberti teadlikkuse aste ja tarmukus. Ta avaldab soovi pillimängu kõõgipoolel omapäi tegutseda, näib tead- vat, et venna juhendamisel pole tal enam mõtet õppida. Seesugune teadlik tarmukus saadab teda lõpuni: paar nädalat enne sur- ma suundub puruhaige Schubert polüfooni- akunstis pädeva Simon Sechteri poole sooviga täiendada oma oskusi, sest Missat Es-duur luues olevat ta tajunud lünki oma polüfooni tehnikas. Sechterilt jõudis Schubert saada üheainsa tunni. See kõik on vähe kooskõlas müüdiga Schubertist, kes olevat muusikat luues otsekui transsi langedud. Muidugi, kõrvaltvaatajale võis selline seisund tõesti meenutada hämarolekut, kuid seda ilmselt Schuberti võime tõttu viia end ülima kontsentratsiooni seisundisse.

Sergio Sablich võrdleb Schuberti *lied*'ide klaveripartii funktsioneerimist pe- rifeerse närvisüsteemi käitumisega.

Klaveripartii põimub viisi-tekstiga sama tihedalt nagu perifeerne närvisüsteem kesknärvisüsteemiga. Alles poolteist aastat tagasi jõudsid teadlased magnetresonants-uuringute abil kõrge resolutsiooniga piltideni inimese närvisüsteemist – oma *lied*'i-loominguga on Schubert selle ammuilma kaardistanud. Schubertit inspireerisid väga erinevad tekstid, ja mitte ainult autorite hulka, vaid ka tekstide taset silmas pidades. Ta on kirjutanud ka väga tagasihoidlikele tekstidele, piisas, kui neis oli see tema jaoks oluline miski.

Schubert olevat kirjutanud hommikupoolikuti; kui sõbrad lõunatunnil läbi astusid, leidsid nad ta poolpaljalt ja külmast kangena töölaua tagant. Kas selles on süüdi ühiskondlikud olud, kui Schubert unustas kompositsioonitehnilisi probleeme lahendades riided selga panna? Või jällegi lugu frakist, mida tal polevat olnud. Oli ikka, kohe mitu. Ja vastu-meelt ei olnud talle niivõrd fraki kandmine kuivõrd etikett, mida frakikandjate seltskonnas tuli järgida. Ta ei kannatanud kummardamist-koogetamist ning meelitavad kiidusõnad neilt, kes ta loomingut küll tundsid, ent kellega tal polnud asja, ei läinud talle suuremat korda. Viini salongides ei olnud ta kaugeltki tundmatu, kuid eelistas peenemale seltskonnale äärelinna veinitudasid ja öllekõrtse.

Aastail, mil Schubert õppis konviktsis, olevat koolmeistris isa tal muusikaga tegelemise ära keelanud. Seda keeldu võiks paindlikumalt tõlgendada. Küllap soovis isa, et poeg mitte üksnes muusikas, vaid ka muus edasi jõuaks. Olnuks keeld kategooriline, ei saanuks Schubert ju samal ajal Salierilt eratunde võtta. Ka kodune kvartetimäng, kus Schubert innustas isa ja vendi tagant, ei tulnuks jääga hoiaku puhul kõne alla. Suhted isaga olid ilmselt ääretult konfliktid, aga teisest küljest: kui paljudel isadel on näiteks tänapäeval jaksu ja tahtmist mõista poega, kes ei kavatsegi kindlat töökohta hankida ja ülalpidamist teenida, kes ilmub suure hulga eluliste aspektide suhtes täielikku ükskõiksust, kõnnib kodust minema, tuleb aga tagasi siis, kui vajab hooldust või haiglaravi? Tõepoolest, ärgem unustagem, et perioodidel, mil Schuberti füüsilist mürgitav kuri tõbi ägenes, ei varjunud ta mitte sõprade poole, vaid koju, kus tema eest kohusetundlikult hoolitsesid vend Ferdinand ja isa teine naine. Kes Schuberti isas üksnes türanni näha soovib, võib oma nägemuse kasuks pöörata tõsiasja, et lapsed tohtisid isa kõnetada vaid pöördumisega “härra isa”. Kui Schubert 1825. aastal Linzi, Kremsmünsterit, Salzburgi, Gasteini külastas, läkitas ta ka “härra isale” entusiastlikke kirju. Vastuolu vastuolu otsa.

Pühendusi lugedes mõtlen alati, mis võiks olla nimede varjus. Tänumeel, austus, kiindumus... konjunktuurlus. Chopinil on ridamisi teoseid, mille pühenduste taga peitub kaine kaalutus. Kooseluaastail George Sandiga, säilitamaks seltskondlikku dekoori ja kõditamaks teatud figuuride enesearmastust, kaalus ta pühendusi erilise hoolega. Või jällegi Schumanni pühendused. Claras äratasid need sulaselget kiivust, Roberti klaveriteoseid redigeerides jättis ta osa pühendusi hoopis välja. Hilisemad redigeerijad ennistasid selle, mille Clara oli soovinud olema tuks mõelda. 1824. aasta maikuu Esterházyde poole Ungarisse muusikaõpetajaks minnes koges Schubert, et miski pole enam nii, nagu aastal 1818, esmakordselt Zselizis viibides. Schuberti õpilast, noort Karolinet laastas parandamatu närvihaigus. 1828. aastal pühendas Schubert Karolinele Fantaasia f-moll neljale käele – karge ja valusa teose. Zselizis hakkas Schubertit painama kahtlus, et teda tahetakse mürgitada... Schuberti talendi austaja ning laulude propageerija parun Karl von Schönstein toimetas helilooja oma tollas Viini tagasi. Schubert pühendas Schönsteinile aasta varem valminud laulutsükli “Ilus möldrineiu”. Tänuvõla katteks, tollasõidu eest.

INDREK KALDA
JUUBELIKONTSERT
JAGATUD ARMASTUS

Toomas Lunge
Celia Roose
Jaan Sööt
Tiit Kikas
Kait Tamra
Jaak Tuksam
Andres Kuut
Sven Kullerkupp
ja paljud teised

Neljapäev 9.detsember kell 19.00, Pärimusmuusika Aidas

www.folk.ee

Mõeldes Peeter Liljele

Tänavu oktoobris võisid paljud klassikalise muusika austajad tähistada üht rõõmsat ja üht kurba sündmust. Rõõmustada, et on sündinud, elanud ja säranud selline dirigent nagu Peeter Lilje ning tähistada 13. oktoobril tema 60. sünniaastapäeva. Ning kurvastada, et see on just nimelt aastapäev ja mitte sünnipäev ning et juba seitseteist aastat on muusika kõlanud ilma tema taktikepita.

Sel õhtul mängiti Rahvusooper Estonias Verdi “La traviata” kummardusena oma kunagisele kauaaegsele dirigendile – just selle ooperiga tegi Lilje 1973. aastal oma debüüdi Estonias.

Nädal hiljem kõlas Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri esituses Brahmsi “Saksa reekviem” – teos, mille suurepäraseid esitusi imetlesid Lilje peadirigendi aastail nii kriitikud kui ka kuulajad. Samal õhtul soleeris Mozarti Klaverikontserdis nr 24 c-moll Kalle Randalu, lähedane sõber elus ja muusikas. Juhatas Neeme Järvi – mees, kelle suure mantli Lilje 29-aastaselt ERSO peadirigendiks saades õlgadele võttis ja peatselt parajaks kohendas.

Estonia kontserdisaali fuajees eksponeeritud Tiina Mattiseni, Maia Lilje ja Maarja Kasema koostatud suurepärase näitus Peeter Lilje muusikuteest andis põhjust veel kord imestada, kui suur ja sügav on see jälg, mille jätab maha kõigest 43-aastaselt lahkunud andekas dirigent. Dirigent, kelle panust Eesti muusikaellu tasub nii meenutada kui ka tutvustada. Sest tuleb nõustuda Arne Mikuga, kes kirjutab 10. oktoobri Sirbis, et “oleks aeg, et tema elutöö saaks vääriliste raamatukaante vahele, et videomaterjal ja helijäljed oleksid kättesaadavad ka tulevastele põlvetele. Peetri hinges oli üks eriline poeesia ning varjatud sügavus, mis väärrib suurt armastust, austust ja meelepidamist.”

Muusikud, kes Peeter Liljega koostööd teinud, hoiavad seda armastust ja austust oma mälestustes elavana. Ajakirja Muusika lugejatega jagavad oma mõtteid helilooja Erkki-Sven Tüür, kes on pühendanud oma 1994. aastal loodud Reekviemi Peeter Lilje mälestusele, Rahvusooper Estonia orkestri klarinetirühma kontsertmeister Vahur Vurm, kauaaegne ERSO viiuldaja Imbi Kuus, ERSO klarinetist ja dirigent Toomas Vavilov ning pianist Kalle Randalu.

Erkki-Sven Tüür:

Meie suhted Peetriga kujunesid väga südamlikuks tema viimastel eluaastatel. 1989. aastal kirjutatud “Insula deserta”, Kesk-Põhjamaa orkestri tellimustöö, leidis oma Eesti esiettekande Peetri taktikepi all, hiljem juhatas ta seda ka Saksamaal ja Soomes. Lepo Sumera kaudu puutusin temaga muidugi juba varem kokku, aga lähem sõprus sündis just neil aastail.

Praegu temast mõeldes meenub mulle eriti tähendusrikkana mingi talle omane seesmine valgus, varjundirohke ja soe. Just see, raskesti kirjeldatav, kuid arvatavasti neile, kes teda tundsid, selgelt tabatav ja mõistetav isiksuse eripära andis ka tema dirigenditööle kordumatu pitseri.

Vahur Vurm:

Kui mina 1974. aastal Estonia teatri or-

kestrisse tulin, oli Peeter Lilje noore andeka muusikuna juba Estonia koori ja orkestri dirigent.

Kõigepealt pean ütleva, et ta oli sooja südamega inimene, mis kajastus ka tema musitseerimises. Äärmiselt tundliku isiksusest elas ta kõike oma sisemuses läbi ja oli seepärast ka kergesti haavatav. Tõeline kunstnikuhing.

Muusika tõlgendamisel oli Peeter sügavuti minev. Ta tahtis jõuda teose algpõhjuseni. Dirigendina mäletan ma Peetrit äärmiselt selge ja konkreetsestena. Tema käed ja kogu olemus olid muusika ja väljenduslikkuse teenistuses.

Suurepärase muusik, kelle pead oli siliitanud Jumala käsi!

Imbi Kuus:

Minu südames on Peeter Liljel kui dirigen-

PEETER LILJE

(13. oktoober 1950 Valga –
28. oktoober 1993 Oulu)

1969 lõpetas koorijuhina Tartu Muusikakooli Vaike Uibopuu ja Valve Lepiku klassis ning 1974 Tallinna Riikliku Konservatooriumi Arvo Ratassepä klassis. Õppis ka dirigeerimist Roman Matsovi juures.

1980 ooperi- ja orkestridirigendi diplom Leningradi konservatooriumist Arvids ja Maris Jansonsi juhendamisel.

1972–1975 koormeister ja dirigendi assistent, aastast 1975 dirigent Estonias.

1979–1980 ERSO dirigent.

1980–1990 ERSO peadirigent.

1990–1993 Oulu Linnaorkestri peadirigent.

Juhanud korduvalt Leningradi Filharmoonia Akadeemilist SO-d koostöös Jevgeni Mravinski ja Juri Temirkanoviga.

Oli oodatud külalisdirigent näiteks Leningradi, Soome ja Riia ooperiteatrite ja orkestrite juures. Repertuaari põhiosa moodustasid vokaalsümfoonilised suurvormid ja sümfooniad; lähedasteks heliloojateks Beethoven, Brahms, Tšaikovski, Sibelius, Mahler, Šostakovitš.

1989 juhatas Tobiase “Joonase lähendamise” Eesti esiettekannet; olnud ka Tambergi, Sumera, Kangro ja Tüüri teoste esmaettekandja ja salvestaja.

1984–1987 õppejõud Tallinna Riiklikus Konservatooriumis, õpilasteks Vello Pähn, Arvo Volmer, Erki Pehk ja Lauri Sirp.

Tegutsenud ka džässpianistina ning 1970. aastail ansambelis Collage.

Andmed: EMBL, 2007.

dil ja muusikul eriline koht, sest olin temaga koostöötamise ajaks ise juba väljakujunenud muusik-orkestrant ja oskasin hinnata tema annet.

Pärast Neeme Järvit ERSO peadirigendiks saades oli Peeter veel väga noor, vaevalt 30-aastane, kuid kohe algusest peale oli kõigis tema tegemistes tunda suurt süvenemist ja muusika sees olemist. Ning areng oli uskumatult kiire. Eriti meelde jääb oli kontsert 1993. aasta aprillis, tema Rahmaninovi "Sümfoonilised tantsud" oli tõeline meistritöö, orkester polnud varem nii hästi mänginudki. Peetri lahkumine sama aasta oktoobris oli suur ehmatuse ja kaotus nii muusikutele kui ka publikule.

Loomingu suurust on tagantjärele alati kergem hinnata kui otseses tööprotsessis. Meenutades Peetrit, tuleb imetleda, kui suure töö ta tegi ära, olles ise nii noor dirigent. Ta tegeles palju orkestri kõla kujundamisega ja muusika karakterite otsimisega. Kujundi tabamine oli tähtsamgi kui üksiku õige noodi mängimine. Ta otsis teose peamist mõtet, läbivat joont, seepärast sobisid talle eriti hästi just sümfoonilised suurvor-

mid. Oma tööstiililt oli ta väga põhjalik. Vahel juhtus sedagi, et kui neljapäeva õhtul oli kontsert, saime veel sama päeva hommikulgi proovis kõvasti võtta.

Peeter Lilje peadirigendi aastatel on ERSO väga palju salvestanud. Samuti sai palju reisida. Korduvalt esinesime Moskvas ja Leningradis, solistikis sageli Kalle Randalu, kellega Peeter eriti hästi sobis. Mäletan, et pikkadel reisidel armastas ta muusikat kuulata – õppis uusi teoseid ja võrdles erinevaid ettekandeid.

Peetriga oli vahel niisamagi hea rääkida, ta oli tähelepanelik ja oskas head nõu anda. Oma loomult oli ta väga emotsionaalne inimene, kuigi viimastel aastatel, kaheksakümnendate lõpul justkui endasse tõmbunud ja kinnisem. Eks teinekord tuli ette ka olukordi, kus ta võis orkestri ees päris karmilt ja otse öelda. Eriti ärritas teda lohakas musitseerimine ning vahel ta siis tõesti käratas midagi südame põhjast. Kuid ma arvan, et orkester võttis ta omaks ja hoidis teda, püüdes anda endast parima. Sellest ka head plaadid-lindid.

Toomas Vavilov:

Kohtusin Peetriga 1988. aastal, olin siis ERSO ees solistina. Samal aastal läksin orkestrisse tööle ja mängisin tema käe all palju. Tagantjärele tundub, et need aastad olid Peetrile omamoodi kriisiaeg: ta oli süngem ja endassetõmbunud, tema soovimatus muusikas kompromisse teha pingestas ka suhteid orkestriga. Varsti tuli lahkumine ERSOst ja töö Oulus.

Olen oma elu jooksul tema peale väga palju mõelnud. Mälestused on vastuolulised, kuid samamoodi vastuoluline ja ettearvamatu oli ka Peetri isiksus. Ta oli suure andega, selline geenius moodi mees. Aga suur anne tähendab looduses alati kõrvalekallet. Nii võib ka Peetri kohta öelda, et ta ei olnud tavaline inimene. Ebatavaline oli kogu tema olek ja suhtlemine. Ühest küljest oli ta ju suur autoriteet, teinekord aga ka lausa talumatu. Selliseid vihapurskeid ja pliiatsilooimisi ei ole ma varem ega hiljem ühegi teise dirigendi juures kohanud.

See kõik oli muidugi puhtalt muusika pinnalt – kui ta ei saanud orkestrilt sellist tulemust, nagu soovis. Mravinski õpilasena jätkas ta traditsiooni, et dirigent käsitleb orkestrit nagu oma pilli, harjutab temaga tundide kaupa, täiustab lõputult. Ta ei suutnud leppida pooliku ja lohaka tulemusega. Olen ise saanud tema käest nii kiita kui ka räägelt söimata.

Samas mäletan ka seda, et kui talle miski ikka meeldis, siis süttis-vaimustus ta ilma teeskluseta. Rahmaninovi "Sümfooniliste tantsude" soolo eest tänas ta mind veel mitu kuud takkajärgi.

Peeter oli päris dirigent! Tal oli absoluutne kuulmine, väga hea mälu ning Mravinski ja mõlema Jansonsi vormitud suurepärase käte tehnika – majesteetlik ja otstarbekas. Tema tööpartituure sirvides on mulle jäänud mulje, et ta omandas kõike väga kiirelt. Eks dirigentidel ole muidugi alati kiire. Tal oli fantaasiat ja julgust, võis vahel kontserdilgi mõne uue teosega riske võtta, kuid orkester oli tal alati kontrolli all. Peeter oli ka suurte kogemustega ooperidirigent, sestap tajus väga hästi muusika dramaturgiat ja suurteose vormi.

On mitmeid asju, mida ma tema puhul siiani väga imetlen. Ta oli üks kolmest dirigendist mu elus, kes on õpetanud mulle häid kulminatsioonide. Neeme Järvi, Nikolai Alekseejev ja Peeter Lilje on need dirigendid, kes viisid/viivad muusika, hambad ris-

Peeter Lilje juhatamas ERSOt oma lõpupeksamil Leningradi Filharmoonia suures saalis 1980. aasta mais. Soleerib Kalle Randalu.

FOTOD MAIA LILJE ERAKOGUST

tis, kulminatsiooni ja lasevad siis kõla vabaks. Nii vallandub muusika haripunkt iseäranis jõuliselt. See on väga eriline oskus, mida valdavad vaid vähesed.

Ta oli tabamatu mees, kõva koor ümber, autoriteet ja plahvatav isiksus nii elus kui ka laval. Mul on väga kahju, et Peeter ei saanud elada dirigendi elukutse parimaid aastaid. Lilje surmast alates puudub Eestis selline sissepoole, romantiliselt valustundlik dirigendinaatuur. Meil on mitmeid häid ja huvitavaid dirigente, aga sellist tõsist, hella ja sügavalt kurba muusikut, nagu Peeter oli, nende seas pole. Ja mina isiklikult tunnen sellest väga puudust.

Kalle Randalu:

Minu esimene esinemine orkestriga oli

koos Peeter Lilje ja ERSOga. Kevadel 1975 mängisin Tallinna Muusikakeskkooli lõpetajana Beethoveni Neljanda klaverikontserdi esimest osa. Meie viimaseks koostööks jäi Griegi Klaverikontserdi ettekandne Kuopios, Soomes. Oli oktoober 1993. Nende aastate sisse jäi väga-väga palju ühiseid esinemisi, elamusi, õnnelikku koostööd, ülevaid hetki. Tihti olid suureks tunnustuseks pärast head kontserti vanemate orkestrikolleeegide sõnad: “Täna oli küll Jumal ligi.”

Mõtlen Peetrile ikka kaotusvaluga, aga ka sügava tänutundega, et saime koos nii palju head muusikat mängida. (ERSO koduleheküljelt)

Kogunud **Kristina Kõrver**

Mahukat näitust “Peeter Lilje 60” (koostanud Tiina Mattisen, Maia Lilje ja Maarja Kasema, kujundanud Heili Roos) saab edaspidi näha mitmes Eesti linnas: detsembri keskpaigani Vanemuise kontserdimajas, jaanuari lõpuni Pärnu kontserdimajas, veebruaris ja märtsis Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, aprillist juunini Heino Eller nim Tartu Muusikakoolis ning septembris Jõhvi kontserdimajas.

Näituse valmimist toetas Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapital.

Ekstravagantsed kõlavärvid ja langenud inglid George Crumbi loomingus

MIRJAM TALLY
helilooja

Ameerika helilooja George Crumbi (sündinud 1929) muusika vastu hakkasin suuremat huvi tundma õpingute ajal, kui kuulsin tema kvartetti “Black Angels” ja lugesin selle teose teoreetilistest tagamaadest. Mind köitis selle teose numbrimaagia ning pisut öisena ja udusena mõjuv kõlaatmosfäär. Juba lapsepõlvest peale on mind huvitanud heliloojate elu-lood, hiljem muusikaharidust saades lisanud ka huvi erinevate muusikaliste aspektide ja tehnikate vastu. Loomulikult tahtsin selle müstilise helikeelega autori teostest rohkem teada saada. Crumb nagu avaks ukse tulevikku, kust vaatavad vastu imetabased kõlad ja maailmad. Pisut ööhämarad, uduloorides, justkui veeluste linnade kaja. Graafilised partituurid andsid aimu uuenudsumeelsest ja otsinguhimulisest loomusest. Ühesõnaga – siit oli midagi õppida.

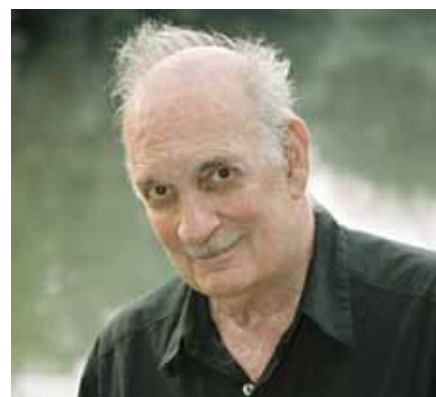
Et Crumbi partituurid kubesid ebatavalistest mänguvõtetest ja häälitustest, tekis uudishimu, et miks kasutab helilooja sellist kirjaviisi ning mida ta sellega väljendada püüab. Uudsete mänguvõtete kõrval on paljudes lugudes kasutatud kõlaruumi avardamiseks ka võimendust. Rääkides oma stiililistest mõjutajatest, mainib Crumb Debussyd. Lähemalt vaadates näib see seos ka ilmne, sest mõlemat heliloojat huvitab kõlavärv. Crumbi huvis ebatavaliste tämbrite vastu peegeldub ka Anton Weberni loomingu mõju. Sealjuures loob Crumb oma teostega justkui maagilise rituaali, mis ka ainuüksi kuulamisel mõjub ülimalt visuaalselt. Seda tunnet võimendab teatraalsete elementide, ebatavaliste tämbrite ja mänguvõtete sage kasutamine, mitmetes lugudes on näiteks nooti kirjutatud flöödi sisse kõnelemine samal ajal kui pilli mängitakse (võte, mis uuemas muusikas peaaegu

klassikaks saanud), või klaasitükiga klaveri sees “vaalahäälte” mängimine. Nooti võib olla märgitud isegi muusikute lavale tulemine ja lahkumine.

Crumb on sündinud Charlestonis ja lõpetanud õpingud 1950. aastatel, õppides lühiajaliselt ka Berliinis. Muusikat hakkas ta kirjutama varakult. Kuigi tema nootide ja plaatide läbimüük on olnud hea, on Crumb oma pika elu jooksul elatist teeninud põhiliselt õpetamisega. Tal oli tihe tööalane side Pennsylvania ülikooliga; tema nimekamatest õpilastest võib mainida Uri Caine'i ja Christopher Rouse'i. 1997. aastast on Crumb pensionil.

Crumb on kirjutanud palju teoseid Federico García Lorca luuletustele, sealhulgas neli raamatut madrigale, mis valmisid 1960. aastate lõpul, ning laulutsükli “Ancient Voices of Children” (1970) kahele lauljale ja väiksele instrumentaalansamblike. Crumbi köidavad Lorca luule juures sellised teemad nagu elu ja surm, armastus, maa lõhn, tuule ja mere hääled. Need on universaalsed teemad, mis vähemal või rohkemal määral mõjutavad iga inimese elu.

Kvartett “Black Angels” (1970), tõenäoliselt Crumbi üks tuntumaid teoseid, näitab taas tema huvi erikummaliste tämbrite ja ebatraditsioonilise notatsiooni vastu. See isevärki teos ei jäta tõenäoliselt külmaks kuulajale meeldib või mitte, pole isegi oluline. Kahtlemata pakub selle keelpillikvarteti maailm mõtlemisainet pikaks ajaks, tekitades pärast esimest kuulamist võib-olla teatud sorti kõhedustki. Teose tellis Stanley kvartett sooviga mängida eksperimentaalset, “mittetüüpilist” keelpillirepertuaari. “Black Angels” peegeldab tänapäeva maail-

81-aastane George Crumb.

ma religioosset võimuvõitlust hea ja kurja vahel, millele annavad selge viite juba loo pealkiri ja alapealkiri “Thirteen Images from the Dark Land”. Musta, langenud inglid kujutist kasutasid tihti varajased maalikunstnikud. Must ingel kehabast kuradit või kurjust. Kompositsiooni eessõnas kirjutab Crumb: “Teos on lõpetatud 13. märtsil 1970. aastal (*in tempore belli*).” See kuupäev oli üks Vietnami sõja kõrgpunkte. Crumb kavandas oma teost kui “piibellikku tähendamissõna tänapäeva ärevas maailmas”. Kurjuse ja headuse vastuolule vihjavad ka osade pealkirjad. Kasutatakse mitmeid muusikalisi tsitaate: “kuraditrillerit” (viitega Giuseppe Tartini viiulisonaadile g-moll), *Dies irae* motiivi ja motiivi Schuberti teosest “Surm ja tütarlaps”.

Teos on kirjutatud keelpillikvartetile, kuid elektripillidele. Partituuris on helilooja märke, et ta aktsepteerib ka tavaliste (võimendatud) pillide kasutamist, kuid eelistab siiski elektripille. Elektripillide kasutamise eesmärk on äärmuslikult sürrealistliku kõlapildi saavutamine. Seda meeoleu avarda-

vad veelgi ebatavalised keelpillimängu võtted, nagu nn pedaalhelid (väga intensiivsed ja kriiskavad kõlad osas “Devil-Music”), poognaga mängimine “valel” pool keeli, sõrmeotstega keeltele trillerdamine. Peale selle peavad muusikud mängima mitmesuguseid (löök)pille, nagu maraca’d, tam-tamm ning veega täidetud ja häälestatud kristallpokaalid, mida on vaja mõnikord mängida ka poognaga. Huvitav fakt on see, et Kronos kvartett, kes on selle teose ka plaadistanud, asutati pärast seda, kui ansambli viiuldaja David Harrington kuulis raadiost Crumbi kvartetti “Black Angels”. Tema arvates oli Crumbi teoses midagi “metsikut ja hirmutavat”, seega oli see “just see teos, mida esitada”. Kogu loo struktuur põhineb numeroloogilisel konstruktsioonil, milles numbrid seitse ja kolmteist on määrava tähtsusega, esindades headuse ja kurja igavest vastuolu. Numbrid üks, seitse ja kolmteist on ka pöördepunktideks keelpillikvarteti vormilises ülesehituses, mis järgib palindroomi printsiipi. Samad numbrid määravad ka fraaside pikkuse, nootide grupeerimise ja korduste mustrid.

Teine Crumbi tuntumaid oopusi on neljast raamatust koosnev “Makrokosmos”. Kahes esimeses raamatus (1972-1973) on laialdaselt kasutatud klaveri sees mängimist. Kolmas raamat, mis on tuntud ka nime all “Music for a Summer Evening” (1974), on kirjutatud kahele klaverile ja löökpillidele ning neljas, “Celestial Mechanics” (1979), klaverile neljale käele. Pealkiri “Makrokosmos” viitab Béla Bartóki “Mikrokosmosele”, mis koosneb kuuest raamatust klaveripaladest. Nagu Bartóki teos, koosneb ka Crumbi teos lühipaladest. Crumb ise kirjeldab “Makrokosmose” loomise algusaegu, öeldes, et ta oli väga väimustunud võimalusest avardada klaveri mängutehnikaid ning et talle tundus, et klaverit seestpoolt mängides avaneb heliloojale täiesti uus maailm. Klaver on nii võimendatud kui ka prepareeritud, pillikeelte peale ja vahele on paigutatud mitmesuguseid esemeid, nooti on sisse kirjutatud ka hüüatused.

Tihti kuuleme kommentaare, kus tänapäevast helikeelt kirjeldatakse kui ebakindlat ja kaootilist. Samas on selline helikeel justkui tänapäeva maailma, selle üldiste protsesside peegeldus. Need, kes sellist kõlapilti eitavad, pigistavad silmad kinni ka reaalsuse ees. Kunagi varem kogu muusika-

Isikupärase kõlmaailma visuaalne väljendus. FOTOD INTERNETIST

ajaloos pole varasemate ajastute muusikat nii palju esitatud kui tänapäeval. Seega on kontserdielu omandanud pisut muuseumieksponaadi maigu. Oleks mõeldamatu, kui samalaadne protsess toimuks näiteks filmimaailmas, kus ühtäkki näidatakse kinosaalides ja filmifestivalidel põhiliselt vanemaid filme. Filmikunst on küll muusikaga võrreldes üsna noor, aga ka tänapäeva heliloojad võidaksid palju, kui ka kontserdielu oleks rohkem tulevikku suunatud. Pessimistlikumad väidavad, et kõikvõimalikud kõlakombinatsioonid on ennast juba amendanud ja muusika areng jõudnud n-õ surnud punkti. George Crumb on aga muusika tuleviku suhtes optimistlikult meelestatud. Ta usub, et muusika areng ei saa kunagi iseenesest lihtsalt katkeda, vaid see jätkab maailma taasloomist omaenda reeglite järgi. “Võib-olla näeksime paljusid süvamuusika segasevõitu probleeme täiesti uues valguses, kui me taasavastaksime ammutuntud idee muusikast kui looduse peedusest,” arvab Crumb. “Kuigi tehnilised

diskussioonid on heliloojatele huvitavad, usun, et muusika tõeliselt maagilised ja vaimsed jõud võrsuvad meie psüühika sügavamatest tasanditest. Olen kindel, et iga helilooja on just oma kujunemisaastatel omandanud “loomuliku akustika”, mis jääb talle kõrvu kogu eluks. Näiteks fakt, et ma olen sündinud ja üles kasvanud Apalatsi jõe orus, tähendab, et mu kuulmismeel oli justkui häälestatud selle oru kummalisele kajavale akustikale; tunnen, et see akustika on minu kuulmismeelde sisse programmeeritud ning sellest on saanud mu muusika akustiline aines. Kujutan ette, et ookeanilainete müha või lõputud tasandikud soodustaksid erineva akustilise tagamaa teket. Või üldisemalt: looduse rütmid, nii laiema kui ka kitsama – tuule ja vee, lindude ja putukate hääled – leiavad vältimatult oma analoogid muusikas. Küürvaala laul on küllaltki keerukas, kunstiliselt arendatud väikevorm, milles on võimalik kuulda fraase, kulminatsiooni ja isegi muusikalist vormi!”

“Plaat on kunstiobjekt”

Intervjuu plaadifirma Rune Grammfon looja

Rune Kristofferseniga

MADLI-LIIS PARTS

jazziajakirjanik

Septembris sajanda plaadini jõudnud Norra plaadifirma Rune Grammfoniga (RG) seostub eelkõige kompromissitus valikutes ja esteetilistes otsustes. See on muutnud ta maailmakuulsaks ja Norra muusikaekspordi üheks liidriks. Supersilent, Arve Henriksen, Deathprod, Bushman's Revenge, Susanna Wallumrød, Arne Nordheim, Motorpsycho, Maja Ratkje ja Puma on vaid osa plaadifirma omaniku Rune Kristofferseni valikutest, mis tõestab, et žanrimääratlustest priis eksperimenteerivas “Rune maailmas” kehtivad oma reeglid. 2010. aastal RG sõsarana startinud The Last Record Company annab edukalt välja eksklusiivseid vinüüle.

Maailma ühel vanimal jazzifestivalil “Molde Jazzil” tänavu resident-plaadifirma-na esitletud Rune Grammfon on tugevam kui eales varem. Rune Kristoffersen tunnistab, et tema katsetusest on kujunenud elutöö.

Rune Grammfon tähistab tänavu 13. tegevusaastat, mis on nišifirma jaoks märkimisväärne. Kuidas on teie plaanid ja eesmärgid ajaga muutunud?

Minu eesmärk oli lihtne ja lühiajaline – anda välja plaate nende norra muusikutega, keda teised plaadifirmad ei soovinud avaldada, ja vaadata, kui kaugele sellise lähenemisega jõuab. Meie algus langes aega, mil oli juba näha märke plaadiäri hääbumisest. Polnud just kõige terasem äriidee alustada plaadifirmaga siis, kui Norra muusika ei olnud maailmas kuulus.

Tahtsin seda väga teha ja mul oli ka võimetus. Töötasin ECMi Norra määndžerina. ECMis oli küll huvitav, ent sain töötada vaid valmistootegega. Soovisin töötada nii, et saaksin kaasa rääkida toote arenduses, olla koos muusikuga kogu protsessi vältel.

Alustasime kolmikplaadiga “Supersilent 1–3”. See oli julge samm, nii *label*i kui ka

ansambli poolt. Ja seda märgati. Arvan, et tegime väga tugeva alguse, kuigi me ei olnud pikalt ette mõelnud. Ma üldiselt ei tee kaugeid plaane. Alles viimastel aastatel olen olnud sunnitud rohkem planeerima, kuna Rune Grammfonist on saanud äri, tavaline firma, mis annab regulaarselt välja plaate. Alguses ei olnud meil plaane ega ambitsioone. Oli lihtsalt nii, et kui komistasin mõnele muusikule, kes tundus huvitav ja ta tahtis oma plaati välja anda, siis andsingi.

Plaadifirmat luues kõitis teid võimalus osaleda plaadi tegemisel. Samas ütlete ka, et muusikul on täielik vabadus. Millised on teie töömeetodid?

Märgid, mida muusiku juures otsin, on püsivus ja pühendumus. Muusikute tööstiil on erinev. Näiteks kauaaegsed tegijad nagu Supersilent, Spunk ja Alog toovad mulle valmis salvestuse. Ja nende tulemus on alati hea.

Osa muusikuid leian demo või koostööpartnerite soovitusel põhjal. Annan tagasisidet, arutleme. Kui ma hakkam muusikuga suhtlema, tähendab see suure tõenäosusega, et midagi juhtub. Ilmselt arutame mõnda aega ideid ja kui on väga tugeva nägemusega muusik, siis tõenäoliselt ütlen ühel hetkel: hea küll, mine koju, tee lõplik materjal valmis ja siis vaatame, kas vastuseks on jah või ei. Võib ka nii, et püüan leida selle, mis mulle bändi juures meeldib, nemad omakorda saavad otsustada, kas seesama nüanss meeldib ka neile endale. Paljud artistid on loomeprotsessis ebakindlad. See on loomulik osa muusikuks olemisest – otsimine, testimine, kahtlemine, ühel hetkel armastamine, teisel hetkel vihkamine.

Suure osa teie tööst võtab muusika kuulamine. Milliseid nüansse muusikas esemalt märkate või otsite?

Kuulajana on minus kolm tahku: tavakuulaja, plaadiostja ja plaadikoguja. Plaadiostja ja plaadifirma juhina olen alati otsinud. Ma ei kuula akadeemilisel viisil ega analüüsi kuulnud. Vahetevahel kuulan ka muusikat, mis otseselt ei pruugigi meeldida, aga kui tunnen selles ära selle miski, mis võiks publikule meeldida, siis on see juba leid. Ega kõik plaadid, mis ma välja annan, saagi olla minu isiklikus “üksiku saare” nimekirjas.

Kõlab küll klišeena, kuid kõik sõltub sietundest. Ma ei oska anda analüütilist hinnangut. See pole nimekiri, millele teen linnukesed taha ja kui kõik linnukesed on olemas, siis ongi hea muusika.

Norra impromuusika skene tundub vähemalt väljast vaatajale väga avatud ja värske. Kuidas te hindate olukorda seestpoolt vaadates?

Praegune seis tundub mulle isegi kummaline. Žanrite ja stiilide miksimine, see kõik, mis algas 1997. aastal Bugge Wesseltolti, Nils Petter Molvaeri ja Supersilentiga, on endiselt elus. Need on muusikud, kes töid Norrasse uue liikumise ja uue suhtumise muusikasse.

Pea tihti ära ütlesin tõeliselt headele norra muusikutele, sest head muusikat on nii palju. Alustades kahtlesin, kas on üldse nii palju head muusikat, et saaksin teha plaadifirma, või kas peaksin suunama pilgu ka popile ja rockile, hakkama välja andma ka midagi sellist, mis mulle ainult veidi meeldib. Nüüd pean kahetsusega tagasi saatma väga hea muusika.

Meil on suurepärase eksperimentaalse jazzitraditsioon, mis ulatub kuuekümnendatesse. Uus põlvkond on sellest kinni harranud. Haridus- ja toetussüsteem on alati võimaldanud teha n-ö piirideta muusikat. Nii Trondheimis kui Oslos julgustatakse jazzitaustaga muusikatundengeid kuulama

Näiteid Rune Grammofoni kaanekunstist.
FOTOD INTERNETIST

ka rocki ja akadeemilist nüüdismuusikat, kõike, mis aitab vältida ühte žanrisse klammerdumist. Arvan, et “kõik on võimalik” on väga vabastav ja tervistav viis muusikasse suhtuda.

Kui Wesseltoft ja Molvaer avasid üheksakümnendate lõpul ukсед jazzi ja elektroonikat sulatades, siis kas praegu on märgata uusi trende?

Tundub, et muusikasse hakkab tulema taas rohkem rocki elementi. Hea näide on Bushman's Revenge, mis on segu *free jazz*'ist ja rockist. Nende uus plaat sai hea arvustuse nii Rolling Stone'is kui ka Jazz-Wise'is, olemuselt nii erinevates ajakirjades. Ka muusikud ise ei defineeri end ühe žanri esindajana. Improvisatsiooni element on nüüd igal pool, mõne aja eest sai seda tõepoolest seostada vaid jazziga.

Kui suur on Rune Grammofon?

Põhimõtteliselt on see ühe inimese ettevõtte. Minuga töötab üks neiu Oslos, kelle tegevus on suunatud Saksa turule, ja noormees, kes tegeleb Suurbritannia turuga. Ning kunstnik.

Meil on õnne, et saame rahvusvaheliselt päris head tagasisidet. Püüame toetada plaatide turundustegevusega, aga üks võimalustel ole piirid. Hetkel ei saa ma välja anda üle tosina plaadi aastas, sest meil pole rohkem jõudu. Olen võtnud vastu otsuse, et tahan luua korraliku suure kataloogi, mitte töötada kahe-kolme artistiga ja anda välja paar-kolm plaati aastas. Samas ei taha ma ka liiga palju teha, sest siis kaob isiklik kokkupuude ja mõne plaadiga ei jõua üldse tegeleda. Plaadide ettevalmistamine on kõigi jaoks loomulik töö. Me ei taha nii, et mina saan valmismaterjali, Kim Hiorthøy teeb ümbrise ja lähebki müüki. See pole muusiku suhtes õiglane.

Teie plaadid, olgu need CDd või vinüü-

lid, on kunstiliselt väga kaunid tervikud. Samas on suur hulk inimesi harjunud muusikat vaid failidena talletama ja kuulama.

Mina armastan muidugi vinüüli ja kenasti koostatud plaadiümbriseid. Vinüüli ei saa kaasa võtta, peab leidma aega kuulamiseks, pühendumise. Isegi protseduur, kui panen plaadi mängijasse, istun ja lihtsalt kuulan, on eriline. Inimesed on hakanud uuesti kuulama, keskendumise. Ümberringi on paratamatut sagimist ja müra. Plaadide kuulamine tähendab valmidust väärtustada aega, nii muusikute kui ka enda oma.

Minu *label* on inimestele, kes on muusikaliselt ehk rohkem haritud, oskavad hinnata muusikat, helikvaliteeti, füüsilise objekti tekstuuri. Nad armastavad lugeda plaadiümbriseid, nautida kujundust. Mulle meeldib mõelda plaadist kui kunstiobjektist. Inimesed on pannud sellesse töösse palju armastust, hoolivust ja pühendumust. See ei ole üks pealiskaudne fail, mis hulbib kuskil ringi.

Iga CD on nagu lugu. See on palju laiem mõjuväljaga kui lihtsalt muusika. See on versta-posti jäädvustus. Nagu kunstnikul on erinevad perioodid, mil töötatakse konkreetse stiiliga, vahenditega, millegi spetsiifilisega. Iga pintsli tõmme on sõnum. Ka plaadi puhul on pisimgi detail sõnum.

Kui suur on Rune Grammofoni fänniklubi? Kas saate ka tagasisidet?

Ma saan tõepoolest tagasisidet. Mitte küll eriti palju, aga siiski. Enamik tuleb müüdugi arvustustest. Olen avastanud, et meie plaadid saavad väga kiitvaid arvustusi eriti Inglismaal. Aeg-ajalt saadavad meile inustavaid soovide inimesed, kes ostavad plaate veebi kaudu. Ma arvan, et meie kõige suuremad fännid ongi need, kes ostavad kodulehelt. Meil on püsitellijaid üle maailma, viimasel ajal üha rohkem ka Jaapanis, Singapuris, Austraalias, Tšiilis,

Mehhikos, Ida-Euroopas. Saame palju tellimusi ja tagasisidet Inglismaalt, mis on minu jaoks ka isiklikult oluline, sest olen alati olnud inglise muusika fänn. Inglismaal on muusikaajakirjanikud arvamusliidrid ning Inglismaad on muusikaäris alati peetud väga keeruliseks riigiks.

Kuigi muusika kuulamine on teie töö, on teil kindlasti ka lemmikud, kelle juurde tagasi pöördate.

Minu juured on rockmuusikas – kuuekümnendate lõpp ja seitsmekümnendate algus, Jimi Hendrix, eriti lähendane on seitsmekümnendate briti muusika. Igapäevatoos kuulan ma nii palju uut muusikat, et taluvuse piir tuleb kergesti. Kuulan kõige rohkem oma firma artiste ja demosid, maailmas toimuva osas hoian end kursis ajakirja *The Wire* vahendusel.

Millised on teie lähiaja plaanid? Kas soov avaldada endiselt norra muusikuid võib kunagi muutuda ja Rune Grammofoni märgi all võib ilmuda ka teiste riikide muusikute albumeid?

Tulekul on kolm päris uut Supersilenti plaati, uus plaat Scorch Triolt. Mnjah, kui keegi tuleks praegu oma materjaliga minu juurde, siis olen sunnitud ütleva, et see peab olema sensatsiooniline, et seda lähema aasta jooksul välja anda saaks. Järjekord on pikk.

Jään kindlasti norra muusikute juurde, ehkki olen andnud välja ka taanlaste ja rootslaste plaate. See tundub üha loomulik, sest viimastel aastatel olen olnud sunnitud ei ütleva väga headele tegijatele ja kuni see nii on, ei näe ma võimalust tegeleda välismaiste muusikutega. Tõsi, mulle on lähenenud n-õ suured nimed, aga see, mida nad on pakkunud, ei ole olnud piisavalt hea ja minu vastus on olnud ei. Olen leidnud selle, mida teha tahan, ja jään selle juurde.

Ühel hommikul kaob udu

Marje Sink 100

ENE PILLIROOG

muusikateadlane

Kaheksateistkümnendal oktoobril möödus 100 aastat helilooja, koorijuhhi, pianisti, organisti, laulja ja pedagoogi Marje Singi sündmist. Sellele auväärsele sünniaastapäevale pühendatud kontserte on toimunud juba augustikuust alates Tallinnas, Kohilas ja Raplas, küllap mujalgi veel, sest eluajal jõudis Marje Sink viia oma sõnumit paljudesse kirikutesse ja palvelatesse üle Eesti. Oleviste koguduse poolt 24. oktoobril korraldatud Marje Singi autorikontsert on olnud senistest ettevõtmistest üks suuremaid. Peaaegu sajaliikmelisena osales selles Tallinna Oikumeeniline Naiskoor ja Oleviste Meeskoor, mida juhatasid Silvia Landra, Marika Kahar, Urve Pihlak, Aivi Otsnik, Kaie Kant ja Mary Tedre. Kaastegevad olid solistid Aare Saal, Kristel Kurik ja Kristi Veeber ning organistid Piret Aidulo, Maris Lend ja Liina Rahuoja. Suurhetkeks kujunes kantaadi “Ära ärritu kurjadest” (Psalm 37) ettekanne Silvia Landra juhatusel, teosele tegi uue seade Jaak Jürisson.

Marie (aastast 1938 Marje) Gildemann sündis 18. oktoobril 1910 Peterburi kubermangus Volossovo külas. Ta isa Mihkel Gildemann oli pärit Vigalast köster-kooliõpetajate suguvõsast. Mihkel töötas samas ametis esmalt Hiiu maal ja seejärel Paldiski lähedal Nõval, sajandivahetusel siirdus ta aga Piibliseltsi piibliõpetajana Venemaale. Marie ema Anna Gildemann oli pärit Varbola kooliõpetaja perest. Mihkli ja Anna peres kasvas kuus last: Johannes (langes sõjaväkke mobiliseerituna Kaspia mere piirkonnas), Lydia (töötas aastaid Tallinna konservatooriumi noodikogus), Tabitta, Philip, Anna ja Marie. Isa surma järel tuli ellujäänud pere 1921. aastal kodumaale tagasi. Raske majandusliku olukorra tõttu sattus Marie Rakvere lähedale Aaspere lastekodusse. 1922–1926 õppis ta Liigusti 6-klassilises koolis ja 1926–1927 Tallinnas Kristliku Noorte Naisühingu lastekasvataja-

Marje Sink abikaasa Peeter Singi maalil.

FOTO ERAKOGUST

te kursustel, leides seejärel tööd Luise tänaval Sinise Risti lasteaias. Juba 14-aastasena juhatas ta koolis koori (esines Rakvere laulupäeval!) ning komponeeris esimesed heli-

tööd. Vaimulik, poeet ja maalikunstnik Peeter Sink ning Marie Gildemann abiellusid 31. mail 1930 Tallinnas, perekonda sündis kaks poega: Tunne Väldo ja Kuldar.

Nende kodu Päikese 5–7 (praegu Saturni tänav) kujunes päikeseliseks paigaks, kuhu väga paljud eri kogudustesse kuulunud inimesed soovisid tulla hingehoidlikku või üldkultuurilist juttu ajama.

Marje Sink lõpetas 1938. aastal väga heade hinnetega Tallinna Konservatooriumi kompositsiooni-, orel- ja teooriaosakonna. Professor Artur Kapi kompositsiooniklassi lõputöödena valmisid tal kantaat “Pärast Kolgatat” (mingil põhjusel nimetatakse seda EMBLis (2008) oratooriumiks) ja Klaverisonaat f-moll. Kuna tal oli omapärane, suure ulatusega sopranihää, siis tehti talle ettepanek jätkata konservatooriumis lauluõpinguid, kuid väike poeg ja peagi algav keeruline aeg tõmbasid sellele võimalusele kriipsu peale. Kuigi Marje Sink kuulus 1944. aastast ENSV Heliloojate Liitu, kustutas 1948. aastal aktiivselt käivitatud “formalistlikku suunda” paljastav puhastustöö ta nimekirjast.

Teda isiklikult tundnud kaasaegsete mälestuste põhjal oli ta helilooja, kes võis komponeerida väga kiiresti ja ta ei vajanud selleks ei eritingimusi ega klaveri abi. Kui ta abikaasa kirjutas hommikul mõne luule-

tuse, siis võis see olla juba õhtuks Marje poolt viisistatud. Enamiku laule komponeeriski ta abikaasa tekstidele. Ta helikeelele on iseloomulik sujuvalt “kõnelev” meeloodilisus, ühelt poolt karge tundeküllus, teisalt sõna Sõnumi sügavalt läbitunnetatud eksspressiivsus. Kõige arvukamalt ongi ta loomingupagasis soolo-, ansambli- ja koorilaule, kuid siia kuuluvad ka kantaadid “Pärast Kolgatat”, “Tühjus”, “Kadund poeg” jt, Eesti rapsodia klaverile, Klaverisonaat f-moll ning klaveri-, viiuli- ja tšellopalad. Koorijuhina tegutses ta 1940-ndatel aastatel Karmeli vabakoguduses ja Tallinna Evanageeliumi Vennaste Ühingu Saalemi koguduses ning 1950-ndatest Tallinna Metodisti ja Kohila baptistikoguduses. Pedagoogi ja koorijuhina töötas ta 1944–1950 Tallinna Õpetajate Seminaris, 1962–1967 oli ta Oleviste koguduse segakoori dirigent ja 1966–1979 mandoliinikoori juht. Läbi aastate andis ta eraklaveritunde ning oli mõnda aega klaveriõpetaja ühes Tallinna vene koolis ja muusikaõpetaja Hiiu väikelastekodus. Marje Sink suri 31. detsembril 1979 Tallinnas.

Marje Singi heliloomingut leidub mit-

metel plaatidel ja kassetidel, näiteks CD-d “El silencio. Vaikus: ema ja poja laulud. Kuldar ja Marje Sink” (2002), “Jõululaulud” (2005), “Jõululaulud” (2006), “Ave Maria. Kuldar Sink. Marje Sink” (2009). 2005. aastal asutasid Tunne ja Mari-Ann Kelam Marje ja Kuldar Singi nimelise fondi “Noor Laulja”, mis on Pille Lille Muusikute Toetusfondi allfond. Preemiad “Noor Laulja” on võitnud tenor Oliver Kuusik (2005), bariton René Soom (2006), sopran Kädy Laas (2007), bass Priit Volmer (2008), sopran Maria Veretenina (2009) ja sopran Arete Teemets (2010).

Kuigi Marje Singi laule on läbi aegade eri kogudustes jumalateenistustel lauldud (isegi okupatsiooniajal ja anonüümseina!), siis ta sügava ja eheda tundelaadiga vaimulik looming alles ootab väärilist mõjulepääsu. Minu jaoks on saanud erilise tähenduse ta laulud “Õpeta meid meie päevi” (“...üles arvama, et targa südame saame”), “Süda on püha paik” (“... kus elab armastus”), “Kusa-gil palvetab” (“...keegi mu eest. Kus ja kes? Seda ei tea”), “Ühel hommikul kaob udu” (“...ülimaiselt on kirgas ilm. Ühel hommikul meri nii selge ja midagi uut näeb silm”).

AKTSENT

Instrument või museaal?

RISTO LEHISTE

ETMMi muusikaosakonna juhataja

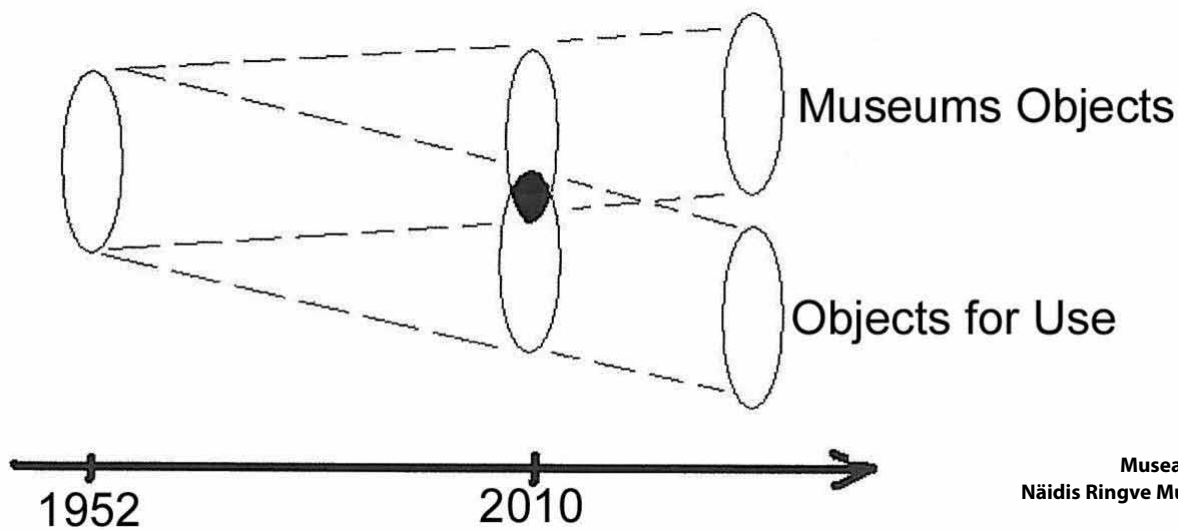
Üks esimesi imagoloogilisi märksõnu, mis inimestel seoses muuseumidega pähe tuleb, on VAIKUS.

Sõltuvalt muuseumi eripärast võib mõnes muuseumis sellega leppida, kuid muusikamuuseumi puhul ei ole selline lähene-mine aktsepteeritav. Siin peaks olema muusikat, miski peaks helisema. See viib omakorda küsimuseni, kas Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumi kogus olevad 750 muusikainstrumenti peaksid olema need, mis helisevad? Kas need on pillid või museaalid? Sõltuvalt vastusest järgnevad kohe uued valikud. Mida võib ajalooliste pillidega teha? Kas neid võib ekspositsioonis mängida? Renoveerida? Rekonstrueerida? Või jätta puutumata ja ainult säilitada?

Muusikamuuseumid on sellise temaatikaga tegelnud juba mõnda aega. Põhiküsimuseks on kujunenud, kas säilitada ajaloolisi muusikainstrumente tulevastele põlvetele või tõsta prioriteediks inimeste harimine ja muuseumide atraktiivsus. Seda viimast nõuavad moodsamad lähenemised ja kultuuriturundus – muuseum peab olema atraktiivne ja silma paistma. Muusikamuuseumi puhul oleks ju väga kõrge kuulda mängimas 1795. aastal valmistatud Johann Thali koduorelit või Johannes Zumpe tahvelklaverit daatumiga 1771. Vastus sellele dilemmale ning probleemi olemus on seotud nii praktilise kui ka eetilise poolega, millest sõltub muuseumikogude hooldamine-eksponeerimine ning üldi-

ne suhtumine muuseumi pillidesse.

Et selleteemalises arutelus Eestis mingi algus ja selgus luua, toimus 2010. aasta 30. septembril mitmete kodu- ja välismaiste spetsialistide osavõtul Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis seminar “**Instrument või museaal? Ajalooliste pillide restaureerimine ning kasutamine muuseumis**”. Selles artiklis ei käsitleks ma mitte niivõrd muuseumispetsiifilist ja konserveerimisalast lähenemist, vaid pigem muuseumide ning ühiskonna üldist suhtumist vanadesse muusikainstrumentidesse. Baltimaade ja Skandinaavia muusikamuuseumide kogemusi kuulates tekkis arusaam, et erinevates kultuurides on lähenemised sellele teemale väga erinevad. Skandinaavia ning Balti-

Museaal ja instrument.
Näidis Ringve Muusikamuseumi
ettekandest.

maade sellealaste teooriate ning praktikate vahel laiub Läänemeri nii geograafilises kui ülekantud mõttes.

Esimene lähenemine, kus sajanditevanused muusikainstrumentid on eksponeeritud ainult vaatamiseks ja teaduslikuks uurimiseks, on omane näiteks Rootsile ja Norrale, laiemalt ka Lääne-Euroopale. Muuseumi ülimald ülesandeks on tagada ajaloolise pilli säilimine sajanditeks. Pilli kõla eksponeerimiseks tehakse instrumentid peale põhjalikku teaduslikku uurimist võimalikult identne kasutuskoopia, mida praktilises (kontsert)tegevuses kasutatakse. Kui 1950. aastate alguses käsitleti museaale samal ajal kasutusobjektidena, mida küllastajatele demonstreeriti, siis tänaseks on museaali ja mängitava instrumenti “ühisosa” Lääne-Euroopas muutunud minimaalseks ja tulevikus nad tõenäoliselt lahutatakse täielikult. Seetõttu piirdub muusikainstrumentide eest hoolitsemine nende konserveerimise ja vähesel määral restaureerimisega. Tegemist on eelkõige ajalooliste spetsiifiliste esemetega, mille funktsiooniks on kunagi olnud muusika tekitamine.

Teist tüüpi lähenemine, mis on omane endiste idabloki riikidele, on see, et ajaloolist pilli võib ja peabki muuseumiküllastajale mängima. Pillid tuleb viia võimalusel mängukorda, restaureerida, vajadusel rekonstrueerida. Tähelepanu on pilli funktsioonil. Seda oli näha Läti ning Leedu spetsialistide ettekannetes. Muuseumides eksponeeritakse ja kasutatakse pille mängivate

eksponaatidena. Tihti pole muusikamuuseumid selles osas teadlikke valikuid teinud. Ka inimeste üldine suhtumine muusikainstrumentidesse on siinpool Läänemerd teine. Muuseumis töötades puutub tihti kokku eesti meistrite toodanguga, mis on erinevate omanike käes muutunud puiduhunnikuks ja mida pole mõtet säilitada isegi mitte muuseumis. Suhtumist muusikainstrumentidesse näitab muu hulgas üks väike indikaator, näiteks lillevaas muusikainstrumenti peal. Seda kohtab tihti ka muusikavaldkonnaga seotud asutustes – muusikakoolis, kultuurimajas, kus ometi peaks olema teistsugune suhtumine. Museaalide käitlemisel on teinud järeleda vigu professionaalsed pillimeistrid. Õppetunnid osutusid mõlemale poolele väga vabal ja kulukaks. Haruldaste muusikainstrumentide säilimine on Baltimaades palju teravam probleem, kuna riikidest on üle käinud mitmed sõjad ja just esemeline kultuuripärand on saanud palju kannatada ja hävinud. Vähesed näited enne Teist maailmasõda õitsenud kohalikest pillivabrikutest peaks seda hoolikamalt hoidma. Ühiskondlik suhtumine on raskesti muutav, ometi on vaja sellega algust teha. Siinkohal on oma ülesanne täita just muusikavaldkonna (või suuremate muusikainstrumentide kogudega) muuseumidel, kes peavad enda jaoks selgeks mõtlema, kuidas on tagatud pillide säilimine tuleviku tarvis. Vajalik on leida viisid ja lahendused, kuidas vastata muuseumiküllastajate ootus-

tele ilma eksponaate ohustamata.

Esimene tegevus, mida saavad teha kõik, kelle valduses on ajaloolised muusikainstrumentid, peaks olema valik selle vahel, mida käsitleda ajaloolise pillina ja mida mitte. Muuseumides on ka uusi pilli ning koopiaid, mis ongi valmistatud inimestele demonstreerimiseks ning proovimiseks. Teine tegevus on käituda tehtud valikute järgi, leida võimalused eksponeerimiseks ja kuulamiseks ilma museaali puutumata. Vana pilli peaks rahulikult “pensionile” jätma ja mitte teda rohkem kahjustama. Näiteks võib lähitulevikus Eesti Teatri ja Muusikamuseumis kuulata ajaloolisi muusikainstrumente läbi vanade salvestuste 1960. aastatest. Küllastaja saab aimu, kuidas vanad pillid kõlavad, samal ajal on tagatud instrumentide säilimine. Kolmandaks peaks muuseum püüdma suurendada inimeste teadlikkust eraomandis olevatest pillidest ning nende säilitamisest. Eraomandis olev kultuuripärand on samuti väga väärtuslik ning hoolimist väärt. Seminaril käsitletavat teemat olid muidugi tunduvalt laiemad, hõlmasid restaureerimist, haridust, muuseumipraktikat ja palju muud, kuid alustama peab kõige elementaarsemast – ajalooliste muusikainstrumentide väärtuse teadvustamisest, valiku tegemisest ning oma tegevustes nende järgimisest. Seminari ettekannete salvestused on saadaval Eesti Teatri- ja Muusikamuseumis.

Festivali “Klaver ’10” *crescendo*

“**K**laverimäng koosneb kaineist mõtlemisest, südamest ja tehnikast. Kõik peab olema tasakaalus; ilma kaine mõtlemiseta ootab teid fiasko, ilma tehnikata olete diletant, aga ilma südamega – masin.” Nii on öelnud 20. sajandi legendaarne pianist Vladimir Horowitz, ja tema sõnade õigsuses võis veenduda, kuulates VII rahvusvahelist pianistide festivali “Klaver ’10” 23. – 31. oktoobrini Tallinnas.

Kahjuks oli sellele klaverifoorumile sattunud ka neid (ehk täpsemalt üks daame), kes polnud küll diletandid, kuid kellel jäi puudu kaineist mõtlemisest ja südamest.

Mille muuga võiks seletada prantsuse pianisti Vanessa Wagneri masinlikku esinemist avakontserdil? Ja seda sellest hoolimata, et tema kavas oli Schuberti ja Chopini muusika, mida saab mängida ainult siira tundega. Kahjuks ei vabasta varasemad teened ja autasud muusikut vastutusest muusika ja kuulajate ees, kus ta ka ei esineks – Carnegie Hallis või kultuurimajas. Tallinn pole küll Pariis, kuid on täiesti euroopalik linn ning meie festival pole sugugi provintsslik, vaid igati vääriiline pianistide foorum, kuhu tulevad kokku paljude maailma klaverikoolkondade esindajad. Võib-olla oleks kohasem olnud Chopini ja Schuman-

Võimas chopinist Kevin Kenner.

FOTO INTERNETIST

ni juubeli tähe all kulgeva klaverifestivali avamise au usaldada meie oma pianistile Ivari Iljale, kes on Chopini ja Schumanni muusika üks parimaid tõlgendajaid.

Õnneks osutus Vanessa Wagner ainsaks piinlikuks erandiks festivali pianistide muidu erakordselt tugevas ja huvitavas koosseisus.

Kõnelen lähemalt nendest kontsertidest, mis kujunesid üliühed festivalikava (12 kontserti üheksal päeval pluss meistrkursused Muusikaakadeemias) kulminatsiooniks. Hoolimata klaverikoolkondade ja mängijaisiksuste erinevusest, pianistide temperamendist ja vanusest vastab kõigi nende mäng Horowitzi formuleeringule: intellekt, tehnika ja süda, kuigi igapähe erinevas vahekorras.

Ere avastus Jevgeni Sudbin

Kõige noorem selles suurepärase pianistide reas oli 30-aastane Jevgeni Sudbin, kellest kujunes festivali ere avastus. Nii Euroopas kui Ameerikas on Sudbin juba ammu tuntud. Plaadifirmas BIS on ta välja andnud mitmeid väga kiitvaid hinnanguid saanud plaate, 2008. aastal sai Sudbin oma Skrjabini plaadi eest MIDEMi preemia kui möödunud aasta parim solist. Tema esinemist oodati huviga ja ta mitte ainult et õigustas ootusi ja silus mulje Vanessa Wagneri ebaõnnestunud kontserdist, vaid muutis festivali kulgu meisterlikkuse ja hingetatuse suunas. Kuulajaile avanes äärmiselt huvitav ja peen muusik, kellele on lähedased väga erinevad muusikastiilid: barokk, vene romantism, Ravel ja kosmiline Skrjabin. Hämmastas tema ulatuslik ja raske kava, mis koosnes Scarlatti sonaadidest, Liszti kolmest Petrarca sonetist, Raveli teosest “Gaspard de la Nuit”, Šostakovitši ja Rahmaninovi prelüüdidest ning Skrjabini masurkadest ja Üheksandast sonaadist.

Pianist ütles kava valiku selgituseks, et selline oli teda kutsunud kontserdiorganisatsiooni nõue. Kontserdiorganisatsiooniks ei olnud küll mitte Eesti Kontsert, vaid Amsterdami Concertgebouw, kuhu Sudbin suundus kohe pärast Tallinna andma oma debüütkontserti. Nii et meie publikul vedas, kuulsime esimesena pianisti tuliut ka. Esimestest pehme ümara kõlaga *piano*’s mängitud Scarlatti sonaadi fraasidest oli selge, kellega on tegu. Saal jälgis tema mängu algusest lõpuni kustumatu tähelepanuga: kõik oli nii huvitav. Kaunis, läbipaistev kõla, filigraanne tehnika, hoolikus ja läbi-

mõeldus detailides, ökonoomne ja tark pedaliseerimine, paindlik fraas, rütmiline vaheldusrikkus – Scarlatti sonaadid pildusid lausa sädemeid ja olid tulvil nüansse nagu eredate ja õrnade muustritega gobeläänid. (Meenutaksin siinkohal kuulnud Sudbini Scarlatti sonaatide plaati – see oli tõeline elamus).

Liszti Petrarca sonetid kütkestasid lüürika, õilsuse ja mõtestatud väljendusega, see oli tõeliselt poeetiline mõtlemine. Kava esimese poole kulminatsiooniks kujunes aga Raveli “Gaspard de la Nuit”, kus eredalt ilmnes pianisti helimaalinguoskus. Ta võlus meie kontserdisaali Steinwayst välja erinevaid orkestraalseid kõlaid ja lõi fantastilisi kujundeid. Kontserdi teise poole põnevaim esitus oli Skrjabin. Tujukas rütm ja *rubato* Skrjabini varastes, Chopini stiilis masurkadest ja salapärase, müstilise Üheksasonaadi (Must missa) oma demonlike tumedate jõududega. Mõjuv oli teose lõputaktides kõla täielik hääbumine *diminuendo*’s. Sudbinil on väga väärtuslik võime teost üles ehitada, liita fraase ja luua kulminatsioonid, mida nii kõrgelt hindas Rahmaninov, rääkimata juba tema mängu sellistest väärtustest nagu virtuosne tehnika, rikas kõlapalett, tundlikkus ja tõsidus ja – mitte viimases järjekorras – rafineeritult peen maitse.

Kevin Kenner: *Hommage à Chopin*

“Chopini kontsert osutus selliseks nagu me eeldasime: säravaks ja kordumatuks,” kirjutab 1842. aastal prantsuse ajaleht La Presse. Kahjuks ei saa meie enam kuulda selle “bardi, rapsoodi, klaveri hinge” mängu, aga me võime tema kaasaegsete kirjelduste põhjal ette kujutada, kuidas mängis Chopin ja püüda läheneda ideaalile. Kevin Kenneri kontsert on selle kinnituseks. Ka tema edu festivalil “Klaver ’10” oli särav ja kordumatu, tema ainult Chopini muusikast koosneva kontserdi lõppedes aplodeeris publik püsti seistes. Kevin Kenner ongi tunnustatud Chopini-mängija. Seitsemeteistkümnenda aastast osales ta esmakordselt Varssavi Chopini konkursil ja pälvis žürii eripreemia kui paljulubav talent. Kümme aastat hiljem, 1990. aastal tuli ta taas Varssavit vallutama, võitis konkursi ja sai publiku lemmikuks. Muide, samal aastal sai Kenner ka kolmanda preemia Tšaikovski konkursil. “Poola jälje” on Kenneri biograafiasse jätnud tema ameerika õpetaja Krzysztof

Brzusa ja Varssavi professor Ludvik Stefanski, kes valmistas teda ette Chopini konkursiks. Poolaga on Kenner üldse tiheidalt seotud: sel aastal oli ta Chopini konkursi žüriis, osales poola geeniuse juubeliaasta pidustustel, kus mängis ka autentsel 1848. aastast pärit Pleyelil, Chopini lemmikinstrumentil. Chopini Instituudi ettepanekul salvestas Kenner sellel pillil ka plaadi Chopini muusikaga. (Soovitam väga seda plaati kuulata, see on imetlusväärne, peen mäng.)

“Ma armastan Chopini... Tema muusika on kõrgeim kunst, mis ühendab endas range loogika, spontaansuse ja irratsionaalsuse,” räägib Kevin Kenner. Võttes aluseks skertso, jagas Kenner oma kava nelja rühma (kontserdi kava kummaski pooleks kaks skertso), lisades sinna valsse, masurkasid, poloneese ja nokturne, nende hulgas ka harva mängitav varane polonees Ges-duur “Les adieux de Varsovie” ja pala “Souvenir de Paganini”.

Sellises ülesehituses on dramaturgiat ja loogikat ning Kenner paistab silma just nende omadustega. Tal on ka rikas fantaasia, hiilgav tehnika, temperament ja tundeid. Svjatoslav Richter arvates on Chopin hea siis, kui sünnib midagi ootamatut. Kevin Kenner tõlgendab selle muusika “kirjavahemärke” väga omapäraselt. Ajuti tundus tema *rubato* liiga tõtkas ja mõni tempo liiga kiire, näiteks kolmandas skertsos. Kenneril on ilus pehme *piano pianissimo* ja nüansirohke võimas *forte*. Tema stiihia on võimsad dünaamilised tõusud, kontrastid, dramatism. Pianist tunneb end helide ookeanis vabalt, kuid pean tunnistama, et ajuti oleksin soovinud kuulda suuremat intiimsust ja poeesiat ning oleksin väga tahtnud kuulata tema esituses ballade. Chopin on nagu Puškin igapähe oma. Kenneri Chopin on eelkõige tormlev romantik, pingelise vaimueluga, mehine, üksik ja hiilgav virtuos. Ajuti tundus mulle isegi, et nii võis mängida Chopini Liszt.

Võlur Eliso Virsaladze

“Kunst algab sealt, kus tekib mingi seletamatu “miski,”” on öelnud vene kunstnik Brüllow. Just see nõiduslik “miski” eristab tõelist kunstnikku tublist mängijast ja seletab ka seda, miks Eliso Virsaladze nimi on juba üle neljakümne aasta jätkuvalt maailma afišidel.

Eestis esines Virsaladze viimati 1985. aastal koos ERSOga Peeter Lilje juhatusel.

Mõjuv Eliso Virsaladze.
FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

Kavas oli Mozart. Mozart, nagu ka Schumann, on Virsaladze visiitkaart. Festivali korraldajad soovisid väga, et Schumanni aastal kõlaks selle helilooja muusika just Virsaladze esituses, kes 1966. aastal võitis rahvusvahelise Schumanni-nimelise konkursi Zwickaus ning kümme aastat hiljem pälvis Schumanni preemia.

Virsaladze on üks neid muusikuid kes lummas, lausa hüpnutiseerib oma mänguga, haarates kuulaja kaasa oma loomeprotsessi. Selline on tema isiksuse jõud ja tahe. Juba "Arabeski" C-duur esimeste helidega tekkis ärevõrn ja hingestatud atmosfäär. Tundus, nagu voolaks helid justkui iseenestest. Kõrgromantiline, hoffmannlik "Kreisleriana" oma vahelduvate tormiliste puhanguite ning lüüriliste ja keskendunud meeleoludega jättis vastuolulisema tunde. Vahel pisut paksu pedaali tõttu ei olnud faktuur alati selge ning läks kaotsi detaile, kuigi põhiline – teda ees ootavast traagilisest saatusest veel mitte teadva romantiku ja poeedi Schumanni tormlev hing oli edasi antud. Muusika kõlas ajuti nagu *de profundis*, nagu ennustus. Virsaladze on ise öelnud: "See teos on nagu üks suur küsimärk"; Richter

aga, kes pidas Virsaladzet kordumatuks Schumanni interpreediks, on arvanud, et Schumannis on midagi Goyast, süngust, salapära, tema muusika on nagu vanade meistrite maalid. Seda võrdlust edasi arendades võib öelda, et Virsaladze mängus need värvid ja pooltoonid elustuvad ning omandavad sisemise soojuse. Kogu impulsiivsuse, puhangulisuse, temperamendi ja poeetilisuse juures on Virsaladze mängule omane hea vormitunne, mõõdutunne ning mõistuse ja tunnete tasakaal. Kava teises pooles kõlasid Schumanni "Drei Fantasiestücke" op 111 ja väga tervikliku tunnetusega helilooja üks imelisemaid teoseid Fantaasia C-duur. Lisapalaks mängis Virsaladze Chopini, omapäraselt, ainult tal le omase intonatsiooniga. Kuid ärgem kontrolligem "algebra harmooniat". Nõustugem Schumanniga, kes arvas, et "muusikat pole võimalik mõistusega mõõta, ükskõik kui sügav või süvenev see ka poleks. Muusika on mõistusest kõrgemal, nii nagu usk ja religioon."

Lõpuks tahaks avaldada tänu selle suu- repärasest festivali korraldajatele, kunstilisele juhile Lauri Väinmaale ja Neeme Pun-

derile ning Tiiu Valperile Eesti Kontserdist ja soovida neile avastusi ja originaalseid ideid järgmise festivali korraldamiseks. Hellitan ikka lootust, et meie festivalile tulevad esinema Krystian Zimerman, Grigori Sokolov ja Nelson Freire, aga ka väga huvitav noor vene pianist Andrei Korobeinikov ja eelmise Chopini konkursi võitja Rafal Blechacz.

Tamara Unanova
muusikaajakirjanik

XXI sajandi klaver ja fortepiano

Festivali mitmekesisuses on alati olnud üks osa ka nn eksperimentaalsel klaveril. Seekord demonstreeris klaveri (ja fantaasia) piiritud võimalusi Taavi Kerikmäe. Kerikmäe otsib laiendatud mängutehnikate ja elektroonika abil uusi väljendusviise. Mõningate abivahendite ja võtetega (pulgad, haamrikesed, keelte näppimine) võib klaverist välja võluda üllatavaid helisid, mis muudavad klaveri näiteks väikese nüüdismuusikaansambli sarnaseks, ühendades endas nii löökpile kui ka keelpille. Improviseerijana on Kerikmäe öelnud, et ta ei ole suur *crossover*'i austaja. Ka mina kuulajana seda ei armasta. Seega sobis mulle väga Kerikmäe ülimast vaikusest algav, kummalisi vorme võttev, intensiivsetesse kulminatsioonidesse jõudev stiilipuhas kompositsioon. See oli ühest küljest minimalistlik, samas sisaldus selles minimalismi igas komponendis struktuuralselt, kõlalisel ja dünaamikavõimalustelt rohkelt eri kihte.

Festivali väga ere (ja väga soe) hetk oli Viviana Sofronitski kontsert erinevate ajastute klaveritel. Viviana Sofronitski on legendaarse vene skrjabinisti Vladimir Sofronitski tütar, õppinud Moskva konservatooriumis ja hiljem spetsialiseerunud varasemate ajastute instrumentidele, olles muuhulgas võitnud ka kaks selle ala mainekat võistlust, Bachi konkursi Berliinis ja Musica Antiqua Brügges.

Kontserdi "peategelasteks" olid pianisti kõrval neli elegantset klaverit, erinevate ajastute instrumentide koopiad: austria meistri Johann Andreas Steini (1728–1792) klaver, millel kõlas sellele pillile väga sobiv Carl Philipp Emanuel Bachi sonaat; Anton

Walteri (1752–1826) klaver, mida pianist esitles Mozarti Fantaasiaga c-moll ja Beethoveni “Kuupaistesonaadiga”, samuti Austriast pärit meistri Conrad Grafi (1782–1851) klaver, mida hingestas Schuberti Eksrompt op *posth* 142 nr 3 B-duur ja Mendelssohni Rondo capriccioso, ning lõpuks Chopini lemmikklaaver Pleyel helilooja ja Poloneesiga cis-moll op 26. Need neli instrumenti pärinevad ajajärgust, mil itaalia pillimeistri Cristofori ajavahemikul 1700–1720 leiutatud *fortepiano* tegi läbi kiire ja tormilise muutuse. Esimese koopia, Steini klaveri originaal on tõenäoliselt valmistatud 1788. aastal. Pillil on veel kergelt klavessiinilik kõla. 1792. aastast pärit Walter on kõlalt juba mahlakam ja mitmekülgsem ning sobib tõepoolest suurepäraselt Viini klassikute mängimiseks. Erakordselt kaunitl kõlas Grafi pilli koopia aastast 1819. Selle instrumendi mahe, kumisev, justkui udusse mähkunud kõla andis vararomantikutele erilise, “õige” väljendusrikkuse. Erinevates registrites on selle ajastu pillil kõlavärvingud väga erinevad, ajuti jääb mulje, nagu mängitaks iga registrit erineval manuaalil, mistõttu Schubertis ja Mendelssohnis on võimalik saavutada selliseid kõlavärve, mida tänapäeva klaver kahjuks ei võimalda. Sama fenomen oli omane ka kuulnud Pleyelile (1830), millel mängitud Chopini Polonees oli avastuslik ja pani seda ülipopulaarset muusikat nägema hoopis teisest aspektist.

Pärast kontserti pani lahke pererahvas klaverid veel kord välja (lisaks eelmisel päeval toimunud põhjalikule tutvustusele) Estonia kontserdisaali kõrvalruumi ja kõik huvilised said neid vaadelda ja proovida. Pianist ise ja tema abikaasa, pillimeister Paul McNulty suhtlesid lahkelt ja avatult kohalolijatega ja jagasid seletusi.

Klaveriorkester, Toomas Vana ja noored talendid

Seekordsel festivalil esines taas klaveriduodest koosnev Klaveriorkester koosseisus Nata-Ly Sakkos – Toivo Peäske, Kai Ratassepp – Mati Mikalaj, Reet Kopvillem-Ruubel – Piret Habak ja Piret Väinmaa – Lauri Väinmaa. Kontserdi kava esimene pool sisaldas 19. sajandi klaveriansambli-muusikat, teine pool aga esiettekandeid. 19. sajandil oli klaver kui instrument oma populaarsuse tipul ning neljal (või rohkemal) käel mängimine oli levinud salongis, kont-

serdisaalis või seltskondliku musitseerimisenä. Selle ajastu repertuaarist andis ettekujutuse Ignaz Moschelese Grand duo “Les contrastes” kuuele mängijale ning omaaegse tipp-pedagoogi ja üliviljaka helilooja Carl Czerny virtuoosne “Quatour concertant” samuti kuuele mängijale. Paljusid tollal käibel olnud transkriptsioone esindas Busoni Mozarti “Võlulöödi” avamängu seade.

Väga huvitav oli kontserdi teine pool, kus tulid esiettekandele Ülo Kriguli “Aquaspherics” ja Peeter Vähi “Pianisti nädal internetis” neljale klaverile, löökpillidele ja elektrikitarrile. Ülo Krigul annab teose “Aquaspherics” lähteideeks pildi atmosfääris ja vees toimivatest seaduspärasustest ja kõrvalekalletest. Need olid sugestiivsed heliväljad, mille seaduspärasusi andsid edasi teatud korduvad vormelid, mida pikapeale hakkasid hetkeliselt lõhkuma rütmilised “häired” helikoes, teisenedes lõpuks *quasi*-dodekafooniliseks struktuuriks. Muusika kulmineeruvatele impulssidele sekundeerisid ekraanil pilvede ja vee struktuurid ja muutused. Pimedusest kerkiv heli ja viisuaali sümbioos oli väga mõjuv. Peeter Vähi teoses oli kuulda mitmeid tema kirjavähi omaseid väljendusvahendeid, kordustemuusika elemente, laadilisust ja mängulist eklektikat; elektrikitarr lisas heviliiku mõõtme ning löökpillid orientaalset värvinu.

1991. aastast Saksamaal elav Toomas Vana ei ole Eestis juba pikka aega sooloõhtuga esinenud. Omal ajal veel Muusikakeskkooli lõpuklassi õpilasena üleriigilise konkursi võitnud Vana on põnev ja sõltumatu maailmanägemisega isiksus. Tema kontakt instrumendiga on loomulik ja orgaaniline, mängides on ta jäägitult kesken-dunud, samas mitte introvertne, vaid väljapoole kiirgav. Tema mängus aeg-ajalt avalduv sarkastiline vaimukus sobis hästi Beethoveni sonaadi G-duur op 31 nr 1 kiiretele osadele ja veelgi enam argentiina helilooja Alberto Ginastera Sonaadile; haaras Schumanni “Õöpalade” ja Allegro romantiline palavikulisus ja väga selge faktuur. Ennastunustavat kirklikkust oli Liszti hiigelpalas “Benediction de Dieu dans la solitude”.

Tänuväärse traditsioonina saab klaveri festivalil alati kuulda ka eesti pianistide noort põlvkonda. Üks neist kontsertidest oli pühendatud Chopini, teine Schumanni loomingule. Chopini kontserdil olid heli-

looja klaveriloomingu kõik žanrid jagatud Tallinna Muusikakeskkooli, Tartu Heino Elleri nimelise, Tallinna Georg Otsa nimelise ning Vanalinna Hariduskolleegiumi muusikakooli õpilaste vahel. Eksrompti As-duur op 29 esitas väga hea kõlameele ja vormitunnetusega Algis Pauljukaitis, Fantaasia-eksrompti cis-moll op *posth* 66 peenelt ja läbipaistvalt Rasmus Andreas Raide. Poloneese mängisid temperament-selt Joosep Teppo ja Karl Peterson ning hpraakid masurkaside Eliza Agajeva. Nokturni Des-duur op 27 ja Etüüdi gis-moll op 25 esitas tundlikult ja viimistletult Grete Jädal, keerukat etüüdi a-moll op 25 esitas Leo Dubovski. Sigrid Vardjalt kõlas “Valse brillante” As-duur op 34 nr 1 energiline esitus ning Joonas Mattias Sarapuu mängis meeleolukalt “Vihmapiskade prelüüdi”. Kontserdi nõudlikumate ülesannete hulka kuulus Barkarool Fis-duur Elle-Riin Volmeri ning Ballaadid nr 1 ja nr 4 Johan-Erik Kõlari ja Holger Marjamaa tõlgenduses. Nende teoste esitused kujunesid ka kontserdi kõrgpunktideks.

Schumanni kontserdi avanumbrina kõlas üks helilooja viimaseid teoseid, juba kaugesse tulevikku vaatav “Gesänge der Frühe”, mida veenvalt tõlgendas Jaan Kapp. Järgnes “Fantaasiapalade” ilmekas ja karakterne esitus Joonatan Jürgensonilt ja Aleksandra Kamenskajalt. Kauni lihtsusega mängis Arabeski C-duur Kristiina Roka-sevitš ja hooga tulisusega Novelletti fis-moll op 21 nr 8 Holger Marjamaa. Schumanni klaveriansambli-teose, võluva “Andante con variazioni” neljale käele esitasid Maila Laidna ja Kirke Karja. Kontserdi üks küpsemaid ja läbitunnetatumaid esitusi oli “Drei Fantasiestücke” Naili Saripovalt. Kõrgpunktideks kujunesid temperamentne ja noorusuljas Tokaata Johan Randverelt ning hingestatud ja kaunikõlaline “Pühendus” Jaan Otsalt.

Kahju on, et festivali tiheduses jäi kuulamata kahe poola pianisti, džässilegendi Adam Makowiczi ja Krzysztof Trzaskowski kontsert ning saksa pianisti Bernd Glemseri esinemine ERSOga (dirigent Anna-Maria Helsing, Soome), kus kavas oli Liszti “Surmatants”, Rahmaninovi “Rapsoodia Paganini teemale” ja Mussorgski “Pildid näitusest”.

Ia Rimmel

Paavo Järvi ja Deutsche Kammerphilharmonie Bremen Viinis

TALVI NURGAMAA

vioolamängija

Oktoobrikuul Viinis, kui Andres Mustonen ja Tallinna Filharmonikud mängisid Musikvereini kuldses saalis Beethoveni Seitsmendat sümfooniat, kõlas sama sümfoonia ka mõnisada meetrit eemal Viini teises olulisemas kontserdipaigas, Konzerthausi suures saalis Deutsche Kammerphilharmonie Bremeni ja Paavo Järvi esituses. Olles Deutsche Kammerphilharmonie Bremeni kunstiline juht juba 2004. aastast, algatas Paavo Järvi orkestriga üsna pea Beethoveni tsükli, mis on nüüdseks heakskiitu leidnud üle kogu maailma. Beethoveni Teise ja Kuuenda sümfoonia salvestustega pälvis Järvi tänava ECHO Klassiku aasta dirigendi tiitli ning 2007. aastal "Eroica" ja Kaheksanda sümfooniaga Deutsche Schallplattenkritiku aastaauhinna.

Deutsche Kammerphilharmonie Bremen ja Järvi olid koguni kaheks päevaks tulnud oma Beethoveni paremikuga Viini publikut rõõmustama. Esimesel õhtul tulid ettekandele avamäng "Coriolanus", kuues sümfoonia "Pastoraalne" ja Seitsmes sümfoonia. Siinkirjutajal avanes võimalus Paavo Järvi Beethoveni esitust kuulata teisel õhtul, mil kõlas avamäng "Die Geschöpfe des Prometheus", Neljas sümfoonia ja kolmas sümfoonia "Eroica". Esitus paelus oma orgaanilisuse ja filigraansusega ja pigem elegantse kui raskepäraselt romantilise Beethoveni tõlgendusega. Filigraansust tundus soodustavat orkestri suhteliselt väike koosseis, orkestrantide nõrke fraseerimine ja keelpillide selge artikulatsioon, mis tagas teoste läbipaistva struktuuri. Dünaamiline skaala oli mainitud kontserdil väga lai ja kõla kandis Konzerthausi akustikas nii *fortissimo* akordides kui ka päris habras-

Paavo Järvi ja Deutsche Kammerphilharmonie Bremen.
FOTO INTERNETIST

tes kammerlikes löikudes. Iseloomulik oli suursugune kõla ilma romantilise raskepärasusega. Tänu üsna täpsetele Beethoveni metronoomimärkide järgivatele tempodele ja kammerlikule koosseisule on Paavo Järvi Beethoveni heade tempoliste ja kõlaliste proportsioonidega. Võib öelda, et kõik orkestri mängijad on fantastilised kammermuusikud. Isegi erinevate keelpillirühmade meloodialiinide üleandmised toimusid sama vahetult nagu keelpillikvarteti, rääkimata soolopillide omavahelisest sündimata musitseerimisest. Dirigent, kes järgis oma kindlat kontseptsiooni, millega orkest-

ri muusikud respekti ja rõõmuga kaasa tulid, leidis üsna tihti võimaluse anda orkestrantidele ka suuremat musitseerimisvabadust, meelitades neist sellega välja parima.

Deutsche Kammerphilharmonie Bremen näitas koos musitseerimise rõõmu kunstilisele juhile ka sellega, et ei tahtnud kontserdi lõpus tõusta ja lahkuda ning apodeeris dirigendile koos publikuga. Sellest hooajast alates on Paavo Järvi ka Orchestre de Paris' kunstiline juht. Järgmise aasta mais on Viini publikul võimalus kuulata seda orkestrit Paavo Järviga Musikvereinis hoopis teistsuguse kavaga.

Lähetus Viini

Tallinna Filharmoonia hooaja avakontsert 6. oktoobril Estonia kontserdisaalis ja 8. oktoobril Viini Musikvereinis. Tallinna Filharmoonikud, dirigent Andres Mustonen, solist Lisa Smirnova (klaver, Austria). Kavas Mozarti avamäng ooperile “Cosi fan tutte”, Kantšeli “Eine kleine Daneliade”, Mozarti klaverikontsert Es-duur “Jeunehomme” ja Beethoveni Seitsmes sümfoonia.

Orkestrist nimega Tallinna Filharmoonikud ei tea me veel väga palju. Teda on see, et orkestri keelpillideks on laiendatud Tallinna Kammerorkester, millele lisanduvad vastavalt repertuaarile puhkpillid. Kodumail on seda kollektiivi harva kuulda, see-eest jõuavad meie kõrvu kuuldused nende suurest edust Euroopas koos dirigent Andres Mustoneniga. Siinkohal tuleks meenutada, et alguse sai see “Euroopa seiklus” 2007. aasta novembris Kölni filharmoonia suures saalis ja kontserdi ülipoosiivsest vastukajast Kölni ajakirjanduses. Järgnes edukas esinemine 2009. aastal Belgias Klara festivalil (taaskutsega) ja nüüd siis kaks päeva pärast Tallinna kontserti esineti sama kavaga Viinis ja ei kusagil mujal kui Musikvereini kuldse saalis. Tuleks küsida, et kui see pole eesti muusikute edulugu, siis mis see on?

Tallinna kontserdi avas Mozarti avamäng ooperile “Cosi fan tutte” KV 588, mis Mustonenile omaselt lükkas tohutu energiaga kava käima. Teeme kohe alguses asjad selgeks. Nii mõnelegi ei ole meelepärane Mustoneni kohati lausa rabelev dirigeerimismaneer, kuid alati on soovitatav rohkem kuulata ja vähem vaadata kontserti ning te avastate, et tulemus on, kasutades meie tuntud suusatreeneri väljendit “pole paha”. See plahvatuslik energia, mis kiirgab dirigendist, ei saa jääda väljendumata orkestrantide mängus ja seda, lisaks instrumentaalsetele professionaalsetele oskustele me ju ootamegi. Tallinna Filharmoonikute erialastele oskustele pole midagi ette heitanud on oma koha Eesti “koondises” auga välja teeninud.

Hetk orkestriproovist Viinis.
FOTO ERAKOGUST

Tallinna kontserdi suureks motivaatoriks oli kindlasti järgnev kontsert Viinis ja seda oli ka kuulda. Kantšeli “Eine kleine Daneliade” on pühendatud kuulsale gruusia režissöörile Georgi Daneliale. Teoses on lausa geniaalselt tabatud režissööri kuulsamate filmide nukkerjaljakat meeleolu, sooviviili osa esitas aga dirigent ise. Kontserdi esimese poole lõpetas Mozarti Klaverikontsert KV 271 Es-duur “Jeunehomme”. Solist Lisa Smirnova on õppinud Moskvas Gnesinide-nimelises Muusikakoolis ja Salzburgi Mozarteumis. Kahekümneaastaselt debüteeris ta juba Carnegie Hallis. Smirnova Mozarti tegi eriliseks tema kõla. See oli ootamatult täidlane, kuid sobitus siiski hästi Mozarti kõlamaailma ning ei kaotanud oma võlu ka *allegro*des ja *presto*des. Smirnova ja Mustoneni muusikalises mõtlemises on palju ühisjooni, sest partnerlus kontserdi esitusel oli vaat et ideaalilähedane. Beethoveni Seitsmes sümfoonia on pealt näha justkui lihtne muusika, sisaldades aina kiiremaid ja kiiremaid tantsulisi liikumisi, kui poleks teose teist osa. See on üks geniaalsemaid lehekülgi geeniuse sulest.

Tempoks on siin *allegretto*, kuid teoses on nii palju informatsiooni, et seda terminit järgides läheks liiga palju kaotsi. Aeglasemalt mängides kaob aga teose vorm, ja mis kõige olulisem: kaob ka see lihtne igapäevane traagika, mis on partituuri ridade vahele kirjutatud. Geniaalsetel heliloojatel on mitmeid selliseid teoseid, kus tempovahlik muutub otsustavaks lakmuseks loo väärtuste ilmumisel. Tallinna kontserdil see osa ei veennud, kuigi võib öelda, et *allegretto*st peeti kinni küll. Beethoven ise on Seitsmendat hinnanud oma parimaks sümfooniaks – Carl Maria von Weber nimetas teose autorit hullumaja kandidaadiks. Friedrich Wieck arvas, et Beethoven oli sümfooniast kirjutades tugevas joores ja Wagner olevat sümfooniast tantsinud, kui Liszt seda klaveril esitas. Mustoneni esitus võiski olla lähtunud viimasest, sest rõhk oligi just teose tantsulistel osadel ja kuulus *allegretto*gi kippus lendu tõusma. Harjumatu, aga mis siis, ikkagi huvitav.

Toomas Velmet
muusikakriitik

*

8. oktoobril esinesid Tallinna Filharmoonikud maailma ühes mainekamas kontserdipaigas, Viini Musikvereini kuldse saalis. Algne mõte Tallinna Kammerorkester Viini kutsuda pärines Eesti Suursaatkonnalt Viinis. Paari aasta eest käidi meie parimatest keelpillimängijatest koosnevat orkestrit tutvustamas Austria ühele suurimale klassikalise muusika kontsertide korraldajale Jeunessile. Sellele järgnes kohe ka konkreetne kontserdipakkumine 2010. aasta 8. oktoobriks. Rõõm tõdeda, et see teoks sai, nüüd juba siis, kui orkester kannab nime Tallinna Filharmoonikud.

Musikvereini suur saal oli muusikahuvilisi tulvil ja Tallinna Filharmoonikute kontsert võeti väga soojalt vastu. Kahtlemata oli Musikvereini imepärasest akustikast mängimine kustumatu elamus ka muusikutele endile.

Alati on huvitav kuulata, kuidas interpreteeritakse Mozartit ja Beethovenit maailma eri paigas, ja kindlasti ei pea paika arusaam, et parim Viini klassikute interpretatsioon pärineb ilmtingimata just Viinist. Samas on väga julge ning intrigeeriv

tulla Viini austria-saksa klassikalise kultuuriga. Eesti parimatest interpretidest koosnev orkester võinuks tutvustada Viini publikule ka mõne eesti helilooja loomingu.

Tallinna Filharmoonikute Mozarti ja Beethoveni esitus oli energiline ja väga kontrastirikas. "Cosi fan tutte" avamäng oli nauditavalt hea karakteriga, kuid orkestri ühtset kõlapilti häirisid kohati mõnede soolopillide ebakindlad sisseastumised ja avamängu algusakordid, mis mõjusid isegi Musikvereini taevalikust akustikast pisut liiga kuivalt. Mozarti klaverikontserdis oli nauditav solist Lisa Smirnova sillerdav ja saali täitev kõla. Kõrva jäi ka solisti isikupärane, mitte väga rangelt artikuleeritud Mozarti tõlgendus ning hea kontakt orkestriga.

Selle kontserdi Mozarti ja Beethoveni interpretatsioonist üldisemalt rääkides tuleb nentida, et kõrva häiris korduvate motiivide ja nootide staatilisus. Tundus, et dissonantide akordide balanss ja dissonantide tähtsustamine oli pahatihti juhuslik. Viini klassikalisele muusikale omane sissemine dünaamika ja agoogika jäi sel kont-

serdil kohati liiga tagasihoidlikuks ja kammitsetuks, et see nii suure saalis publikuni jõuaks. Beethovenis tulid väga hästi esile polüfoonilise struktuuriga lõigud. Küsimärke tekitas teise osa *Allegretto* ning kolmanda osa *Presto* trio-osa üliaeglane tempo.

Kantšeli "Eine kleine Daneliade" kutsus publiku hulgas esile väikese muheluse ning sobis üllatavalt hästi kontserdi konteksti. Dirigent Andres Mustonen tunneb Kantšeli muusikat väga hästi ja sellepärast on tema esinemine seal ka viiulisolistina mõnes mõttes õigustatud. Samas kippus esitus tähelepanu mitmesse kohta jaotamise tõttu pisut kannatama. Näiteks jäid ohkemotiivide lõpunoodid tihti publiku jaoks kuuldamatuks ja orkester partituuris märgitud *al niente* ja *dal niente* kohtades liiga valjuks. Võib-olla oleks esitusele kaasa aidanud, kui dirigent usaldanuks sooloviili partii mõnele teisele interpreedile.

Talvi Nurgamaa
vioolamängija

KULTUURIVÄLJAANNETE KINKEKAART!

HEA
KINGIIDEE!

Kinkekaarti saab tellida väljaannetele **MUUSIKA, Akadeemia, Haridus, Keel ja Kirjandus, Looming, Loomingu Raamatukogu, Teater.Muusika.Kino, Kunst.ee, Vikerraar, Täheke, Diplomaatia, Sirp ja Õpetajate Leht.**

Tellimisperiod on 12 kuud.

Tellimuse eest tasuge

- Eesti Posti postkontorites sularahas või pangakaardiga. Jätke teade kinkekaardi soovist.
- Helistage Express Posti telefonil 6177717 või saatke e-kiri tellimine@expresspost.ee ja teile saadetakse arve. Samadel kontaktidel jätke teade kinkekaardi soovist.

Pärast tellimuse tasumist saadetakse kinkekaart teie aadressile postiga.

Ajatud boheemlased taas Estonia laval

HELE-MAI POOBUS
laulja

Boheemidest sõpruskond (Elp – vasa-kult teine, Warren, Soom, Volmer) ja kaks kaunitari (Lokuta, Veskus) projitseeritud dekoratsioonide taustal.

FOTO HARRI ROSPU

Giacomo Puccini ooperi “Boheem” esietendused 29. ja 30. oktoobril Rahvusoper Estonias. Dirigent: Arvo Volmer. Lavastaja: Ran Arthur Braun (Iisrael). Lavakujundus: Ran Arthur Braun ja Riccardo Gallino (Itaalia). Kostüümikunstnik: Elo Soode. Rahvusoper Estonia orkester, koor ja poistekoor.

Osades: Mimì – Heli Veskus ja Aile Asszonyi; Musetta – Helen Lokuta ja Janne Ševtšenko; Rodolfo – Gregory Warren (Berliini Deutsche Oper) ja Mart Madiste; Marcello – Rauno Elp ja Aare Saal; Colline – Priit Volmer ja Mart Laur; Schaunard – René Soom.

Pärast seitsmeteistaastast vaheaega etendus RO Estonia laval taas Puccini “Boheem”, seda siis juubelihõnguliselt kümnendat

korda. Samas pole Estonias kunagi mängitud Ruggiero Leoncavallo samanimelist ooperit, mis omal ajal põhjustas heliloojate omavahelist rivaalitsemist. Eks see tõenda veelgi Puccini ooperi elujõulisust ja jätkuvat populaarsust, samal ajal kui “Pajatsite” autori loodud “Boheem” on unustuse hõlma vajunud.

“Boheemist” kujunes libretistide Luigi Illica ja Giuseppe Giacosa ning helilooja Giacomo Puccini esimene koostöö, tähistades pika ja viljaka ühisloomingu algust. Libreto aluseks võeti Henri Murger’ novellikogu “Stseene boheemlaselust”. Kogumiku peatükid pole ajalises järjestuses ning nende süzeeline seos on nõrk. Kui valdav osa esimesest ja neljandast vaatusest järgib Murger’ teost, siis teises ja kolmandas vaatuses on libretistid lubanud endale rohkem

vabadust. Sarnaselt Murger’ novellikoguga on ka libreto tähelepanu keskmes Mimì ja Rodolfo armastuslugu, kuigi näiteks Mimì karakter on kombineeritud Murger’ kahest tegelaskujust, Mimist ja Francine’ist. Vaatamata sellele, et Puccini oli rahvuselt itaallane, pandi ooperile prantsuskeelne pealkiri “La bohème”, lühendades Murger’ pealkirja “Scènes de la vie de bohème”. Ooper esietendus Torinos Teatro Regios 1896. aastal Arturo Toscanini juhatusel. Muuseas, viiskümmend aastat pärast esietendust, 1946. aastal juhatas Toscanini sama teost koos NBC sümfooniaorkestriga raadioülekan-des, mis hiljem jõudis ka heliplaadile. See on ainus Puccini ooperi salvestus, kus teost juhatab esiettekan-de dirigent.

Kuid nüüd tagasi Estonia lavastuse juurde. Ran Arthur Brauni nägemus oope-

rist on nooruslik, kuid lavastuse seob tervikuks ja teeb väärtuslikuks just kujundus, mis valminud Ran Arthur Brauni ja Riccardo Gallino koostöös. Väikese kõrvalpõikena olgu öeldud, et peale lavastamise on Braun ka hinnatud lavalise võitluse koograaf ja liikumisujuht ning Gallino teenib leiba põhiliselt digitaalkunstnikuna, luues visuaalseid eriefekte filmidele ja teatrilavastustele.

Nende lavakujunduse üks põhielemente on videoanimatsioonidega ilmestatud liikuvad paneelid, mis eraldavad tinglikult välismaailma sisemaailmast. Iga vaatus algab läbipaistvale eesriidele projitseeritud mitmetasandilise arvutiinstallatsiooniga. Visuaalselt on eriti kaunis kolmas vaatus. Olgu tegu külma talvapäeva või romantilise kuuvalge öö kujutamise, kogu etenduse vältel haakub leidlik ja üsna filmilik lavakujundus muusika olemusega, mõjudes väga värskest.

Vastakaid tundeid tekitas kostüümikunstnik Elo Soode nägemus. Ühest küljest olid kostüümid stiilsed ja prantsusepärased, teisalt oli raske uskuda, et meie loo tegelased vaesuses külmetavad ja nälgivad. Veidi paremini oleks võinud läbi mõelda Mimile kavandatud kleidid; need olid isenesest küll väga kaunid, kas aga ka esitajatele sobivad, on omaette küsimus. Koor oma kollastes kalameherõivastes nägi välja nagu kummaline sootu mass. Oli see teadlik taotlus, mille mõte minuni lihtsalt ei jõudnud?

Võrdlemine on üks tänamatu tegevus. Peab tunnistama, et nii 29. kui ka 30. oktoobril üles astunud koosseisud olid eripalgelised ja huvitavad. Ooperi tegelaste tuumiku, boheemidest sõpruskonna moodustavad neli erineva karakteri ja saatusega inimest. Nende eluviis Pariisi Ladina kvartali tillukeses katusekambris võib algul tunduda romantiline, kuid tegelikult kujutab endast karmi paratamatust, kus mure kõhutäie ja pideva rahapuuduse pärast on igapäevane saatja. Vaatamata raskustele säilitavad nad elurõõmu, põgenedes väljamõeldud fantaasiamaailma. Alles Mimì surmunnib neid vaatama elu reaalse pilguga.

Koosseis Warren, Elp, Volmer ja Soom (29. oktoobril) jäi meelde nii vokaalselt kui ka mänguliselt ühtse orgaanilise ansamblina. Mõjudes nooruslikult, polnud nende esituses tunda ei kammistest ega kramplikkust. 30. oktoobri koosseisul Madiste,

Saal, Laur ja Soom jäi puudu veidi ühisest hingamisest, ka ei tulnud igäihe individuaalsus nii hästi esile kui eelmisel koosseisul.

Poedist Rodolfo on unistaja, kes enda sõnul tunneb Mimìs ära unelma, milles ta elaks igavesti. Esietendusel laulnud Berliini Deutsche Operi solist Gregory Warren paistis silma musikaalsuse ja väga hea tehnikaga. Vaatamata veidi kitsale tämbriile ei valmistanud partii talle mingeid raskusi ning tema osatäitmine oli nauditav. Mart Madiste roll meenutas esimeses vaatuses oma lustliku mängulaadiga veidi ärahellitatud Printsiprokofjevi ooperist "Armastus kolme apelsini vastu", sümpaatsed olid tenori *piano*-lõigud ja partneri(te)ga arvestamine. Paralleelselt jooksis silme eest läbi aga Arne Miku ja Carlo Felice Cillario käe all valminud ning 1993. aastal lavale jõudnud "Boheem", kus Rodolfona astus üles Vello Jürna. Tema Rodolfo püsib siiani mälus kui sümbioos poeetilisest lavalisest sarmist, kaunist vokaalist ja näitlejameisterlikkusest. Sellist sarmi polnud seekord paraku kummalgi osatäitjal.

Rauno Elbi Marcello puhul võib järjekordselt tõdeda, et olgu tegu suure või väikese osaga, ei jää esitus kunagi tähelepanudamatuks ega n-õ pooles vinnas tehtuks. Alati on tema mängus palju nüansse ja rolli arenemist on huvitav jälgida. Aare Saali Marcello oli stabiilne, kuid stoilisem ja veidi distantseerunud. Nelikust jäid kõige säravamana meelde René Soomi mõnusalt lapsemeelne ja ääretut mängulusti täis Schauard ning Priit Volmeri Colline. Volmeri osatäitmisest kujunes üks õhtu köitvamaid. Tema Colline'is oli elukogemust, mõtlikku filosoofilist meelelaadi. Eriti hästi avaldus see nn mantliaarias, mis oli nüansirikas ja sügavalt läbi tunnetatud. Colline Mart Lauri esituses jättis muretuma mulje, olles rollina tunduvalt pinnapealsem.

Mimìna astus esimesel õhtul üles Heli Veskus. Etenduse käigus sai eelnev sisetunne, et Veskuse soe ja ümara tämbriiga hää sobib ideaalselt sellesse rolli ja üldse Puccini muusika esitamiseks, ainult kinnitust. Eriti sümpatiseeris Veskuse esituses kolmas ja neljas vaatus, tema pehme ning väga ühtlane vokaal. Esimene vaatus jättis esialgu veidi närvilise mulje, sest tundus, et hetkiti oli laulja sportlase kombel keskendunud sooritusele. Veidi rohkem oleks või-

nud hääles värve olla, kuid selle kompenseeris ta loomulikkusega.

Aile Asszonyi Mimì oli esimeses vaatuses armsalt naiivne ja koketeeriv. Kolmanda vaatuses hüsteeriliselt kirglikud hetked ja neljanda vaatuses imelised *piano*'d näitasid laulja väga laia emotsionaalset ja vokaalset diapasooni. Kohati häiris veidi liigne pingestatus hääles ja eksalteeritus, kuid annan endale aru, et see sõltub puhtalt kuulajavastuvõtja maitsest.

Järgmist seika ei oska ma kuidagi seletada, aga imelikult kombel kerkis Mimì surmaga silme ette paralleel Violettaga Verdi ooperist "Traviata". Võib-olla on põhjus nende sarnases haiguses või et surrakse armsama käte vahel... Kui Violetta võitleb oma ellujäämise nimel ja tema surm on kuidagi söövitavalt valuline, siis Mimì lahkumine siit ilmast on otsekui vaikiv leppimine, hääbumine igavikku. Habras nagu liblika tiivalööök. Heli Veskuse Mimìs oli see pehme jõuetus, mis mind puudutas.

Põnevad olid ka mõlema Musetta rollilahendused. Helen Lokuta Musetta nautis mängu ilu, olles teadlik oma võlust ja flirtides häbematu. Tema hinge suurus selgus alles lõpustseenis. Eriti efektselt ja filmilikult mõjus valss – Musetta üksi valgussõõris, teised hõljuvad otsekui armuuiimas, välja arvatud ükskõiksust teesklev õnetu Marcello, elu näinud filosoof Colline ja vaene sarvekandja Alcindoro. Janne Ševtšenko Musetta riskis vähem. Kuigi kapriisne ja tähelepanu ihkav, oli temas rohkem inimlikkust ja nende suhte Marcelloga soojem. Lokuta ja Ševtšenko rollide rõhuasetused olid erinevad, mõlemad osatäitjad andsid oma nägemuse veenvalt edasi.

Tänu sõnad tahaksin öelda ka orkestrile ja koorile kompakitse kõla ja ilusa esituse eest.

Kui mõtlen Puccini peale, tuleb alati esmalt meelde tema üksteist aastat hiljem kirjutatud "Madama Butterfly". Ma ei riskiks seda küll oma lemmikooperiks nimetada, kuid "Boheem" on jäänud seniajani, vaatamata oma traagilisele lõpule, liigutavalt helgeks ooperiks, mis pole suutnud nii sügavalt puudutada kui "Madama Butterfly". Tunnistan aga, et seekord läks lugu, mida kahel järjestikusel õhtul meile lavalt jutustati, hinge. Ja lõpuks ongi just see kõige olulisem.

Kitarri- festivalidest Eestis

AET MIKLI
kitarrist

“Fiesta de la guitarra” on Eesti esimene kitarrifestival, mille juhatasid sisse Heiki Mätliku 1996. aastal alustatud üle-eestilised kitarrimuusika päevad. Esimese festivali korraldajateks 2002. aastal olid Peep Peterson ja Kuldar Kudu, toonane Eesti Kitarriseltsi esimees. Pärast Kuldar Kudu lahkumist on “Fiestat” korraldanud veel Kristo Käo ja Kristel Kuslap, kahel viimasel aastal aga Julia Kahro-Reinman.

Sellest ajast on pilt meie festivalimaastikul tublisti muutunud. Kauaaegse ainukese, multifunktsionaalse ja väga erinevaid kitarrimuusikastiile ühendava “Fiesta” kõrvale on tulnud Tallinna kitarrifestival, džässikalakuga Viljandi kitarrifestival ja nüüdseks soiku vajunud kontserdisari “Päikese teekond”.

“Fiesta” eripäraks oli alguses ja ka nüüd ühendatus Eesti Kitarriseltsi aastaseminariga, mille peamine ülesanne on koondada Eesti kitarriste ja kitarriopetajaid. Need kaks vahepealset aastat lahus olnud ja nüüd teineteist taas leidnud tänuväärt sündmust toimusid tänavu samaaegselt, nii nagu ka algusaastatel. 28.–30. oktoobrini läbi viidud seminar võttis enda alla paar päeva koolivaheajast ja seda peeti Otepääl.

Kitarrifestival oli seminarist ajaliselt pikem ja kontserte toimus üle Eesti: Tallinnas, Tartus, Narvas, Jõhvis, Otepääl, Pärnus, Saue ja Sakus.

Kitarr ja Vahemeri

Tänavune “Fiesta” oli erinevalt eelkäijaist suunatud klassikalisele kitarrimuusikale, märgatav oli seotus suvise kitarrikonkursiga “Tallinn 2010”. Külla oli kutsutud konkursi laureaate vanuses 11–25 aastat. Festivalil toimunu skaala ühte otsa jäi

Lustakas Balti kitarrikvartett.
FOTO ERAKOGUST

Balti kitarrikvartett ja teise Arturo Tallini.

Kitarrikvartett esitas oma kontserdil “Kitarriga tantsides” hittlugusid läbi aegade, kavas heliloojaid Boccherinist kuni Brahmsini. Publikule silma tegemisenä mõjus Metallica repertuaarist laenatud lõpuluugu “Enter Sandman” ja elegantne koreograafia Brahmsi Ungari tantsu nr 5 esitusel. Flirdile pani lõpliku punkti veinijoomine lisaloo ajal, kus klaaside järjekindel kokkuloõmine kujunes kvarteti rütmigrupiks. Arturo Tallini andis, kui reklaami uskuda, soolokontserdi, kuid temaga koos oli laval nii palju elektroonilisi abivahendeid, et pigem jäi mulje duo- või isegi triokontserdist. Tallini kavas oli Bruno Maderna, Steve Reichi, Karlheinz Stockhauseni, Leo Brouweri ja teiste tuntud nüüdisheliloojate teoseid.

Nende kahe äärmuse vahele jääb kaks-teist kontserti mitmekümne esinejaga, kes mängisid tõepoolest palju Vahemere maade muusikat. Repertuaari on selleks hulgaliselt. Mahuvad ju selle määratluse alla peaaegu kõik kuuekeelse kitarrisünni juures olnud heliloojad: hispaanlased Dionisio Aguado, Fernando Sor, prantslane Napoleon Coste ja itaallased Mauro Giuliani, Fernando Carulli ja Matteo Carcassi.

Seda asjaolu silmas pidades oli ka Otepäa raekojas ja Tartu linnamuuseumis

toimunud kontserdi kava koostanud Saksamaal elav Patricio Zeoli, kes osales ka Kitarriseltsi aastaseminaril. Nii kuulis seminaripublik esmalt loengut kuuekeelse kitarripioneeridest ja paar tundi pärast seda kontserti nende heliloojate teostest. Samal päeval astus Tartu laulupeomuseumis üles Patrik Kleemola, kelle kavas domineeris 20. sajandi kitarrimuusika. Peaaegu poole selleaastasest festivalikavast täitsid noored väga heal tasemel kitarrimängijad. Leedulased Tadas Umbrasas ja Grantas Šileikis ning belglane Tuur Segers ja tema õpetaja Frenk Casteleyn andsid kaks kontserti. Õpetajate majas toimus Tallinna kitarrioopilaste kontsert ja samalaladne üritus Tartus. Dmitri Omeltšak Ukrainast ja Aleksei Sokolov Venemaalt aga mängisid Narva linnuses täissaalile ja toole tuli juurde tuua!

Tänavuaastane “Fiesta” oli sama suurejooneline kui algusaastate festivalid, kuid seda hoopis teise kandi pealt. Kui tollased kontserdid olid stiiliselt väga erinevad, kulgedes klassikalise ja džässkitarrisünni vahel, siis seekord oli rõhk klassikalisel kitarril, eripäraks noorte esinejate rohkus. Sellest oli rõõmu eelkõige meie väikestele kitarrioõppuritele, sest 10–12-aastaselt kitarrisõpra kõnetab ja innustab omaealise virtuosne mäng märksa rohkem kui täiskasvanu esitatu.

“Jõulujazz” 2010: maailmatähtedest pärlikee

JOOSEP SANG

U skuge mind, festivali “Jazzkaar” väiksem vend “Jõulujazz” on harva oma kavas pakkunud sellist tähtede paraadi nagu tänava. Kuigi kõik pole jazz, mis sellel muusikalisel jõulupuul hiilgab, on festivali programm ometi täis maiuspälu mitmesuguse muusika sõpradele.

Vokaalansambel Take 6 ei vaja pikemat tutvustamist – kuuk on paljudel mees tänava oma eelmisele Tallinna kontserdile. Seekord esineb ansambel, kes on välja andnud mitu jõuluplaati ning on alati rõhutanud oma religioossust, kohas, mis neile kontserdipaigana kindlasti meeltemööda on – Kaarli kirikus. Samuti Ameerikast pärit Macy Gray on teine nimi, keda musta muusika sõpradele reklaamima ei pea. 1999. aastal albumiga “On How Life Is” võimsalt debüteerinud ning tänava plaadiga “The Sellout” sama võimsa *comeback*’i teinud *r’n'b* diiva muusikas on lisaks vana kooli soulile alati ka noppeid jazzist.

“Jõulujazzil” esinevad veel kaks maailmanime, vähemasti etnomuusika austajate silmis. Nad on muusika poolest peaaegu teineteise vastandid, kuid ometi iseloomus-

tavad neid samad märksõnad: ääretu energia, kirk ja uhkus oma juurte üle. Nigeeria afro-*funk*’i ehk afrobiidi legend, trummar Tony Allen toob Tallinna muusika oma mulluselt CDlt “Secret Agent”, mille ekstaas ja tohutu *power* töötavad higist, hullutavat kontserti. Portugali *fado* üks kaunimaid hääli, Cristina Branco (kes on muide tihti kasutanud ka üsna jazzilikku väljenduslaadi) pakub aga intensiivse etenduse neile, kes eelistavad kontserdil istuda, keskendunult kuulata ning lavalt tulvava teksti, muusika ja emotsioonide mikrodetaile püüda.

Kui eespool mainitud on ehk tänavuse “Jõulujazzi” peasinejad, siis tähelepanu tasub pöörata ka teistele esinejatele, olgu neiks iraani lauljatar Gilda Razani, inglased Tim Bowness ja Peter Chilvers, kes teevad koostööd meie duoga UMA või kadunud Joe Zawinuli poole kummardav trio Marthé, Sellam ja Lassus, kus tasub eriti tähele panna fenomenaalset bassivirtuosi, Mauritiuselt pärit Zawinuli kunagist ansamblikaaslast Linley Marthéd. Loomulikult esineb “Jõulujazzil” ka hulka eesti jazzmuusikuid. Ammendava info kõige pakutava kohta leiate “Jazzkaare” kodulehelt.

Kaunitarid “Jõulujazzil”: Macy Gray ja Cristina Branco.
FOTO INTERNETIST

Tabasalu Muusikakoolis toimus 13. novembril eesti klaverimuusika konkurss, kust võtsid osa Keila, Saue, Loksa, Kehtna, Paldiski, Kiili, Rae, Tabasalu ja Kuusalu muusikakoolide õpilased. Konkurss toimub 2006. aastast alates ja selle eesmärgiks on propageerida meie oma eesti heliloojate poolt kirjutatud klaverimuusikat ja pakkuda klaveriõpilastele üht põnevat väljundit. Fotol oma vanusegruppide võitjad Evita Lohu ja Liliane Reiljan Kehtna Kunstide Koolist õpetaja Hele Saarsega.

FOTO ERAKOGUST

Mängib Heljo Sepp.

ERR, EMTA

Kui Eesti saaks anda oma kõige väärikamatele kodanikele aadlititli, näeksin just Heljo Sepa nime ees sõna *dame*. Meie muusikaloos on ta legend. Imelapsena suure ande täheleenus õide puhkenu, samas aga – nagu jumalate lemmikutele määratud – kõikvõimalikke elukatsumusi kogema sunnitu. Eesti pisikeses muusikasootsiumis on ta oma suurima panuse andnud suurepärase pedagoogina ning suure taluvusvõimega administraatorina, kontserdilaval on teda kahjuks harvem kuulda olnud. Ta on teadlase põhjalikkusega uurinud ja mänginud talle hingelähedase helilooja Heino Elleri muusikat. Heljo Sepp on tänaseni suur eeskuju nii oma õpilastele, kes juba ise küpsed kunstnikud, kui ka omakorda nende pedagoogilistele lastele ja lastelastele.

Heliplaadid, mida käes hoian, on ülevaade muusikast, mida Heljo Sepp on armastanud. Siin on Artur Kapi “Kontsertrapsoodia” (salvestatud ERSoGa Sergei Prohhorovi juhatusel 1955. aastal), Mart Saare “Eesti süit” nr 3 (1969) ja Johannes Brahmsi “Variatsioonid ja fuuga Händeli teemale” op 24 (1999). Domineerivad aga Heino Elleri salvestused aastatest 1959 – 2004.

Mõni aasta tagasi, ühel unustamatul päeval, olin külas Heljo Sepa juures, kes innustus mängima Elleri klaveripalu ja selgitama mulle, kuulajale, kui keeruka sisekoe ja loogikaga on Elleri pisimgi pala, milline filosoofiline tarkus peitub selles materjali täiuslikus ärakasutamises ja kaunilt helisema panemises ning kui rikkaliku polüfoonilise struktuuriga on tema muusika. Võlutuna kuulasin nii muusikat kui ka esitajat, nautisin mängu kirge ja lahtimõtesta-

vaid sõnu, kunstniku sügavuti minevise võimet. Midagi nii haaravat kohtab üliharva.

Kui kuulate neid heliplaate, kuulake iga lugu korduvalt. Püüdke jõuda detailidest tervikuni ja samas detailide nautimiseni, selle täiuse äratundmiseni, mida leidis siit pianist. “Mängib Heljo Sepp”, mille koostamises ja saatesõnas on tunda Tiia Järgi head maitset ja professionaalset kätt, pälvib tähelepanu ka kui ajalooline pilguheit Muusikaakadeemia värvikatele isikutele. Kujutan ette, et see võiks alustada tervet analoogiliste heliplaatide sarja, mis elustaks seni arhiiviriulitel seisvat muusikalugu. Või on selline sari juba käimas?

VRIVE NORMET
muusikaajakirjanik

Kirgmaastik. Urmas Nagel ja Sakarias Leppik.

Urmas Nagel ja Sakarias Leppik/Kultuuritäre

Härrased Urmas Nagel ja Sakarias Leppik on kogend folgihundid, juba aastakümneid üksi ning seltsis kontserte andnud mehed. Peale selle ühendab neid ka preestriseisus – ühte luterliku, teist ortodoksi kiriku oma. Selle kauamängiva märksõna on autorilaul elik saab kuulata viitesteist omaloomingulist pala, viisid kõik meeste eneste tehtud, sõnad suurelt jaolt samuti. Ka on võetud laulukuube rüütada Üpruse, Alliksaare, Adamsoni, Rummo, Kareva ning Kihnu rahva luulet.

Nad laulavad ühekaupa ja teineteise pääle, on kirglisemaid ja on malbemaid viisiveeretusi, saatjaks ikka toosama folgimeeste lemmikpill kitarr (milliseid kõlavärve leidub Andres Hämäläineni meistripillil!),

paiguti lisab kirgmaastikele sumedamat tausta folgimeeste üldiselt mitte nii väga lemmikpill süntesaator. Ja niiviisi lauleldes nad endi vaimuenergiat edasi annavadki, üks ekspresiiivsemalt ja jõulisemalt, teine lüürilisemalt ning mõtlikumalt, otsides teed kuulaja südamesse, maalides üheskoos kirevaid kirgmaastikke...

On hää meel, et toonmeister Arvo Urb pole kohatisi krobelisusi liigselt siluma tõtanud, nõndamoodi jõuab ehe autorilaul, ja mis seejuures kõige tähtsam, – sõnum vahedamalt kuulajani, saab tekkida kontserdil viibimise vahetu tunne. Kõige lõpetuseks kõlab plaadi ainuke *a cappella* teos – Jaan J. Leppiku “Huuled mulda pista”.

MEELIS HAINSOO
muusik

Suurõ' pilvõ'. Celia Roose, Tuule Kann, Robert Jürjendal, Arvo Urb.

Celia Roose, Tuule Kann, Robert Jürjendal, Arvo Urb

“Suurõ' pilvõ” toetub muusikuid ühendavale võro “pavvõrile”, otsides inspiratsiooni ja mälupilte sajanditetagusest lauluilmast ja koraalidest. Regilauluemand Roose koos kandlelendurist Kanniga moodustavad omapärase kvarteti naispoole, mis on juurtega tugevasti mullas ja mida iseloomustab tundlik, karge, puhuti religioosne lähenemine lauludele. Heledate kandlekõlade ja torupilliitku saatel kostavad helimaastikud unenägude piirimailt – nende loojad Arvo Urb ja Robert Jürjendal ajavad oma asja, mis tahes projektis nad ka ei osaleks. Ometi on tunda

seda “miskit”, olgu see siis koostamängu sünergia või leidlikult välja arvutatud seaded.

Erinevalt tavapärasest regilaulu töötlemisest, kus põhirõhk on saatvatel ja sageli laenatud harmooniatel, otsib “Suurõ' pilvõ” laulude sisemist impulssi ja iseloomu, mis eriti just Lõuna-Eesti viiside puhul pakub rohkest võimalusi rütmimängudeks. Üks üllatavamaid palasid, potentsiaalne tantsuhitt-kargus “Siili silmä” võiks karglema panna nii disko-trance'i austajad kui ka pärimusfriigid. Improvisatsiooniline ja avatud saatefaktuur välisab regilauludele mitteomase kvadraatse mõtlemele, panustades pigem sugestiivsusele, kordusele ja atmosfääri loomisele. Grünberglikus klaabukosmoses hoiavad eelkõige just Roose ja Kann lugusid maa lähedal. Paneb küsima, mis juhtuks, kui astuda veel üks samm edasi ja minna nende lauludega täitsa lendama, nii et vokalistid ei tunnustaks regilaulu vormi lõpliku ja valmisolevana, vaid lisaksid elektroonikale omalt poolt häälega eksperimenteerimist. Avastamata võimalusi on aga alati lõpmata arv.

“Suurõ' pilvõ” on tänavuse folgipõllu üks tähelepanuväärseim ja terviklikem album. Paljude jaoks kõneleb see muusika regilaulude salakeeles, kus oluline osa laulu sisust jääb kuulmata ja tundmata, kui sõnadest aru ei saa. Samas peaksid need sürreaalsed ja loitsivad kõlapildid pakkuma avastamist ka keelemittevaldajale. “Suurõ' pilvõ” sõnuavad iseteadvalt üle Võru kün-gaste ja kirikutornide randadeni, sealt edasi sinna, kuhu tuul neid parasjagu kannab.

MARI KALKUN
muusik

Minu kuningriik. Leslie Da Bass.

Freaky House Records

Rikkaliku loomepagasiga Leslie Da Bassi esimene eestikeelne sooloalbum on halastamatult ajakohane plaat. Popi kõrvalisematelt radadelt alustanud, kuid oma viimaste tegemistega otse peavoolu eesliinile sattunud autor parafraaseerib häbenemata üheksakümnen-date

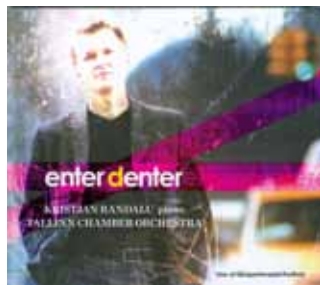
Eestis valitsenud massimuusika suundumusi. Ehk osutab Leslie Da Bass sellele, et meie ühiskond põeb veel ülemöödunud kümnendi põhelust? Äratundmine veab kuulaja suu tahtmatult mörule muigele ja sisendab ebamäära ängi. Kodustuudios salvestatud lugude äärmuslikult sünteetiline kõla tekitab tunde, nagu seisaksid kõrgepingeliini all või mobiilside alajaama kõrval. Palade ülekompresseeritud sound oleks justkui laetud radioaktiivse kiirgusega, millest pole pääsu isegi volüüminuppu miinimumile keerates. See on digitaalajastu needus, mis on end mähkinud kuldsesse jõulupakendisse. Kuulaja võib kogeda füüsilist nõrkust, tajumata, et seda põhjustavad needsamad ilutsevad melodiad ja nukralt resigneerunud tekstid. Kummalisel kombel pakub albumi eelviimase pala "Viha" trash-metal'i helikeelt kasutav lühike vaheosa oma ootamatuks vabastavat kergendust, kuid suubub taas lootusetusse jõuetusse. "Ja nii iga päev, ja nii iga päev..." Küllap kõlab Leslie Da Bassi värske album juba kümnetes ja kümnetes, võib-olla sadadeski autode stereosüsteemides. Tööle sõitvad kontori-ametnikud, olge ettevaatlikud, see plaat võib mõjutada teie alateadvust.

LAURI LEIS
muusik ja muusikakriitik

Enter Denter. Kristjan Randalu & Tallinn Chamber Orchestra.

ERP 3710

Pianist Kristjan Randalu on eesti jazzi "rahvusvaheline mees", üks neid väheseid, kelle mängu kodumaised kolleegid kollektiivselt, keel vestil, kuulavad. Randalut iseloomustab

heale klassikalisele koolile toetuv värvi- ja varjundirohke kõla ning suurepärase mängutehnika, samas ka stiililine mitmekesisus, mida tema mitu viimasel ajal ilmunud plaati hästi peegeldavad. Ning loomulikult tuleb tähele panna ka seda, et Randalu on tegev ja hinnatud nii USAs kui ka Euroopas, Eestit unustamata.

See, et pianist sünnimaad ei unusta, ning ka käesoleval albumil eesti muusikat uude kuube rietab, on väga kena, kindlasti südamest tulev žest. Mullusuvisel festivalil "Klaaspärlimäng" salvestatud kontsertplaadi teises pooles on markantsed ja vaheldusrikkad töötused sellistest lastelauludest nagu "Hiirejaht", "Karumõmmi unelaul", "Pipi Pikksukk", "Nuku häällilaul" ja "Võilill". Nende autoritest on Uno Naissoo, Ülo Vinter ja Kustas Kikerpuu juba lahkunud, kuid võib ette kujutada, millist üllatust ja kindlasti ka heameelt neile jazzilebestele heliloojatele Randalu tõlgendused oleksid valmistanud.

"Enter Denter" peateos, neljosaline "Nach dem Anfang vom Ende" ("Pärast lõpu algust"), mida Randalu esitas esmakordselt Stuttgarti kammerorkestri ja dirigent Dennis Russell Daviesega, on oivaline näide sellest, kuidas ühendada klassikalise muusika kontrollitud maailm ja jazz spontaanne loomus. Plaat on nüansirikas ja lopsaka kõlaga, pakkudes nii haaravat uusloomingut kui ka värskendavat tagasipilku mitme põlvkonna lapseõlvelauludele.

JOOSEP SANG

A2O. Ain Agan & Oleg Pissarenko.

Ain Agan & Oleg Pissarenko
A/P 001

"A2O" on intiimne plaat, kus musitseerivad kaks isikupärast kitarristi – Oleg Pissarenko akustilisel kitarril kuulaja vasakus kõrvas ja Ain Agan elektrikitarril (vahel ka krihvideta fretless-kitarril) kuulaja paremas kõrvas. Kuulaja peas seguneb see kahekõne üheks toimivaks tervikuks, mis mõjub aukude ja õmblusteta helikangana isegi vaatamata sellele, et kitarristide helikeel nii heliloojana kui ka mängijana on kauni kesti erinev. Pissarenko armastab kauneid meloodiaid ja rõhutatud lihtsust, kutsudes oma muusikat "jazz-minimalismiks". Agan lisab duo muusikasse hillitsetud dissonantside pinget ja jazzilikumat fraaserimist. Kõik plaadi seitse lugu on muusikute omalooming, neli Pissarenko ja kolm Agana sulest.

Meeleolult on "A2O" tüüne ja talvine, rahustav, isegi rammestav. Ei mingit "kütmist", "uhamist" ega "keevitamist". Küllap ongi meeleolu see, mille loomisele, tasakaalutamisele ja doseerimisele Agan ja Pissarenko rohkelt tähelepanu on pööranud. Ja tulemus on kena, tuues kuulaja südamesse rahu ning meeltesse iluaistinguid. Albumi pikkus on vaid 38'06. LP-ajastul peeti seda piisavaks, sageli isegi optimaalseks, CD-ajastul oleme harjunud paarikümne minuti võrra pikemate plaatidega. Kuid võin teile kinnitada – seitsmest kompositsioonist ja kolmekümne kaheksast minutist piisab täiesti, et luua lummas, unistusi äratav atmosfäär. Ühesõnaga – kvaliteetaeg.

JOOSEP SANG

KUULA KA NEID

Priiuse hommikul. Konstantin Türnpu sega- ja meeskoori-laule.

Eesti Kooriühing KY002

Plaat sisaldab eesti koorimuusika klassikasse kuuluvaid laule, mis loodud valdavalt 20. sajandi esimesel kahel kümnendil. Laulavad Tallinna Kammerkoor, Tallinna Tehnikaülikooli kammerkoor ja meeskoor, Inseeneride Meeskoor ning RAM, dirigentideks Aivar Leštšinski, Peeter Perens, Ants Üleoja ja Ants Soots.

Gena ja teised. Eduard Toman.

GreenRoom

"Gena ja teised" on järg Eduard Tomani ülilmenukale mullu ilmunud plaadile, mis sisaldas armastatud meloodiaid vene (nõukogude) filmidest. Käesolev album võimaldab nostalgilist tagasivaadet mitme põlvkonna noorusesse, kui televiisorist näidati selliseid multifilme nagu "Bremeni moosekandid", "Lendav laev", "Totu seiklused" ja teised.

MIS TE MINU UUE SAANIGA TEINUD OLETE?

12.12.2010

KELL 15

KUNSTNIK ON ILUSATE ASJADE LÕDJA

16.01.2011

KELL 16

EINSTEIN ÜTLES, ET KÕIK ON SUHTELINE

20.02.2011

KELL 16

SIIN TE JUBA OLITE, PROFESSORI!

20.03.2011

KELL 18

ELUIS HAS LEFT THE BUILDING

17.04.2011

KELL 19

RISTI RÄSTI 3 -
AITÄHH MULLE KÕIGI POOLT

15.05.2011

KELL 19

SISSEPÄÄS TASUTA!

otsakool
barokistarakini

Teko Tallinna Teeninduskool

5
Laulukaar
www.laulukaar.ee

WWW.OTSAKOOL.EDU.EE

P
K
K
E
S
E
M
L
O
O
J
A
N
G
U

L
K
I
N
T
S
E
R
D
I
D
K
L
A
2
0
0
1
0
/
2
0
1
1

L
A
U
L
U
V
Ä
S
L
J
A
R
K
U
I
D
K
L
A
S
S
I
S
A
L
2
0
1
1

Detsember

Tallinnas

29. 11 – 17. 12 Festival "Jõulujazz 2010"

1. 12 kell 19.30 Klassika kolmapäev: Pille Lill (sopran), Géraldine Casanova (sopran), Mati Kõrts (tenor), Aare Saal (bariton), Piia Paemurru (klaver) kohvikus Wabadus

2. 12 kell 12 ja 14 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

2. 12 kell 19 PÖFF ja Eesti Kontsert esitlevad: The Music of the Image. Brüsseli Filharmoonikud, Dirk Brossé (dirigent) Estonia kontserdisaalis. Kontserdi aukülaline on helilooja Gabriel Yared

2. 12 kell 19 Puccini ooper "Boheem" Rahvusoper Estonias

3. 12 kell 19 Maksim Štšura (klaver), ERSO, EMTA sümfoniaorkester, Paul Mägi (dirigent) Estonia kontserdisaalis

3. 12 kell 19 Esietendus: Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

4. 12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

4. ja 9. 12 kell 12 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

4. 12 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

4. 12 kell 18 Jõuluaaria: Oliver Kuusik (tenor), Indrek Vau (trompet), Piret Aidulo (orel) Jaani kirikus

4. 12 kell 19 Imeline maailm: Erkki Otsman (vokaal), Andranik Keched (klaver) restoranis C'est La Vie

4. 12 kell 19 Prokofjevi ooper "Armastus kolme apelsini vastu" Rahvusoper Estonias

4. 12 kell 19 Siluetid ja labüridid: Tallinna Kammerorkester, EMTA koor, Tõnu Kaljuste (dirigent) Metodisti kirikus

5. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

5. 12 kell 16 XI Eesti noorte interpretide konkurssifestivali "Con Brio 2010" lõppkontsert Estonia

kontserdisaalis

*

6. 12 kell 19 Suur filmimuusika kontsert: Peterburi Sümfoniaorkester Cinema ja Cinema koor Estonia kontserdisaalis

7. 12 kell 19 Eliitkontsert: Tanel Joamets (klaver) Estonia kontserdisaalis

7. 12 kell 19 J. Straussi operett "Nahkhiir" Rahvusoper Estonias

8. 12 kell 15 Tõnis Mägi ja Heldur Harry Põlda (vokaal); Andres Uiibo (orel), Neeme Punder (flööt), Aare Tammesalu (tšello), Mari-Liis Uiibo (viul) Estonia kontserdisaalis

8. 12 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonias

8. 12 kell 19.30 Klassika kolmapäev: Andrus Haav (viul), Ralf Taal (klaver) kohvikus Wabadus

9. 12 kell 19 Duo SaxPiano: Lauri Sepp (saksofon), Madis Kari (klahvpillid) restoranis C'est La Vie

9. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

10. ja 11. 12 kell 13 ja 19 Rodgersi muusikal "Helisev muusika" Nokia Kontserdimajas

10. 12 kell 19 Irina Zahharenkova (klaver), ERSO, Milan Turković Estonia kontserdisaalis

11. 12 kell 12 Orelipooltund: Kristiina Hoidre toomkirikus

11. 12 kell 12 Kálmáni operett "Silva" Rahvusoper Estonias

11. ja 12. 12 kell 12 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

11. 12 kell 18 Jõuluaaria: Uku Joller (bass), Anne Ilves (vioola), Toomas Trass (orel) Jaani kirikus

11. 12 kell 18 V Tallinna Talvefestival: Kersti Ala-Murr (sopran), Tõnu Jõesaar (tšello), Lilian Jõesaar (klavessiin), Jaak Lutsoja (akordion) raekojas

11. 12 kell 19 Cantando al sol: Pirjo Levandi (vokaal), Madis Arvisto (kitarr), Indrek Kruusimaa (kitarr) restoranis C'est La Vie

11. 12 kell 19 Verdi ooper "La traviata" Rahvusoper Estonias

12. 12 kell 12 Jõuluaegne jalutuskäik Euroopa pealinnades. Brass

Accademy, Taavi Tampuu (bariton), Aavo Ots (dirigent), Jaan Ots (dirigent), Raivo Järvi (kontserdi juht) Estonia kontserdisaalis

12. 12 kell 12 Ooperigala lastele Rahvusoper Estonias

12. 12 kell 17 Kálmáni operett "Silva" Rahvusoper Estonias

12. 12 kell 19 Jõulud mõisas: löökpilliansambel PaukenfEst, Riivo Kallasmaa (oboe) Ungern-Sternbergi linnapalees

12. 12 kell 19 Paul Mauriat' Orkester Nokia Kontserdimajas

*

14. 12 kell 11 ja 13 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

14. 12 kell 13 Timbu-Limbu ja lumemõldrid: Lasteekraani muusikastudio jõulukontsert Estonia kontserdisaalis

14. 12 kell 19 Nino Katamadze ja ansambel Insight Nokia Kontserdimajas

14. 12 kell 19 Kálmáni operett "Silva" Rahvusoper Estonias

15. 12 kell 15 Noorte Meistrite Akadeemia: Olga Zaitseva (sopran), Maire Haava (metsosopran), Annuliina Ikäheimo (sopran) Eesti Rahvusraamatukogu fuajees

15. 12 kell 19 Tango latino: Villu Veski ja Tiit Kalluste tangosektett, Laura Lahera (vokaal) ja tantsijad Estonia kontserdisaalis

15. 12 kell 19 Eliitkontsert: Liina Žigurs (vioola), Nata-Ly Sakkos (klaver), Vello Sakkos (klarnet) Kadrioru lossis

15. ja 16. 12 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia Kontserdimajas

15. 12 kell 12 ja 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

15. 12 kell 19.30 Klassika kolmapäev: Kuninglik Kvintett kohvikus Wabadus

16. 12 kell 16 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

16. 12 kell 19 Mozarti ooper "Così fan tutte" Rahvusoper Estonias

16. 12 kell 19 Advendikontsert: Eesti Rahvusraamatukogu

Naiskoor, Inseneride Meeskoor; Anneli Surva, Kristi Jagodin, Ants Üleoja (dirigendid), Piret Aidulo (orel) toomkirikus

16. 12 kell 19 Imeline maailm: Erkki Otsman (vokaal), Andranik Keched (klaver) restoranis C'est La Vie

17. 12 kell 12 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

17. 12 kell 19 Annely Peebo (metsosopran) ja ansambel Noorkuu Nokia Kontserdimajas

17. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

18. 12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu (orel), Maire Martinson (sopran) toomkirikus

18. 12 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

18. 12 kell 14 Lasteetendus "Käsikivi kosmosest" Olav Ehala muusikaga Rahvusoper Estonia kammersaalis

18. 12 kell 18 Jõuluaaria: Iris Oja (metsosopran), Aleksander Hännikäinen (oboe), Ene Nael (orel, klavessiin) Nigulistes

18. 12 kell 18 V Tallinna Talvefestival: Mari Tampere (viul), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa, (klaver) Vene Kultuurikeskuse kammersaalis

18. 12 kell 19 Jõuluarmastus: Kersti Ala-Murr (vokaal), Jaak Lutsoja (akordion) restoranis C'est La Vie

18. 12 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonias

19. 12 kell 12 ja 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

19. 12 kell 17 Beethoveni Kolmikontsert C-duur: ERSO, Tatjana Grindenko (viul), Aleksander Buzlov (tšello), Aleksei Ljubimov (klaver), Dima Slobodeniouk (dirigent) Estonia kontserdisaalis

19. 12 kell 19 Valged jõulud: Ivo Linna, Kait Tamra (vokaal); Anti Kammiste (klaver) Kaarli kirikus

*

21. 12 kell 12 ja 14 Lasteetendus

“Käsikivi kosmosest” Olav Ehala muusikaga Rahvuskooper Estonia kammersaalis

21. 12 kell 19 Feliz navidad! Häid jõule! Eesti Rahvusmeeskoor, Merle Silmato (metsosopran), Andrus Siimon (dirigent) Jaani kirikus

21. 12 kell 19 Kálmáni operett “Silva” Rahvuskooper Estonias

22. 12 kell 19 Händeli “Messias”: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Sophie Daneman (sopran), Clare Wilkinson (alt), Thomas Walker (tenor), Uku Joller (bass), Daniel Reuss (dirigent) Estonia kontserdisaalis

22. 12 kell 19 Pink Floyd T.R.I.B.U.T.E.: kontsert Nokia Kontserdimajas

22. 12 kell 19 Verdi ooper “La traviata” Rahvuskooper Estonias

22. 12 kell 19.30 Klassika kolmapäev: Maria Veretenina (sopran), Kirill Lissijenko (klaver) kohvikus Wabadus

23. 12 kell 16 Hortus Musicus Nigulistes

23. 12 kell 19 Valged jõulud: Ivo Linna, Kait Tamra (vokaal); Anti Kammiste (klaver) Jaani kirikus

24. 12 kell 16 Jõulumuusika: Tallinna toomkoguduse koor Laudate Dominum, Veljo Reier (dirigent), Ene Salumäe (orel) toomkirikus

25. 12 kell 12 Arside kellade ansambel, Rémi Boucher (kitarr) Estonia kontserdisaalis

25. 12 kell 17 Jõulupüha kontsert: Kirsi Telaranta (sopran), Merle Silmato (metsosopran), keelpillikvartett koosseisus Meelis Vahar, Sirje Müller, Kerstin Tomson ja Enno Lepnurm, Tatjana Lepnurm (harf), Kadri Ploompuu (orel) toomkirikus

26. 12 kell 13 Tallinna Poistekoor, Meeli Henriksson (sopran), Lydia Rahula (dirigent), Tomi Rahula (dirigent) Nigulistes

26.12 kell 19 Viva oratorio! Pühade vägi: Neeme Punder (flöödid), Lauri Ahone ja Aleksandra Anstal (löökpillid), Tartu Noortekoor, Riho Leppoja (dirigent), ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Jaani kirikus *

27. 12 kell 19 Goran Bregovici

pulma- ja mauseorkester Nokia Kontserdimajas

28. 12 kell 17.30 V Tallinna Talvefestivali heategevuslik galakontsert: Pille Lill (sopran), Maria Veretenina (sopran), Piia Paemurru (klaver), Erika Jefimova (orel), Kehra Kunstide kooli plaatpilliansambel Xilofono, EMTA kammerorkester, Meelis Kompus (õhtu juht) Kaarli kirikus

28. 12 kell 19 Pühademuusika: Maarja-Liis Ilus, Oliver Kuusik (tenor), Pärnu Linnaorkester, Erki Pehk (dirigent) Estonia kontserdisaalis

28. 12 kell 19 J. Straussi operett “Nahkhiir” Rahvuskooper Estonias

29. 12 kell 19 Jõulumuusika festival. Dixit Dominus: Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja solistid, Corelli Barokkorkester, Daniel Reuss (dirigent) Jaani kirikus

29. 12 kell 19 Kontsertjazz: Quartet for the End of Time koosseisus Markus Reuter, Robert Jürjendal, Tõnis Leemets, Mart Soo (kitarrid) RO Estonia Talveaias

29. 12 kell 19 Tšaikovski ballett “Pähklipureja” Rahvuskooper Estonias

29. 12 kell 19.30 Klassika kolmapäev: Oksana Sinkova (flöödt), Lea Leiten (klaver) kohvikus Wabadus

30. 12 kell 19 Paris, mon amour: Géraldine Casanova (vokaal), Piia Paemurru (klaver) restoranis C'est La Vie

31. 12 kell 15 ja 17 Aastalõpp Mozartiga: Toomas Vavilov (klarinet), Heili Eespere-Hannikainen (vioola), Tobiase Keelpillikvartett raekojas

31. 12 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

31. 12 kell 17 Aastalõpukontsert: Tallinna Kammerorkester, Lev Klõtškov (viul) Estonia kontserdisaalis

31. 12 kell 20 Estonia aastalõpupall Rahvuskooper Estonias

Tartus

1. 12 kell 12 Rodgersi muusikal “Helisev muusika” Vanemuise suures majas

1. 12 kell 18 Senza sordino: Lauri Liiv, Jaan Willem Sibul (vokaal); Vanemuise keelpillikvartett raekojas

1. 12 kell 19 Tantsuetendus “Mowgli” Tauno Aintsi muusikaga Vanemuise suures majas

2. 12 kell 19 Puccini ooper “Madame Butterfly” Vanemuise väikeses majas. Tund enne etenudust teatrikohtumine Jaanus Kanguriga

2. 12 kell 19 Jõulujazz: Tim Bowness, Peter Chilvers & UMA Jaani kirikus

4. 12 kell 16 Eliitkontsert: Liina Žigurs (vioola), Nata-Ly Sakkos (klaver), Vello Sakkos (klarinet) Tartu Linnamuuseumis

4. 12 kell 19 Tantsuetendus “Kevade” Ardo Ran Varrese muusikaga Vanemuise suures majas

5. 12 kell 16 Suur filmimuusika kontsert: Peterburi Sümfooniaorkester Cinema ja Cinema koor Vanemuise kontserdimajas

5. 12 kell 16 Kaunimad hetked su elus: Kaunimate Aastate Vennaskond Vanemuise väikeses majas

5. 12 kell 17 Advendikontsert: Vanemuise Sümfooniaorkester, Tartu Noortekoor, Riivo Kallasmaa (oboe), Alla Popova (sopran), Karmen Puis (metsosopran), Mati Turi (tenor), Märt Jakobson (bass), Lauri Sirp (dirigent) Jaani kirikus *

6. 12 kell 12 Rodgersi muusikal “Helisev muusika” Vanemuise suures majas

8. 12 kell 12 Olav Ehala lastemuusikal “Nukitsamees” Vanemuise väikeses majas

8. 12 kell 19 Tšaikovski ballett “Uinuv kaunitar” Vanemuise suures majas

8. 12 kell 19 Jõulujazz: Laura Junson, Erko Niit, Kristjan Mazurtchak Athena Keskuses

9. 12 kell 20 Jõulujazz: Lauri Saatpalu, Raivo Tafenau ja Peeter Rebane klubis Plink-Plonk

10. 12 kell 19 Tõnis Mägi ja Heldur Harry Põlda (vokaal); Andres Uibo (orel), Neeme Punder (flöödt), Aare Tammesalu (tšello), Mari-Liis Uibo (viul) Vanemuise kontserdimajas

10. 12 kell 19 Nii elevel, nii rõõmus: TÜ Akadeemiline Naiskoor, Tehnikaülikooli Akadeemiline Meeskoor; Triin Koch, Peeter Perens, Siim Selis (dirigendid) Jaani kirikus

12. 12 kell 19 Webberi muusikal “Evita” Vanemuise suures majas *

14. 12 kell 12 Priit Pajusaare lastemuusikal “Detektiiv Lotte” Vanemuise suures majas

14. 12 kell 19 Offenbachi operett “Orpheus põrgus” Vanemuise suures majas

14. 12 kell 19 Tango latino: Villu Veski ja Tiit Kalluste tangosekstett, Laura Lahera (vokaal) ja tantsijad Vanemuise kontserdimajas

16. 12 kell 12 Timbu-Limbu ja lumemõldrid: Lasteekraani muusikastudio jõulukontsert Vanemuise kontserdimajas

16. 12 kell 18 Kaunimate Aastate Vennaskonna jõulukontsert Athena Keskuses

18. 12 kell 17 TÜ Akadeemiline Naiskoor, Tartu Akadeemiline Meeskoor, Triin Koch (dirigent), Alo Ritsing (dirigent) Tartu Ülikooli aulaks

18. 12 kell 19 Beethoveni Kolmikkontsert C-duur: ERSO, Tatjana Grindenko (viul), Aleksander Buzlov (tšello),

Aleksei Ljubimov (klaver), Dima Slobodeniouk (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

18. ja 19. 12 kell 19 Webberi muusikal “Evita” Vanemuise suures majas

19. 12 kell 12 Olav Ehala lastemuusikal “Nukitsamees” Vanemuise väikeses majas

19. 12 kell 15 Anneli Peebo (metsosopran) ja ansambel Noorkuu Vanemuise kontserdimajas *

21. ja 22. 12 kell 12 Rodgersi muusikal “Helisev muusika” Vanemuise suures majas

22. 12 kell 19 Feliz navidad! Häid jõule! Eesti Rahvusmeeskoor, Merle Silmato (metsosopran), Andrus Siimon (dirigent) Jaani kirikus

22. 12 kell 19 Valged jõulud: Ivo Linna, Kait Tamra (vokaal); Anti Kammiste (klaver) Peetri kirikus

26. 12 kell 19 Arside kellade ansambel, Rémi Boucher (kitarr) Jaani kirikus *

27. 12 kell 19 Pühademuusika: Maarja-Liis Ilus, Oliver Kuusik (tenor), Pärnu Linnaorkester, Erki

Pehk (dirigent) Vanemuise kontserdimajas
27. 12 kell 19 Kammerkoor Voces Musicales, Tallinna Barokkorkester, solistid, Risto Joost (dirigent) Jaani kirikus
28. 12 kell 19 Jõulumuusika festival. Dixit Dominus: Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja solistid, Corelli Barokkorkester, Daniel Reuss (dirigent) Jaani kirikus
28. 12 kell 20 Riho Sibul ja Jaan Sööt Tartu Ülikooli aulas
29. 12 kell 19 Hortus Musicus Jaani kirikus
30. 12 kell 19 Vanemuise aastalõpupall Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas
31. 12 kell 12 Aastalõpukontsert: Tallinna Kammerorkester, Lev Klõtškov (viul) Vanemuise kontserdimajas

Pärnus

1. 12 kell 19 Violino bis! Čiurlionise keelpillikvartett Pärnu kontserdimajas
3. 12 kell 19 Reis ümber maailma: Eesti Rahvusmeeskoor, Erki Pehk (dirigent) Pärnu kontserdimajas
9. 12 kell 19 Tõnis Mägi ja Heldur Harry Põlda (vokaal); Andres Uiho (orel), Neeme Punder (flööt), Aare Tammesalu (tšello), Mari-Liis Uiho (viul) Pärnu kontserdimajas
9. 12 kell 19 Jõulujazz: Laura Junson, Erko Niit, Kristjan Mazurtchak raekojas
12. 12 kell 16 Pärnu Filharmoonia puhkpillikvintett, Jüri Alperden (klaver) raekojas
12. 12 kell 17 Noorte jõulumix vol 2: Toomas Volli ja Anne Uusna laulustuudiotel jõulukontsert Pärnu kontserdimajas
15. 12 kell 11 ja 14 Timbu-Limbu ja lumemõldrid: Lasteekraani muusikastudio jõulukontsert Pärnu kontserdimajas
16. 12 kell 19 Anneli Peebo (metsosopran) ja ansambel Noorkuu Pärnu kontserdimajas
18. 12 kell 19 Tango latino: Villu Veski ja Tiit Kalluste tangosekstett, Laura Lahera (vokaal) ja tantsijad Pärnu kontserdimajas
21. 12 kell 20 Valged jõulud: Ivo Linna, Kait Tamra (vokaal); Anti Kammiste (klaver) Eliisabeti kirikus
25. 12 kell 15 ja 19 Pühade-

muusika: Maarja-Liis Illus, Oliver Kuusik (tenor), Pärnu Linnaorkester, Erki Pehk (dirigent) Pärnu kontserdimajas
25. 12 kell 18 Arside kellade ansambel, Rémi Boucher (kitarr) Eliisabeti kirikus
28. 12 kell 19 Kontsertjazz: Quartet for the End of Time koosseisus Markus Reuter, Robert Jürjendal, Tõnis Leemets, Mart Soo (kitarrid) Pärnu kontserdimajas
30. 12 kell 19 Hennessy ja Eesti Kontserdi uusaastakontsert: ERSO, Tengku Ahmad Irfan (klaver), Anneli Peebo (metsosopran), Neeme Järvi (dirigent), Mikko Fritze (õhtu juht) Pärnu kontserdimajas

Viljandis

3. 12 kell 19 Kitarriduo Ain Agan – Oleg Pissarenko Pärimusmuusika Aidas
7. 12 kell 18 Kontsertkohtumine Sille Kapperiga Pärimusmuusika Aidas
7. 12 kell 19 Jõulujazz: Laura Junson, Erko Niit, Kristjan Mazurtchak Pärimusmuusika Aidas
9. 12 kell 19 Kollase viiuli kütkeis: Indrek Kalda juubelikontsert Pärimusmuusika Aidas
10. 12 kell 18 Jõulujazz: Gilda Razani & Sub.Vision Pauluse kirikus
19. 12 kell 16 Eesti Filharmoonia Kammerkoori meeskvarteti jõulukontsert Pärimusmuusika Aidas
20. 12 kell 19 Kaunimate Aastate Vennaskond Pärimusmuusika Aidas
22. 12 kell 19 Pimedas on valge: Hanna-Liina Vösa plaadiesitus-kontsert Pärimusmuusika Aidas
26. 12 kell 14 Arside kellade ansambel, Rémi Boucher (kitarr) Pauluse kirikus
31. 12 kell 21 Aastavahetus Untsakatega Pärimusmuusika Aidas

Jõhvis

2. 12 kell 19 Geenius Mozart: Elar Kuiv (viul), Neeme Punder (flööt), Olev Ainomäe (oboe), Tõnu Jõesaar (tšello), Ivo Sillamaa (haa-

merklaver) Jõhvi kontserdimajas
4. 12 kell 18 Suur filmimuu-sika kontsert: Peterburi Sümfooniaorkester Cinema ja Cinema koor Jõhvi kontserdimajas
11. 12 kell 16 Jõuluaegne jalutus-käik Euroopa pealinnades. Brass Accademy, Taavi Tampuu (bariton), Aavo Ots (dirigent), Jaan Ots (dirigent), Raivo Järvi (kontserdi juht) Jõhvi kontserdimajas
13. 12 kell 12 Timbu-Limbu ja lumemõldrid: Lasteekraani muusikastudio jõulukontsert Jõhvi kontserdimajas
14. 12 kell 19 Anneli Peebo (metsosopran) ja ansambel Noorkuu Jõhvi kontserdimajas
16. 12 kell 19 Tango latino: Villu Veski ja Tiit Kalluste tangosekstett, Laura Lahera (vokaal) ja tantsijad Jõhvi kontserdimajas
19. 12 kell 15 Feliz navidad! Häid jõule! Eesti Rahvusmeeskoor, Merle Siilmato (metsosopran), Andrus Siimon (dirigent) Jõhvi Mihkli kirikus
26. 12 kell 17 Pühademuusika: Maarja-Liis Illus, Oliver Kuusik (tenor), Pärnu Linnaorkester, Erki Pehk (dirigent) Jõhvi kontserdimajas
29. 12 kell 19 Aastalõpupidu Jõhvi kontserdimajas
30. 12 kell 19 Hennessy ja Eesti Kontserdi uusaastakontsert: Tallinna Kammerorkester, Lev Klõtškov (viul) Jõhvi kontserdimajas

Mujal Eestis

1. 12 kell 17 Plaadi esitluskontsert: Olga Tambre (klaver) Narva linnuses
5. 12 kell 16 Reis ümber maailma: Eesti Rahvusmeeskoor, Erki Pehk (dirigent) Võru kultuurimajas Kannel
5. 12 kell 19 Eliitkontsert: Tanel Joamets (klaver) Laulasmaa koolis
10. 12 kell 20 Jõulujazz: Laura Junson, Erko Niit, Kristjan Mazurtchak Kuressaare Linnateatris
11. 12 kell 18 Jõulud mõisas: löökpilliansambel PaukenfEst, Riivo Kallasmaa (oboe) Anija mõisas, Harjumaal
12. 12 kell 18 Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula (dirigent), Tomi Rahula (dirigent) Haapsalu

toomkirikus
19. 12 kell 15 Üksteist peab hoidma: tütarlastekoor Ellerhein, Tiia-Ester Loitme (dirigent), Eesti Kaitseväge Orkester, Peeter Saan (dirigent), Oliver Kuusik (tenor) Narva kultuurimajas Geneva
20. 12 kell 18 Hingemuusika: Maria Listra (sopran), Piia Paemurru (klaver), Kehra Kunstide kooli plaatpilliansambel Xilofono Koigi mõisas
21. 12 kell 19 Händeli "Messias": Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Sophie Daneman (sopran), Clare Wilkinson (alt), Thomas Walker (tenor), Uku Joller (bass), Daniel Reuss (dirigent) Türi kultuurimajas
23. 12 kell 18 Arside kellade ansambel, Rémi Boucher (kitarr) Haapsalu toomkirikus
28. 12 kell 18 Hortus Musicus Tõrva kirik-kammersaalis

Muusikasaated Eesti Televisioonis:

2. 12 Con Brio. Riivo Kallasmaa
9. 12 Apelsinid seest ja väljast. Prokofjevi ooper "Armastus kolme apelsini vastu"
16. 12 Dokfilm "Täiuslikkust otsides" (Kanada, 2009)
23. 12 Hingesugulased. (Inglise, 2009)
23. 12 Täheleav. Eino Tamberg
26. 12 Suvi kaob heinareel. Olav Ehala 60
26. 12 Stingi kontsert "Ühel talve-ööl..." Durhami katedraalis
26. 12 Ooperisse! "Boheem" (Saksa, 2008)

Andmed on kontrollitud 18. novembril. Täpsem info kodulehekülgedel.
 Jaanuari kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 15. detsembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Torupill

CELIA ROOSE

torupilli mängija ja õpetaja

1984. aasta jaanilaupäeval esines Piritas jõeäärne rahvakunsti ansambel Leigarid, kel on tavaks ka publikut oma tantsudes ja laulumängudes kaasa haarata. Hiljem on nende eeskuju järginud paljud teisedki folklooriansamblid. Nii sattusin tol jaanilaupäeva õhtul kaerajaan keerisesse, kus samm ei läinud küll täpselt samas taktis pihta, aga hirmus lõbus oli. See lust tekitas äratundmise, kui Tallinna Konservatooriumi värske koorijuhtimise eriala üliõpilasena lugesin sügisel ajalehest kuulutust, et Leigarid võtavad vastu uusi liikmeid. Läksin. Eelkõige lusti pärast.

Osalesin Leigarite rahvalaulurühmas, kuid leiti, et küll saan konsi tudengina ka torupillimänguga hakkama. See oli uhke ja eriline väljakutse. Küllastasin Leigarite kaua-aegset pillimeest ja -meistrit Alfred Nurmit, kelle käest sain pilli ja esimese õppetundi. Ta tutvustas kogu oma kodust pilliparki, mis enda tehtud ja säetud. Lõpetuseks mängis ühe torupilliloo ja ütles, nii see käib. Kömpsin ühe burdoontoruga kummikotist pilliga kodu poole.

Harjutamine osutus üsnagi karmiks, enne tooni kättesaamist olin suurest puhumisest väsinud ja masendus hakkas ligi hiilima. Sest oli ka tähtaeg – ansambel valmistus osalema 1987. aastal rahvusvahelisel folkloorifestivalil Norras. Tol ajal pidi kava ette näitama ka Moskva kõrgetele kunstitaime kontrollidele.

Torupill polnud siis kaugeltki mitte igapäevane asi, sõbrad käisid külas ja kõik tahtsid näha ja proovida. Sellest proovimisest kujunesid üsna lõbusad hetked. Mäletan tõsisid punnis põskedega puhuvaid nägusid, sülg kahelt poolt puhumistoru alla liuglemas. Lõpuks saavutasin enam-vähem ühtlase tooni, millele sain hakata lugude ehitama.

Kummikotiga torupillide üks suuremaid probleeme oli pilli hääle saamine ja hääles püsimine. Mängu enda juures valmistas kõige suuremaid raskusi koordineerimine: pidevalt ühtlase õhuvoolu hoidmine, et püsiks üks kindel toon; õhuvõtmine ei

tohtinud kattuda muusikaliste fraaside lõpuga. Kuna puhumine nõudis suurt pingutust, olid lood esialgu üsna lühikesed.

Vastupidavuse saavutamine nõudis järjekindlat harjutamist. Algul oli Leigarite tantsude ja laulude hulgas ainult üks torupillilugu. Sain aastaid hakkama nii vabaõhumuuseumis turistidele mängides kui ka erinevatel rahvusvahelistel folkloorifestivalidel, esitades vaid üht lugu – Muhu viisi “Targa rehealune”.

Suur hüpe minu torupillimängu arengus toimus 1991. aastal, mil eesti muusika päevade raames kanti ette Margo Kõlari Kontsert kahele torupillile ja keelpilliorkestrele (esimene osa). Torupillidel Ants Taul ja mina koos Tallinna Muusikakeskkooli keelpilliorkestriga Toomas Kapteni juhatusel. Kõvasti oli tegemist taas pillide hääle saamise ja ühes kindlas helistikus hoidmisega. Traditsioonilistel torupillimängijatel käis ergo loo ette ka häälesättimise lugu, mille jooksul leiti õigete toonide hoidmiseks paras tuulekoti surve. Alustada koos orkestriga ilma n-ö häält sättimata oli vägagi riskantne, ehkki helilooja oli sellega ka pisut arvestanud. Mäletan, et kui mängu alustanuna lavale astusin, kuulsin, et üks torupill on teisest siiski mikrotooni võrra kõrgem. Paljude torupillide koosmängus mõjub selline kõlapilt autentselt, kuid klassikalises koosseisus kõlas see pigem kriipivalt.

Teose õppimiseks kulus palju aega, sest kontserdi esimene osa on teadagi kiire ja kõik kuueteistkümnendike käigud tuli harjutada täpselt. Harjutamiseks aga kohta polnud, sest nii kõva häälega pill kostis korraga mitmest ruumist läbi. Valisin mängimiseks päevase aja oma kodu – elasin kortermajas –, lootes, et siis on ehk enamjagu inimesi tööl. Puhumise vahele märkasid aknast sisse piiluvaid nägusid, koolipoisid püüdisid pätti tehes vaadata, mis seal toimub. Naabrid koputama ei tulnud.

Kaheksakümnendate lõpul ja üheksakümnendate algul tekkisid toredad elava muusikaga pubid: Von Krahlil baar, Šoti klubi, Kloostri Ait ja teised. Maailm üha ava-

nes Eesti jaoks. Tekkinud iiri muusika vaimustus muutis ka eesti torupilli populaarsemaks. See kõik sundis repertuaari laiendamata. Labajalavalsid olid eesti pubipublikule veel üsna võõrad, sestap tekkis mõnikord küsimus, kas torupillil saab ikka viisi mängida. Selle tõestuseks tuli teinekord isegi “Capri saarel” mängida. Harjutasin ka iiri lugusid. Need on nagu etüüdid, mis aitavad näpujooksu kiire hoida ja on muidu mõnused mängida. Selleks ajaks oli kummunenud ka teatav vastupidavus, suutsin kummikotiga torupillil mängida järjest terve tunni. Mängu lõppedes oli küll pill hoopis teises helistikus, sest tuulekoti sisemise niiskuse suurenedes keelte pingutusvõime muutus.

Torupillimängu oskus osutus üheksakümnendatel piisavalt eksootiliseks. Nii kutsuti mind mitmete kollektiividega ja erinevates projektides Saksamaale, Iirimaa, Rootsi, Prantsusmaale, Jaapanisse ja mujale. Taas tuli leida uut repertuaari ning avardada mänguvõimalusi. Pillimeister Ants Taul on hea nuputaja, tuli aruteludega kaasa ja pakkus uusi rikastavaid lahendusi. Tänapäevaks on kadunud kummikott, tuulekoti nahka on spetsiaalselt töödeldud; puhumistoru on varustatud seadeldisega, mis laseb vähem niiskust tuulekotti; keeled on muutunud stabiilsemaks, st pillid püsivad kauem ja paremini hääles; sörmilisel on helistike ja laadide valik laienenud, saab kasutada ka osaliselt kinnise mängustiili võtteid (avades sörmilisel auke ühekaupa vastava tooni kõrguselt), mis ergastab lugude karakterit.

Ants Tauli meistritööd jätkab tema poeg Andrus Taul. Torupilli populaarsus on jätkuvalt tõusuteel, mängijate hulk kasvab nii huviliste kui ka muusikakooli õpilaste ja muusikakõrgkooli tudengite näol.

Torupill on saanud väga tuttavaks, nüüd ei piisa ainult eksootilisest kõlast, tuleb võluda mänguuskusega.

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid detsembris

Tulevik täis muusikat

4. detsember kell 12.00

EMTA orelisaal
Esinevad Ada Kuuseoksa, Anne Sarrapi ja Katrin Kuldjärve klaveriõpilased

4. detsember kell 13.00

Kiek in de Kök
Esinevad Marju Roots klaveriõpilased

4. detsember kell 16.00

EMTA orelisaal
Esinevad Toomas Nestori viiuliõpilased

4. detsember kell 16.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Esinevad Kaido Välja viiuliõpilased

4. detsember kell 18.00

Nõmme Gümnaasium
Esinevad kammeransamblid

4. detsember kell 19.00

EMTA orelisaal
Esinevad Reet Ruubeli klaveriõpilased

5. detsember kell 17.00

Kalju kirik
Advendikontsert. Esinevad koorid ja kammeransamblid

10. detsember kell 16.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Esinevad Elo Teppi viiuliõpilased

11. detsember kell 14.00

EMTA orelisaal
Esinevad Eike Sild-Neeme ja Ira Flossi klaveriõpilased

11. detsember kell 15.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Esinevad Kersti Sumera klaveriõpilased

11. detsember kell 18.00

Tallinna Metodisti kirik
TMKK sümfoniaorkester ja kammerkoor, kammerkoor Voces
Musicales
Dirigent Risto Joost, solistid Meeli Lass, Teele Jöks, Oliver Kuusik,
Pavlo Balakin

18. detsember kell 11.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Esinevad Mare Teearu viiuliõpilased

18. detsember kell 12.00

Kiek in de Kök
Esinevad Niina Murdvee viiuliõpilased

18. detsember kell 14.00

Niguliste muuseum-kontserdisaal
Lastekoori ja Noortekoori jõulukontsert, dirigent Ingrid Kõrvits

18. detsember kell 14.00

Lastekirjanduse keskus
Esinevad Julia Kahro-Reinmani kitarriõpilased

18. detsember kell 16.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum
Esinevad Jekaterina Rostovtseva klaveriõpilased

18. detsember kell 18.00

EMTA orelisaal
Esinevad Maigi Pakri klaveriõpilased

19. detsember kell 17.00

Tallinna raekoda
Kammerkoori jõulukontsert, dirigent Evi Eespere

19. detsember kell 17.00

EMTA orelisaal
Esinevad Ene Metsjärve klaveriõpilased

19. detsember kell 18.00

Kadrioru loss
Esineb Ada Kuuseoks (klaver)

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

DETSEMBER 2010

4. detsember 19.00 Tallinna Metodisti kirik

LABÜRINDID

TALLINNA KAMMERORKESTER
EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA KOOR
Dirigent TÖNU KALJUSTE

A. Pärt Silhouette (esiettekanne Eestis,
Hommage à Gustave Eiffel)
H. Badings Sümfoonia nr. 9
L. Sumera Concerto per voci e strumenti
T. Kõrvits Labürindid (esiettekanne, Tallinna
Kammerorkestrile ja Tõnu Kaljustele)
T. Kõrvits Kreegi vihik
A. Pärt 2 jõuluhällilaulu

26. detsember 19.00 Tallinna Jaani kirik

UUE KIRIKUMUUSIKA SARI VIVA ORATORIO! PÜHADE VÄGI

NEEME PUNDER flööt, araabia flöödid
LAURI AHONE löökpillid
ALEKSANDRA ANSTAL löökpillid
TARTU NOORTEKOOR, dirigent RIHO LEPPOLA
ETV TÛTARLASTEKOOR
Dirigent AARNE SALUVEER

U. Sisask Venit creator spiritus
(Eesti esiettekanne)
U. Sisask Kolm laulu tsüklist
„Kaksteist laulu Püha Neitsi Maria auks“
P. Tšesnokov Valguse palve
(Eesti esiettekanne)

21. detsember 19.00 Türi kultuurimaja

22. detsember 19.00 Estonia kontserdisaal

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL MESSIAS

SOPHIE DANEMAN sopran, Inglismaa
CLARE WILKINSON alt, Inglismaa
THOMAS WALKER tenor, Inglismaa
UKU JOLLER bass
EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent DANIEL REUSS

Kontserdi korraldab Eesti Filharmonia Kammerkoor

30. detsember 19.00 Jõhvi kontserdimaja

31. detsember 12.00 Vanemuise kontserdimaja

31. detsember 17.00 Estonia kontserdisaal

AASTALÕPU KONTSERT

TALLINNA KAMMERORKESTER
Kontsertmeister LEV KLYCHKOV
St. Peterburgi D. Šostakovitši nimelise
Filharmonia Akadeemilise Sümfooniaorkestri
kontsertmeister

A. Vivaldi Aastaajad
R. Kangro Display III, Vivaldi portree

Kontserdi korraldab Eesti Kontsert

Tallinna Filharmonia | Tel 669 9940 | www.filharmonia.ee

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com. Soodustused EMÕL liikmetele, pensionäridele, (üli)õpilastele.

